

Додаток 1

ПРОЄКТ

БІЛОЗІРСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БІЛОЗІРСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року

Білозір'я - 2025

ЗМІСТ

<u>Вступ.....</u>	3
<u>1. Аналітична частина до Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади</u>	4
<u>Історія розвитку.....</u>	11
<u>Географічне розташування.....</u>	19
<u>Демографічна ситуація, ринок праці.....</u>	20
<u>Інфраструктура.....</u>	23
<u>Містобудівна документація.....</u>	27
<u>Економічний розвиток.....</u>	31
<u>Фінансовий стан та бюджет територіальної громади.....</u>	36
<u>Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету.....</u>	44
<u>Органи самоорганізації населення та громадські об'єднання.....</u>	44
2. SWOT – аналіз Білозірської сільської територіальної громади.....	46
3. Сценарії розвитку Білозірської сільської територіальної громади.....	57
4. Стратегічне бачення Білозірської сільської територіальної громади	64
5. Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку Білозірської сільської територіальної громади	66
6. Узгодженість Стратегії з державними і регіональними стратегічними документами	80
7. Проведення Моніторингу	85

Вступ

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади є документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади. Вона узгоджується з цілями та пріоритетами Державної стратегії регіонального розвитку та Регіональної стратегії розвитку Черкаської області, чинними до 2027 року, і охоплює період 2026–2027 років із перспективою до 2034 року. Її мета — об'єднати зусилля місцевих мешканців, бізнесу, органів влади та громадських активістів задля забезпечення економічного та соціального поступу громади через ефективне використання її стратегічних переваг.

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026–2027 роки з перспективою до 2034 року (далі – Стратегія) розроблена відповідно до законів України «**Про засади державної регіональної політики**», «**Про місцеве самоврядування в Україні**», «**Про стратегічну екологічну оцінку**», а також з врахуванням **Методичних рекомендацій** щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265.

Стратегія узгоджується зі стратегічними і оперативними цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: **Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки** (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695) та Регіональної стратегії розвитку Черкаської області на період 2021-2027 років (затвердженої рішенням сесії Черкаської обласної ради від 11 вересня 2020 року № 38-9/VII).

Для організації процесу стратегічного планування і розробки Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року рішенням сесії Білозірської сільської ради від 27 червня 2025 року №89/VII визначено початок розробки проєкту «Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року».

Для організації процесу стратегічного планування і розробки Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади розпорядження сільського голови №138 від 30 червня 2025 року було утворено Робочу групу з розробки Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року під керівництвом сільського голови Володимира Міцука. До процесу формування бачення і визначення пріоритетів розвитку громади були долучені представники органів місцевого самоврядування та регіональної влади, бізнес спільноти, керівників комунальних установ, освіти, медицини, представники громадянського суспільства.

Комплексне дослідження соціально-економічного стану Білозірської сільської територіальної громади, а також виявлення ключових проблем, що стримують її сталий розвиток, було здійснено завдяки злагодженій та цілеспрямованій роботі спеціально створеної робочої групи. До її складу увійшли представники органів місцевого самоврядування, експерти, активісти громади, а також фахівці з питань економіки, соціології та стратегічного планування.

У процесі роботи було проведено:

- **Оцінку поточного соціально-економічного стану**, включаючи демографічні тенденції, рівень зайнятості, стан інфраструктури, розвиток підприємництва, доступ до освітніх, медичних та культурних послуг;
- **SWOT-аналіз громади**, який дозволив виявити її сильні та слабкі сторони, а також зовнішні можливості й загрози;
- **Формування сценаріїв розвитку громади** — песимістичного та стримано оптимістичного, з урахуванням внутрішніх ресурсів та зовнішніх викликів;

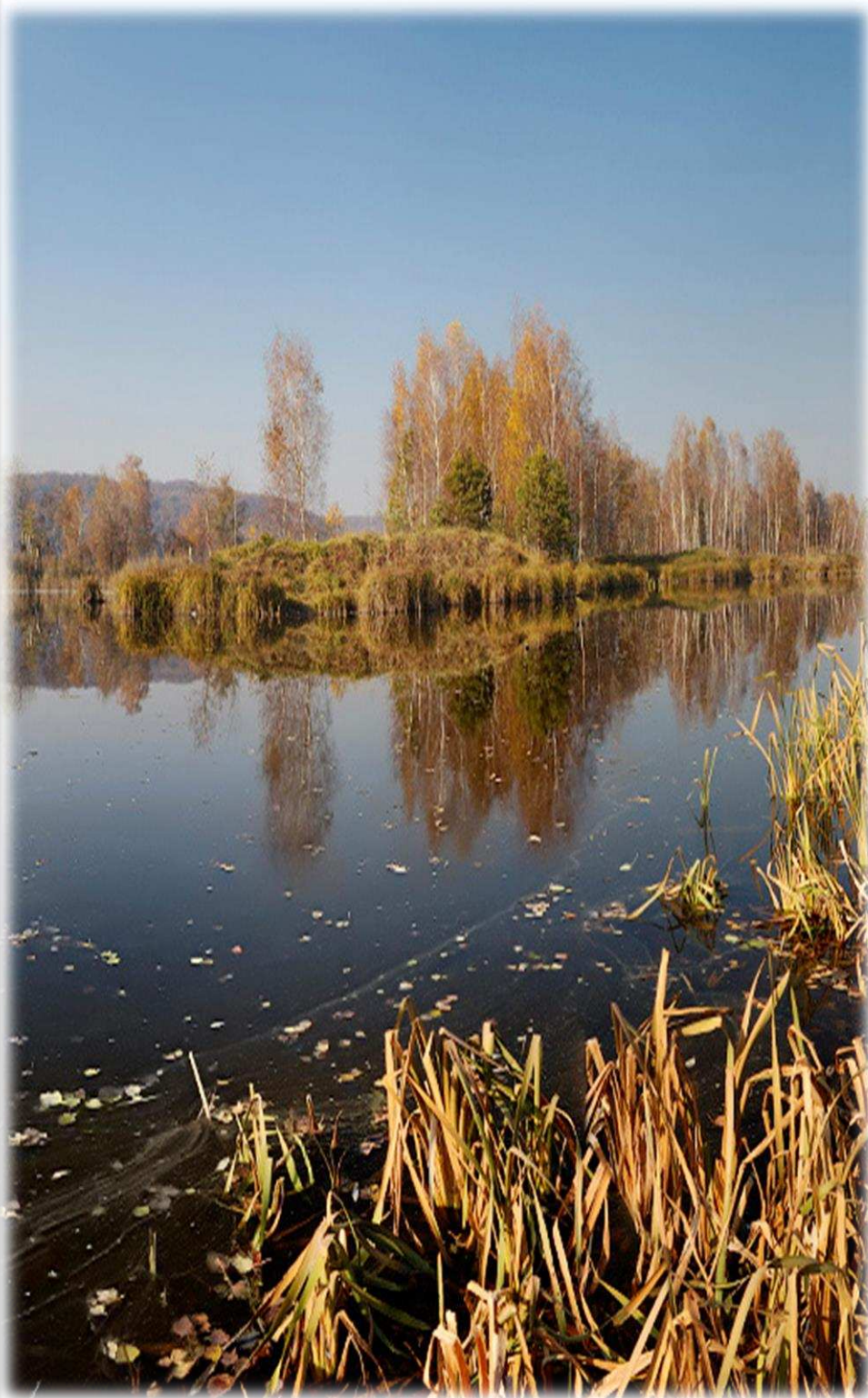
- **Визначення стратегічних і оперативних цілей**, які мають забезпечити довгостроковий розвиток громади, підвищення якості життя мешканців, залучення інвестицій та збереження екологічного балансу.

Результати цієї роботи стали основою для розробки Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади, яка визначає пріоритетні напрями діяльності на найближчі роки та окреслює шляхи досягнення сталого, інклюзивного та ефективного розвитку.

Процес розробки та впровадження Стратегії – публічний. З цією метою через офіційний веб-сайт та офіційні сторінки сільської ради в соціальних мережах було повідомлено про початок роботи над проєктом Стратегії, визначено терміни і форми подання пропозицій до нього від зацікавлених сторін, проведено відкриті розширені засідання Робочої групи з розробки Стратегії (28.07.2025р., 13.08.2025р., 19.09.2025р., 29.10.2025р.).

Відтак, Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026–2027 роки з перспективою до 2034 року є документом, що враховує спільні інтереси та бачення поступального розвитку громади й спрямований на забезпечення її економічного зростання та підвищення рівня життя мешканців.

**Аналітична частина
до Стратегії розвитку
Білозірської сільської
територіальної громади**

1.1 Історія розвитку

Білозірська сільська територіальна громада була утворена 26 серпня 2015 року шляхом об'єднання Білозірської сільської ради та Ірдинської селищної ради. До складу громади увійшли: село Білозір'я, селище Ірдинь, селище Баси.

Адміністративним центром громади є село Білозір'я. Його назва походить від озера Біле. Освоєння прилеглої до озера території розпочалось в середині XVI ст. Тут мешканці Черкас займались різними промислами, особливо рибальством. Для цього ними засновувались уходи. Один із яких мав назву Біле озеро. Перша згадка про нього міститься в польському писемному джерелі – Люстрації за 1552 рік.

У подальшому поселення розвивалось досить динамічно. Його мешканці активно долучалися до селянсько-козацьких повстань, а також брали участь у Національно-визвольній війні українського народу під проводом гетьмана Богдана Хмельницького.

В 1791 році польський король Станіслав Август надав селу привілеї. Воно отримало статус містечка зі своїм гербом та прапором. На середину XIX століття населення містечка становило майже 4 тисячі осіб, а вже на початку XX століття воно зросло більш ніж удвічі — до 8 491 мешканця. У цей період у Білозір'ї функціонували два лісопильні заводи, смолокурний завод, текстильна фабрика, кузня, однокласна народна міністерська школа та двокласна школа, три церкви, кілька магазинів і шинок, що належав єврейській громаді. Водночас у містечку були відсутні заклади охорони здоров'я. Медичну допомогу мешканцям надавав фельдшер Кожуховський, використовуючи методи народної медицини.

У вирі революційних подій 1917–1921 років мешканці Білозір'я підтримували різні, часто ворожі одна одній політичні сили. Частина населення відгукнулася на привабливі більшовицькі обіцянки, інші — зі зброєю в руках — боролися за ідею розбудови незалежної Української держави.

До смілянського відділу Вільного козацтва записалося понад 80 білозірців. Вони активно брали участь у бойових діях проти більшовицьких загонів, демонструючи рішучість у захисті національних інтересів.

Яскравим проявом національного прагнення білозірців того часу став релігійний рух. Прихожани трьох церков на своїх сходах висловились за перехід до Української автокефальної православної церкви. Вони прагнули, щоб богослужіння відбувалися українською мовою, що відповідало їхнім духовним і культурним потребам.

Після захоплення влади в Україні російськими більшовиками мешканці Білозір'я пережили трагічні сторінки своєї історії. У період репресій радянського режиму було вщент зруйновано дві місцеві церкви, а священнослужителів піддано арештам і засланням. Релігійне життя громади було фактично знищене, а духовна спадщина — понівечена.

Особливо жорстокого удару зазнали заможні селяни, яких радянська влада оголосила «куркулями». Багатьох білозірців, що мали міцні господарства, було примусово вивезено до Сибіру, де вони опинилися в умовах жорстокого клімату, важкої праці та ізоляції.

Найстрашнішою трагедією став Голодомор 1932–1933 років — штучно створений голод, який забрав життя понад 600 мешканців Білозір'я. Люди гинули від виснаження, нестачі їжі та безвиході, а село втратило ціле покоління. Цей період залишив глибокий слід у колективній пам'яті громади, ставши символом страждань і незламності.

У роки Другої світової війни село Білозір'я пережило 875 днів нацистської окупації. Цей період став одним із найтрагічніших у його історії. Кілька сотень молодих мешканців були насильно вивезені до Німеччини на примусові роботи, де вони опинилися в умовах жорсткої експлуатації та приниження.

Місцевий осередок підпільного руху опору був знищений, а його учасники — репресовані або страчені. Попри небезпеку, білозірці намагалися чинити спротив окупантам, зберігаючи віру в перемогу та свободу.

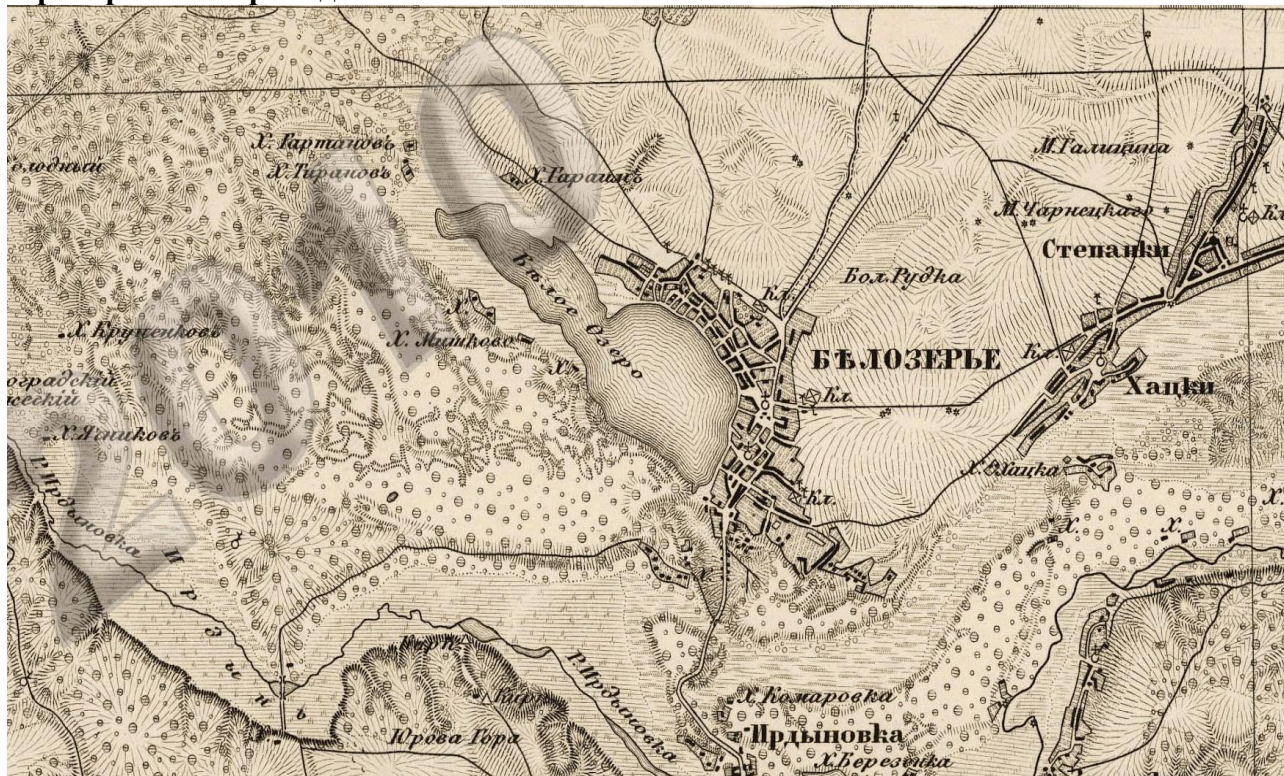
Втрати на фронтах були болючими: понад 500 жителів села не повернулися з війни. Внаслідок бойових дій та окупаційної політики було зруйновано сотні житлових будинків, семирічну школу та інші об'єкти інфраструктури. Село зазнало глибоких матеріальних і людських втрат, які ще довго відгукувалися в пам'яті поколінь.

У повоєнні десятиліття життя мешканців села Білозір'я залишалося нелегким. Більшість із них були змушені працювати на трудовень у місцевих колгоспах. Через безгрошів'я селяни займалися підприємницькою діяльністю — смажили насіння та в'язали віники. Отриманий дохід від реалізації цієї продукції дозволяв вирішувати побутові потреби.

Поступового розвитку зазнала соціальна інфраструктура села. На початку 90-х років ХХ століття в Білозір'ї функціонували три школи, лікарня, дитячий садок, амбулаторія, аптека, майстерні побутового обслуговування та торговельні заклади, серед яких вирізнявся двоповерховий універмаг.

У минулому навколо Білозір'я існувало багато невеликих хуторів, серед яких — Баси, Комарівка, Таранів, Гераїм хутір та інші (мал. 1). Ці поселення були тісно пов'язані з життям села. З часом більшість хуторів зникли або були приєднані до Білозір'я. Нині зберігся лише хутір Баси, який нещодавно отримав статус селища. Тут проживає 28 жителів — останній живий спогад про колишню густу мережу поселень навколо Білозір'я.

Малюнок 1 Витяг з карти Шуберта ХІХ ст., що охоплює територію Білозірської територіальної громади

Населений пункт Ірдинь заснований у 1930 році рішенням Наркомзему УРСР як торфопідприємство. Назва його походить від невеличкої річки Ірдинь, яка впадає в Тясмин, а інша частина Ірдинка — у Дніпро. У травні 1941 році поселення отримало статус селища міського типу.

Видобування торфу в Ірдині розпочалось 20 червня 1931 року, що стало основою економічного розвитку населеного пункту. У роки Другої світової війни, з 1941 по 1944, Ірдинь перебував під німецькою окупацією. З жовтня 1941 по лютий 1942 року тут діяла підпільна група під керівництвом В. Г. Завадюка, який був закатований нацистами за свою діяльність.

Під час Другої світової війни торфопідприємство було зруйноване та виведене з ладу. Відбудова розпочалася лише 15 лютого 1944 року. Роботи виконувалися силами жінок та дівчат, які проявили надзвичайну витривалість і самовідданість.

Уже в 1947 році показники торфопідприємства перевершили досягнення 1940 року. У наступні роки підприємство продовжувало розвиватися: було освоєно нові кар'єри, запроваджено механізацію болотно-підготовчих робіт, розпочато виробництво фрезерного торфу.

Услід за розвитком підприємства розвивалося й селище. Було збудовано школу, лікарню, дитячий садок, Будинок культури, чотири магазини, житлові будинки для мешканців, а також споруджено стадіон.

Занепад торфовидобутку в Ірдині почався наприкінці 1990-х — на початку 2000-х років. Після розпаду СРСР підприємство втратило державну підтримку, а попит на торф як паливо значно знизився. Вже у 2010-х роках виробництво практично припинилося, а сам завод опинився на межі ліквідації. Занепад торфовидобутку в Ірдині суттєво вплинув на життя селища: з припиненням роботи підприємства багато мешканців втратили стабільне джерело доходу, що призвело до масового відтоку населення, зниження рівня добробуту та занепаду соціальної інфраструктури.

Утворення територіальної громади дало новий імпульс для розвитку її населених пунктів. Особливо ефективними та динамічними стали 2016-2019 роки. У цей період було реалізовано низку інфраструктурних проєктів: встановлено вуличне освітлення, прокладено дороги з твердим покриттям, проведено капітальні ремонти в закладах освіти, охорони здоров'я та культури. Також для потреб комунальних підприємств громади було придбано спецтехніку. Позитивних змін зазнала і сфера соціального захисту населення. У центрі села Білозір'я облаштували сучасну паркову зону, окрасою якої стало сонячне дерево — символ екологічних інновацій та зручності для громади.

Проте подальший планомірний розвиток громади спершу загальмувала епідемія COVID-19, яка спричинила значні соціальні та економічні виклики, зокрема обмеження у сфері підприємництва, освіти та охорони здоров'я. А згодом — збройна агресія росії проти України, що призвела до масштабних руйнувань інфраструктури, вимушеного переміщення населення, зниження інвестиційної активності та загального рівня безпеки, що суттєво ускладнило реалізацію стратегічних планів розвитку громади.

1.2. Географічне розташування

Білозірська сільська територіальна громада (далі — громада) розташована в центральній частині України, на території Черкаської області. Адміністративним центром громади є село Білозір'я, яке знаходиться на відстані близько 18 км від обласного центру — міста Черкаси. Відстань до столиці України, міста Київ, становить приблизно 208 км. Загальна площа Білозірської сільської територіальної громади становить 200,7 км², що складає приблизно 0,96% від загальної площі Черкаської області. Близько 64% території громади займають масиви хвойно-листяних лісів, а також гідрологічний заказник місцевого значення «Ірдинське болото», який має виняткове екологічне значення для регіону.

Найвизначнішим природним водним об'єктом громади є саме Ірдинське болото — унікальна гідрологічна система з високим природоохоронним статусом. Через цю болотисту місцевість протікає річка Ірдинка, яка є притокою річки Вільшанка. Вільшанка, у свою чергу, впадає в річку Тясмин, що належить до басейну Дніпра.

Окрім природних водотоків, на території громади наявна система меліоративних каналів, які живлять болото, сприяють регулюванню рівня ґрунтових вод і підтримують водний баланс місцевості.

Ці водні ресурси відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття, регулюванні мікроклімату та підтриманні екологічної рівноваги в регіоні.

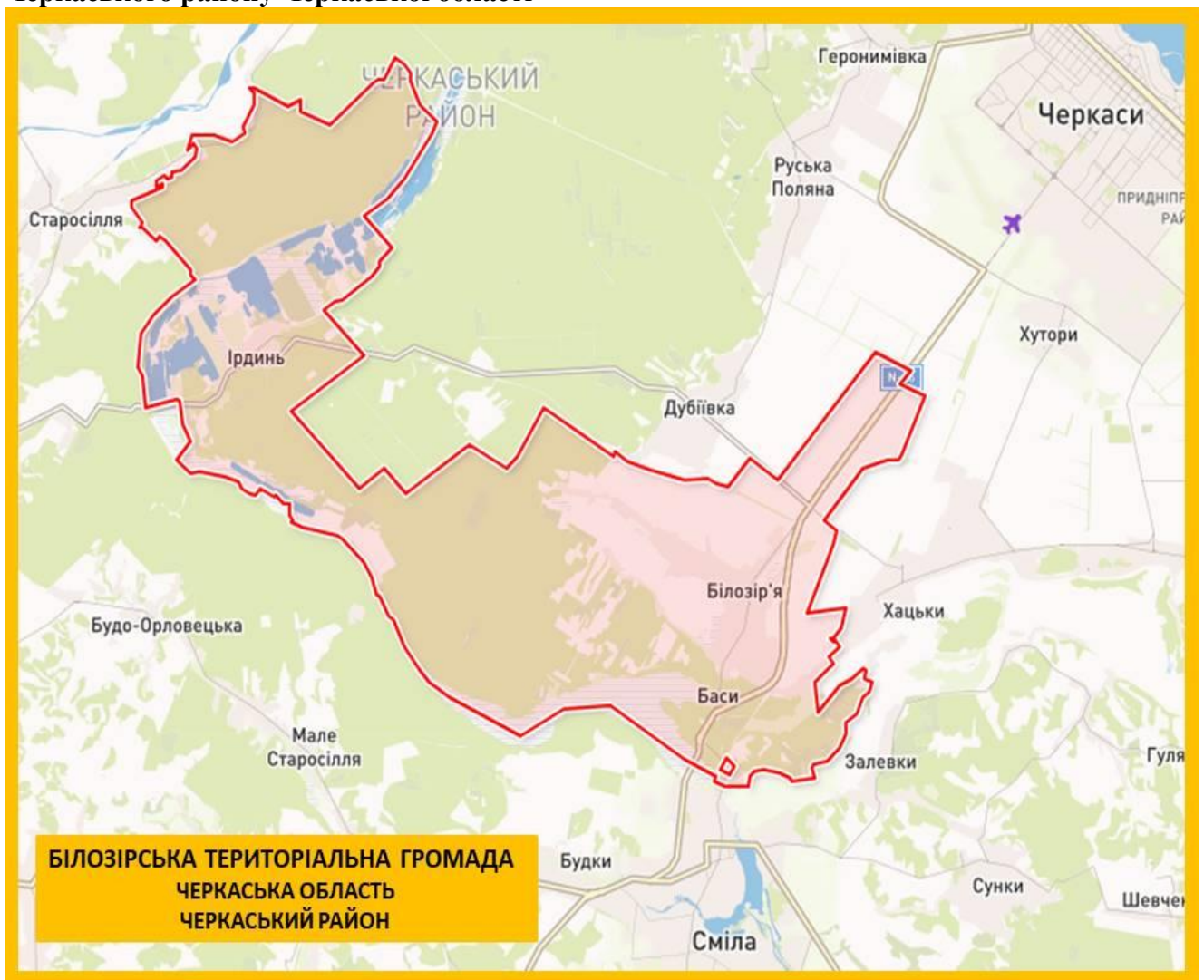
Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Територією громади проходить автомобільна дорога національного значення — автошлях Н-16, яка з'єднує міста Золотоноша — Черкаси — Сміла — Умань. Цей автошлях має важливе стратегічне значення, оскільки сполучає ключові адміністративні центри Черкаської області та забезпечує вихід до міжнародних транспортних коридорів. Найближча залізнична станція — станція ім. Тараса Шевченка, розташована на відстані 18 км від адміністративного центру громади.

До складу громади входять такі населені пункти:

1. село Білозір'я - адміністративний центр громади – 7770 мешканців;
2. селище Ірдинь – 750 мешканців, знаходиться на відстані 25 км. від адміністративного центру громади;
3. селище Баси – 28 мешканців, що знаходиться на відстані 0,8 км. від адміністративного центру громади.

Малюнок 2 Картосхема Білозірської сільської територіальної громади Черкаського району Черкаської області

Громада межує зі Смілянською, Степанківською, Балаклеївською, Будищенською, Руськополянською, Мліївською, Мошнівською територіальними громадами Черкаського району Черкаської області.

Сусідство з розвиненими громадами, безпосередня близькість до обласного центру — міста Черкаси, вигідне транспортне сполучення, а також багаті природні ресурси й значний

екологічний потенціал створюють для Білозірської громади сприятливі умови для динамічного розвитку.

Таке розташування відкриває широкі можливості для міжмуніципального співробітництва, реалізації спільних інфраструктурних, соціальних та екологічних проєктів, а також для розвитку малого і середнього бізнесу.

Наявність унікальних природних об'єктів, зокрема Ірдинського болота та лісових масивів, формує передумови для екологічного туризму, освітніх ініціатив у сфері охорони довкілля та залучення інвестицій у зелену економіку.

Крім того, транспортна доступність і близькість до великих ринків збуту сприяють економічному партнерству, розвитку логістичних центрів, агропромислових кластерів та туристичної інфраструктури.

1.3. Природно-ресурсний потенціал

Клімат

Білозірська сільська територіальна громада розташована в помірно континентальному кліматичному поясі. Середньорічна температура повітря становить близько +8 °С. Зими тут м'які, з частими відлигами, останнім часом — малосніжні. Середня температура січня — близько -5 °С, хоча можливі короточасні морози до -20 °С. Літо зазвичай тепле, іноді спекотне: середня температура липня становить +20...+22 °С, а в найспекотніші дні температура може сягати +35 °С.

Річна кількість опадів коливається в межах 550–600 мм. Найбільше опадів припадає на травень і червень, що є важливим для вегетації сільськогосподарських культур. Взимку опади переважно випадають у вигляді снігу, хоча часто спостерігаються відлиги.

У громаді переважають західні та північно-західні вітри, середня швидкість яких становить 3–5 м/с. Іноді можливі короточасні пориви до 15–20 м/с. Навесні можливі пізні заморозки, що слід враховувати під час планування посівної кампанії. В останні роки спостерігаються періоди літньої посухи, особливо в липні–серпні.

У низинних ділянках, зокрема в районі Ірдинського болота, часто утворюються тумани та спостерігається підвищена вологість повітря.

Характеристика ґрунтів

Територія Білозірської громади охоплює різноманітні типи ґрунтів, що формують її природно-ресурсний потенціал. Основу сільськогосподарських угідь становлять чорноземи типові та опідзолені, які мають високу родючість і придатні для вирощування зернових, технічних та бобових культур. У лісових масивах, особливо в межах Черкаського бору та Мошнігирського кряжу, переважають дерново-слабо- та середньопідзолисті піщані й глинисто-піщані ґрунти, що є природним середовищем для соснових лісів. Ці ґрунти мають легкий механічний склад, середню кислотність і потребують додаткового удобрення при використанні в аграрному секторі.

У межах Ірдинського болота поширені торф'яні та болотні ґрунти, багаті на органічну речовину, але малопридатні для інтенсивного землеробства. Також на території громади трапляються оглеєні та заболочені ґрунти.

Загальна площа територіальної громади становить 200,7 км², що охоплює різноманітні типи земель, які відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку регіону. Земельний фонд громади включає сільськогосподарські угіддя, ліси, водні об'єкти, забудовані території, а також землі природоохоронного та рекреаційного призначення. Структура земельного фонду громади представлена на Діаграмі 1.

Структура земель Білозірської сільської територіальної громади характеризується значною часткою лісових угідь: площа лісів становить 12,814 тис. га, що відповідає приблизно 63,8% загальної території громади. Основу лісового покриву складають хвойно-листяні ліси.

Діаграма 1 Структура земельного фонду Білозірської територіальної громади

Охорону, догляд, відновлення та раціональне використання лісових ресурсів на цій території забезпечують лісгосподарські підприємства — Білозірське, Тясминське та Закревське лісництва, які підпорядковуються Державному підприємству «Ліси України», а також Черкаське військове лісництво. Їхня діяльність спрямована на збереження лісового фонду, підтримання екологічної рівноваги та сталий розвиток природних ресурсів громади.

Землі сільськогосподарського призначення складають 3,2 тис. га. (16%) на яких сільськогосподарські підприємства громади вирощують переважно зернові, бобові та технічні культури. Основними культурами є кукурудза, пшениця, ячмінь, соя, соняшник, ріпак.

У громаді здійснюють діяльність вісімнадцять сільськогосподарських підприємств, серед яких — сім фермерських господарств. Серед них варто виокремити два великі бюджетоутворюючі підприємства — ТОВ «Черлис» та ТОВ «Білозірське-Агро», які відіграють важливу роль в економіці громади, забезпечуючи робочі місця, надходження до місцевого бюджету та розвиток аграрного сектору (таблиця 1).

Таблиця 1 Розподіл земельних площ серед агровиробників Білозірської громади

№	Назва агровиробника	Площа, га
1	ТОВ «Черлис»	386,8222
2	ТОВ «Білозірське агро»	1793,2321
3	ТОВ «Степанки»	213,2488
4	СТОВ «СВАНТ»	176,67
5	ТОВ «Юстар+»	49,1399
6	ТОВ «Ірдинь-Агро»	28,7006
7	СТОВ «Фобос»	18,00
8	ТОВ «Агро-Нива»	15,00
9	ТОВ «Лан-мілк»	9,2858
10	ФГ «Шевченко АгроПлюс»	58,3533
11	ФГ «Надія»	10,1020
12	ФГ «СТ-Агро»	19,8464
13	ФГ Крупенко	75,4846
14	ФГ «Степ»	9,7142
15	ФГ «Агротехнолоджі»	61,468
16	ФГ «Стлав»	47,7130

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

17	ТОВ «Маяк-худяки»	9,0695
18	ТОВ «Агро-НВ»	4,6850
19	Дубров В.В.	24,126
20	Овчаренко М.В.	2,9387
21	Стоянова В.М.	67,4865
22	Одноосібники	121,5959
	разом	3202,6825

На два найбільших підприємства – землекористувачів припадає 2180, га земель, або 68% земель сільськогосподарського призначення. При цьому основні землекористувачі сплатили до бюджету 16054,05 тис. грн. податків що складає 28% від загальних надходжень до місцевого бюджету в 2024 р.

Заболочені землі Ірдино-Тясминської низовини займають площу близько 2,0912 тис. га, що становить 10,4 % від загальної території. У межах детально розвіданих ділянок раніше здійснювався видобуток торфу, який використовувався як паливо для задоволення потреб місцевого населення.

Основним підприємством, що займалося цим видом діяльності, було Дочірнє підприємство «Ірдиньторф» державного підприємства Київторф. Проте на сьогоднішній день, у зв'язку з тривалою економічною кризою та припиненням виробництва торфобрикету, підприємство зупинило свою роботу. Це призвело до занепаду торфовидобувної галузі в регіоні та залишило значну частину інфраструктури без належного використання.

Площа забудови громади становить 1,453 тисячі гектарів, що складає 7,24% від загальної території. (табл.2).

Таблиця 2 Інформація про населені пункти територіальної громади

Назва населеного пункту	Тип населеного пункту	КАТОТТГ населеного пункту	Чисельність жителів населеного пункту (осіб)	Площа населеного пункту (кв. км)
Білозір'я	село	UA71080050010052971	7670	12,42797
Ірдинь	селище	UA71080050020063634	750	1,938815
Баси	селище	UA71080050030010928	28	0,169632
разом			8448	14,536417

Вищенаведені дані щодо структури земель Білозірської територіальної громади свідчать про наявність значного аграрного, природно-ресурсного та туристичного потенціалу. Це зумовлено розвиненим сільським господарством, діяльністю бюджетотворюючих підприємств, наявністю торфових покладів, а також сприятливими умовами для розвитку зеленого туризму та агротуризму — зокрема на базі лісових масивів, гідрологічного заказника місцевого значення «Ірдинське болото» та сільськогосподарських угідь.

Надра

На території Білозірської сільської територіальної громади зосереджені поклади торфу, які мають потенціал для подальшого використання в енергетичних та аграрних цілях. Крім того, громада володіє значними запасами підземних прісних вод. На її території розташовано 29 артезіанських свердловин, які забезпечують водопостачання для міста Сміла, що свідчить про важливу роль громади в регіональній системі водо забезпечення.

Флора і Фауна

У лісовому фонді Білозірської громади переважають насадження дуба звичайного та сосни звичайної. Також трапляються інші породи дерев, зокрема граб звичайний, вільха клейка, вільха чорна, береза пухнаста, береза повисла, липа серцелиста, ясен звичайний, клен гостролистий та осика.

Таблиця 3 Лісовий фонд Білозірської територіальної громади

Назва лісництва	Площа лісового фонду		Тип лісу
	га	%	
Білозірське	4836,0	37,7	мішаний
Тясминське	4278,3	33,4	мішаний
Закревське	3179,0	24,8	мішаний
Військове	532,8	4,1	хвойний
Разом	12826,1	100	

Об'єкти природно-заповідного фонду Білозірської громади займають площу 496,4 га. Найбільшим серед них є гідрологічний заказник місцевого значення — Ірдинське болото, площею 484,6 га.

У межах Білозірської громади сформувався різноманітний тваринний світ, характерний для зони Лісостепу. Завдяки наявності лісів, луків, водойм та сільськогосподарських угідь тут мешкає багато видів диких тварин.

Серед ссавців найпоширенішими є козуля європейська, заєць-русак, лисиця звичайна, білка, їжак білочеревий, куниця, борсук, а також дикий кабан. Іноді зустрічається лось. У лісах і поблизу водойм трапляються ондатри, бобрині та єнотовидні собаки.

Пташиний світ громади дуже багатий. Зокрема у районі Ірдинських боліт налічується 189 видів птахів. Найпоширенішими є зяблики, синиця велика, великий строкатий дятел, дрозд чорний та дрозд співочий, лебідь-шипун, журавель сірий, лелека білий, лиска, чапля сіра. Ірдинське болото є важливим природним осередком для охорони біорізноманіття. Тут зафіксовано 25 видів птахів, занесених до Червоної книги України. У сільській місцевості звичними є ластівки, горобці, сороки, гава, крук.

Серед плазунів зустрічаються черепаха болотяна, ящірка зелена, ящірка прудка, вуж звичайний, гадюка звичайна, а також гадюка степова — рідкісний вид, занесений до Червоної книги України. Також трапляється веретільниця ламка — безнога ящірка, яку часто плутають зі змією.

Земноводні представлені великою кількістю ропухи сірої, квакші, тритоном звичайним, жабою озерною, жабою ставковою та ропухою зеленою.

Тваринний світ громади є надзвичайно цінним для збереження біорізноманіття Черкащини та всієї України. Його охорона має важливе значення для підтримання природної рівноваги та розвитку екологічного туризму.

Безпечне довкілля та екологічна політика.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку громади.

Територія Білозірської громади характеризується відсутністю шкідливих виробництв та наявністю лісів, а також присутній заказник місцевого значення – «Ірдинське болото».

Охорона природи та управління природними ресурсами у громаді здійснюється відповідно до чинного законодавства України та місцевої екологічної програми «Екологія 2021–2025». Програма спрямована на збереження лісів, водно-болотних угідь, земель та біорізноманіття, розвиток екологічної освіти та просвіти.

Близько 65% території громади займають хвойно-листяні ліси Черкаського бору, Мошногірського кряжу, а також заказник місцевого значення «Ірдинське болото». З метою екопросвіти та сталого туризму облаштовано дві екологічні стежки протяжністю 2,8 км та 2,2 км.

У громаді здійснюється контроль за вирубкою лісів, охороною водних об'єктів, дотриманням цільового використання земель. Проводяться акції з озеленення, прибирання, проводяться інформаційні кампанії. До природоохоронної діяльності активно залучаються навчальні заклади та громадськість.

Програма «Екологія 2021–2025» є основою для реалізації місцевих ініціатив, спрямованих на збереження довкілля, підвищення екологічної свідомості та залучення ресурсів для сталого розвитку громади.

На території громади функціонують два сміттєзвалища: одне — в селищі Ірдинь площею 1 га, інше — в селі Білозір'я площею 2 га.

У громаді поводження з відходами регулюється на рівні місцевого самоврядування через комунальне підприємство Білозірської сільської ради. Вивезення твердих побутових відходів від домогосподарств здійснюється один раз на місяць згідно з графіком. Від підприємств, установ і торгових точок — по мірі необхідності, за окремими угодами.

З 2019 року в громаді діє система роздільного збирання сміття. Облаштовано 15 спеціалізованих майданчиків із окремими контейнерами для скла, пластику та паперу. Це дозволяє зменшити обсяг змішаних відходів і сприяє повторному використанню ресурсів.

Окрему увагу приділено збору небезпечних відходів: використані батарейки збираються у навчальних закладах громади та передаються на утилізацію відповідно до екологічних норм.

Регулювання здійснюється відповідно до чинного законодавства України, а також місцевих правил благоустрою. Громада прагне до вдосконалення системи управління відходами шляхом підвищення екологічної культури, розширення інфраструктури та залучення партнерів до переробки вторинної сировини.

Централізоване водопостачання та водовідведення наявне лише в селищі Ірдинь. Очищення стічних вод здійснюється через систему каналізації та очисні споруди. Побутові стоки від житлових будинків, установ і підприємств надходять на очисні споруди, де проходять механічне та біологічне очищення.

Забір води здійснюється з артезіанських свердловин. Вода подається до домогосподарств та установ через мережу водогонів. Обслуговування систем водопостачання та водовідведення забезпечує комунальне підприємство «Ірдинське», яке відповідає за якість води, проведення ремонтних робіт і контроль технічного стану мереж.

У населених пунктах, де відсутня централізована каналізація, використовуються вигрібні ями або локальні очисні установки. Вивезення рідких побутових відходів здійснюється спеціалізованим транспортом за заявками мешканців.

Водопостачання також організовано індивідуально — кожне домогосподарство має власну свердловину або колодязь. Така система забезпечує автономність, проте вимагає від мешканців самостійного контролю за якістю води та технічним станом обладнання.

Громада працює над покращенням доступу до водопостачання та водовідведення, зокрема шляхом модернізації наявних систем. Розроблено проєктно-кошторисну документацію на будівництво очисних споруд у селищі Ірдинь (потребує коригування). Також здійснюється контроль за якістю води та ведеться пошук можливостей для розширення мереж централізованого водопостачання та водовідведення в перспективі.

Ірдинське болото, більша частина якого знаходиться на території Білозірської громади, — це унікальна природна пам'ятка, що сформувалася на місці давнього русла Дніпра. Протягом багатьох років неконтрольований видобуток торфу, осушення та вирубка дерев невинно руйнували цю неповторну екосистему.

Ідея створення природоохоронного об'єкта на території Ірдинських боліт виникла майже століття тому. Упродовж останніх років науковці активно працювали над цим питанням: провели детальне обстеження території, задокументували видове різноманіття рослинного і тваринного світу, а також подали ґрунтовне наукове обґрунтування до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України щодо надання цій унікальній місцевості статусу національного природно-заповідного об'єкта.

Нещодавно Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України схвалило це наукове обґрунтування, що стало ключовим кроком на шляху до створення Національного природного парку «Ірдинське болото». Тепер відповідне рішення та матеріали будуть передані місцевій адміністрації. Далі за реалізацію проєкту береться Управління екології та природних ресурсів Черкаської обласної військової адміністрації, яке координуватиме подальші дії зі створення парку.

Річка Ірдинка — невелика водна артерія, що бере початок у центральній частині Ірдинського болота, протягом багатьох років перегороджена Монастирською греблею, що використовувалася для перекачування води з метою видобування торфу. В процесі цієї діяльності разом із водою на інший бік греблі потрапляли мул, пісок, залишки рослинності, що з часом призвело до замулення території русла річки Ірдинки протяжністю близько одного кілометра.

На сьогоднішній день виникла серйозна екологічна проблема: незважаючи на безсніжні зими та посушливі літа, рівень води з іншого боку греблі продовжує підніматися, що призводить до затоплення нових територій. Це створює загрозу для навколишніх екосистем, сільськогосподарських угідь і може мати довготривалі негативні наслідки.

Просте розриття греблі не вирішить проблему, оскільки вода не має природного шляху для відтоку. Для ефективного відведення надлишкової води необхідно прокопати дренажну каналу протяжністю близько одного кілометра, яка дозволить воді поступово сходити з підтоплених ділянок і відновити природний гідрологічний баланс.

Серед основних екологічних проблем громади варто виділити підтоплення територій, що виникає внаслідок відсутності дренажної інфраструктури. Значну загрозу становить ерозія ґрунтів, яка призводить до зниження їх родючості та поступової деградації земель. Також актуальною є проблема несанкціонованих сміттєзвалищ, що негативно впливають на стан довкілля та санітарну ситуацію. Окрему увагу потребує питання якості водопостачання та водовідведення, яке в окремих населених пунктах залишається незадовільним через зношеність інфраструктури або її відсутність.

1.4. Демографічна ситуація, ринок праці.

Нерівномірний розвиток суспільства, екологічні кризи, соціально-політичні потрясіння, війни та репресії, які супроводжували українську історію, суттєво впливали на демографічні процеси. Такі явища призводили до різкого зниження рівня життя, порушення режиму відтворення населення, падіння народжуваності та зростання смертності.

Особливо вагомим чинником негативного впливу стала повномасштабна війна, що розпочалася у 2022 році. Вона зумовила масову міграцію, загибель людей, дестабілізацію економіки та загострила демографічну ситуацію.

Деякі з цих процесів не минули й Білозірську територіальну громаду. Хоча, слава Богу, громада уникла прямих руйнувань, вона все ж зазнала впливу війни: зменшення чисельності населення, зниження рівня народжуваності, а також додаткове соціальне навантаження через прийом внутрішньо переміщених осіб. Ці виклики вимагають посиленої уваги з боку місцевої влади — щодо надання соціальних послуг, адаптації населення до нових умов і забезпечення згуртованості громади.

Кількість населення громади станом на 01.11.2025 року становить 8448 чоловік: село Білозір'я – 7650 чол. селище Ірдинь – 770 чол. Хутір Баси – 28 чол.

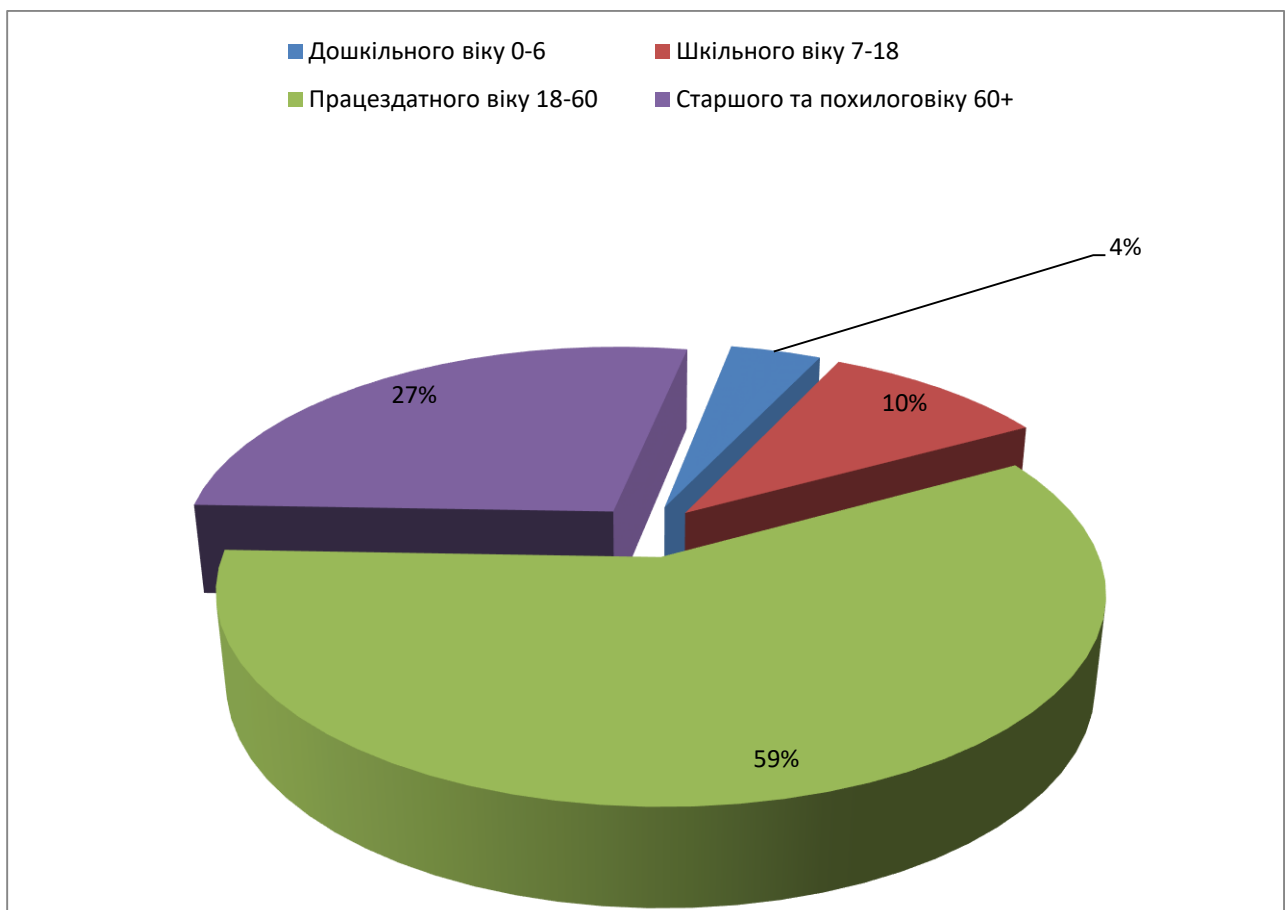
Таблиця 4 Динаміка демографічних показників по Білозірській територіальній громаді

Показники	2021	2022	2023	2024
Чисельність наявного населення, (тис. осіб)	9,1	8,9	8,5	8,5
Загальні коефіцієнти народжуваності, (на 1000 осіб)	5,1	4,3	3,3	2,5
Загальні коефіцієнти смертності, (на 1000 осіб)	15,4	15,7	17,6	15,6

Як видно з таблиці, чисельність населення громади в період 2021–2024 років має чітку тенденцію до зменшення. Цей демографічний спад зумовлений не лише природними чинниками — такими як зниження народжуваності, зростання смертності та трудова міграція, — а й серйозними наслідками повномасштабної війни, що триває в Україні з 2022 року.

Війна спричинила значне зменшення кількості населення через евакуацію, внутрішнє переміщення осіб, мобілізацію чоловіків та загальне погіршення соціально-економічної ситуації. Багато молодих людей виїхали за кордон у пошуках безпеки та стабільності, що ще більше посилює проблему старіння населення та дефіциту робочої сили.

Діаграма 2 Структура населення Білозірської територіальної громади

Структура населення Білозірської територіальної громади демонструє тривожну демографічну тенденцію, характерну для багатьох сільських регіонів України. Спостерігається поступове старіння населення, що проявляється у зростанні частки осіб пенсійного віку та зменшенні кількості молоді. Це свідчить про зниження природного приросту та демографічне навантаження на соціальну сферу.

Таблиця 5 Контингент органів соціального захисту Білозірської територіальної громади станом на 01.07. 2025

Населені пункти	Усього населення	У тому числі												
		Дорослі	Діти	Особи похилого віку	Учасники бойових дій	Особи з інвалідністю всіх груп і категорій	Люди, які обслуговуються служ. соц. захисту	Неповні сім'ї	Діти з неповних сімей	Багатодітні сім'ї	Діти з багатодітних сімей	Діти з інвалідністю	Діти сироти	Одинокі багатодітні матері
Село Білозір'я	7674	6462	1212	1344	253	917	79	268	343	61	213	36	16	19
Селище Баси	28	24	4	4	-	1	-	1	2	-	-	-	1	-
Селище Ірдинь	746	641	105	152	34	15	8	31	47	6	26	2	1	3
Разом	8448	7127	1321	1500	287	933	87	300	392	67	239	38	18	22

Значна частина факторів, що впливають на демографічну ситуацію в громаді, сформована на загальнодержавному рівні та зумовлена фінансово-економічним станом країни. Стабілізація економіки, завершення воєнних дій і подолання кризових явищ створюють основу для сталого демографічного розвитку. Це, в свою чергу, сприятиме нормалізації процесів природного відтворення населення. Враховуючи складність і тривалість цього процесу, потрібно передбачати заходи, спрямовані на створення сприятливих умов для проживання, підтримку молодих сімей, розвиток локальної економіки та збереження людського потенціалу.

Станом на 2025 рік чисельність працездатного населення громади становить 4347 осіб. Із них близько 3000 осіб залучені до трудової діяльності у підприємствах, установах та організаціях різних форм власності та господарювання. Безпосередньо на території громади працює близько 1200 осіб, решта — здійснює трудову діяльність у містах Сміла та Черкаси, що свідчить про наявність трудової міграції.

До найбільших роботодавців громади належать бюджетні установи, а також сільськогосподарські підприємства— ТОВ «Черлис» та ТОВ «Білозірське-Агро».

Повномасштабна війна істотно трансформувала ринок праці громади. Частина мешканців, зокрема працездатне населення, було змушене виїхати за кордон або до інших регіонів України. Одночасно в громаді наразі проживає 230 осіб працездатного віку з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що створює нові виклики та можливості для інтеграції цих людей у місцеве економічне життя.

У зазначених умовах громада має значний потенціал для розвитку місцевого підприємництва, активізації економічної діяльності та створення нових робочих місць. Водночас, масова мобілізація призвела до дефіциту чоловічої робочої сили, що особливо відчутно у виробничих, аграрних та технічних галузях. Це вимагає впровадження комплексних заходів зі стимулювання зайнятості, розширення залучення жінок та молоді до економічної активності, підтримки малого і середнього бізнесу, а також інтеграції ВПО у ринок праці задля збереження та зміцнення трудового потенціалу громади.

1.5 Інфраструктура

1.5.1 Транспортно-дорожній комплекс

Через територію громади проходить стратегічно важливий автошлях Н-16, який поєднує населені пункти Золотоноша, Черкаси, Сміла та Умань. Ця дорога має ключове значення для транспортного сполучення між адміністративними центрами області та забезпечує доступ до міжнародних магістралей.

Населені пункти Білозір'я та Ірдинь з'єднує автомобільна дорога загального користування державного значення Т-24-08, що пролягає за маршрутом Шевченкове – Городище – /Н-16. Водночас, ділянка цієї дороги між військовою частиною А3193 та селищем Ірдинь, протяжністю близько 4 км, перебуває у вкрай незадовільному технічному стані. Дорожнє покриття майже повністю зруйноване, а велика кількість вибоїн і пошкоджень суттєво ускладнює рух транспорту та створює загрозу безпеці учасників дорожнього руху.

У межах села Білозір'я загальна протяжність існуючої мережі доріг, що належить до комунальної власності, становить 125 км. Із них лише 12,11 км мають тверде покриття, що складає 9,7% від загальної довжини. Зокрема, 6,81 км доріг мають асфальтове покриття, а 5,3 км — бруковий.

У селищі Ірдинь загальна протяжність дорожньої мережі становить 15 км, з яких 5,6 км мають тверде покриття.

Білозірська сільська територіальна громада має розвинену транспортну систему. Перевезення пасажирів здійснюється, як залізничним так і автомобільним транспортом.

Регулярний та безоплатний підвіз дітей до школи та дитячого садочку, здійснює шкільний автобус.

Налагоджена система автобусного сполучення населених пунктів громади з м. Черкаси та м. Сміла через територію с. Білозір'я.

Безпосередньо через с. Білозір'я курсують такі автобусні маршрути:

- 302 - ст. Шевченко – м. Черкаси (ж/д вокзал);
- 106 - Броди (с. Білозір'я)- м. Черкаси (центр).

Через селище Ірдинь курсують такі автобусні маршрути:

- 101 - Черкаси – селище. Ірдинь 5 рейсів;
- м Черкаси – м. Городище 2 рейси.

Транспортно-дорожній комплекс громади характеризується недостатнім обсягом капіталовкладень у ремонт і утримання шляхів районного та обласного значення, відсутністю регіональної програми фінансування дорожнього будівництва та ремонту, низьким рівнем комфортності автобусів, зокрема для осіб з інвалідністю

1.5.2 Житлово-комунальне господарство

1.5.2.1 Надання житлово-комунальних послуг

На території Білозірської громади житлово-комунальні послуги надаються спеціалізованими підприємствами: комунальним підприємством Білозірської сільської ради та комунальним підприємством «Ірдинське». У селищі Ірдинь розташована пожежна команда, яка забезпечує пожежну безпеку населеного пункту. У межах громади налічується 4333 домогосподарства та 29 багатоквартирних будинків. Крім того, зареєстровано 112 юридичних осіб та 380 приватних підприємців.

Білозірська сільська рада наразі активно створює та забезпечує ефективне функціонування комунальних підприємств, які здійснюють роботи з благоустрою населених пунктів громади. Основні напрямки діяльності включають:

- збір твердих побутових відходів (ТПВ) та рідких побутових відходів від населення, підприємств і торгових точок;
- обкошування узбіч доріг;
- впорядкування територій загального користування;
- розчищення вулиць від снігу, гілля та інших перешкод.

Ці заходи спрямовані на покращення санітарного стану, безпеки та комфорту мешканців громади.

1.5.2.2 Вуличне освітлення

У селищі Ірдинь вуличне освітлення охоплює 8,1 км ліній із 130 функціонуючими точками. У с. Білозір'я функціонують 916 освітлювальних точок уздовж мережі довжиною 84,433 км.

Вуличне освітлення в межах селища Ірдинь і села Білозір'я забезпечене на 100%, що свідчить про повне задоволення потреб громади в освітленні. Існуюча мережа та кількість функціонуючих освітлювальних точок відповідають вимогам безпеки та комфорту мешканців, тому додаткової потреби в розширенні освітлення не виявлено.

1.5.2.3 Водопостачання та водовідведення

Водопровідні мережі в селищі Ірдинь знаходяться у задовільному стані — їх загальна протяжність становить 8,9 км, зокрема 5,8 км водопостачання та 3,1 км водовідведення. На території селища функціонують чотири артезіанські свердловини, з яких три діють, а одна не підключена до систем електропостачання та водопостачання. Водонапірна вежа забезпечує обслуговування 585 абонентів.

Стічні води в селищі Ірдинь утворюються переважно від житлових і адміністративних будівель та спрямовуються на комплекс очисних споруд, збудованих за радянських часів, до складу якого входили каналізаційна насосна станція (КНС), відстійники, аеротенки й вторинні відстійники. Відстань від КНС до очисних споруд становить 300 метрів. Унаслідок тривалої експлуатації ці споруди значною мірою втратили свою функціональність і нині перебувають у зруйнованому стані. Стічні води потрапляють без очищення до відстійників, звідки надходять в обвідний канал, далі — в річку Ірдинку, частково фільтруючись у прилеглий болотний масив. Такий скид неочищених стічних вод становить серйозну загрозу для навколишнього природного середовища та створює небезпечну екологічну ситуацію в регіоні.

Громада працює над модернізацією очисних споруд (виготовлено проектно-кошторисну документацію) зменшенням навантаження на довкілля та впровадженням сучасних технологій очищення стічних вод.

У селі Білозір'ї немає централізованої каналізації, використовуються вигрібні ями. Вивезення рідких побутових відходів здійснюється спеціалізованим транспортом за заявками мешканців.

Водопостачання здійснюється індивідуально — кожне домогосподарство має власну свердловину або колодязь. Така автономна система не гарантує стабільної якості води, оскільки мешканці самостійно відповідають за технічний стан обладнання та санітарну безпеку. Відсутність централізованого моніторингу якості води створює ризики для здоров'я населення.

Одним із найважливіших завдань є гарантування стабільного доступу мешканців громади до якісної питної води. Це питання має критичне значення для здоров'я населення, екологічної безпеки та сталого розвитку території.

1.5.2.4 Поводження з ТПВ

У Білозірській громаді поводження з відходами регулюється на рівні місцевого самоврядування через комунальне підприємство Білозірської сільської ради. Вивезення твердих побутових відходів від домогосподарств здійснюється один раз на місяць згідно з графіком. Від підприємств, установ і торгових точок — по мірі необхідності, за окремими угодами.

З 2019 року в громаді діє система роздільного збирання сміття. Облаштовано 15 спеціалізованих майданчиків із окремими контейнерами для скла, пластику та паперу. Це дозволяє зменшити обсяг змішаних відходів і сприяє повторному використанню ресурсів.

Окрему увагу приділено збору небезпечних відходів: використані батарейки збираються у навчальних закладах громади та передаються на утилізацію відповідно до екологічних норм.

Регулювання здійснюється відповідно до чинного законодавства України, а також місцевих правил благоустрою. Громада прагне до вдосконалення системи управління відходами шляхом підвищення екологічної культури, розширення інфраструктури та залучення партнерів до переробки вторинної сировини.

1.5.3 Система поштового обслуговування та зв'язок

На території громади мешканці мають доступ до якісних поштових послуг завдяки діяльності двох основних операторів: АТ «Укрпошта» та компанії «Нова Пошта».

АТ «Укрпошта» Основне стаціонарне відділення розташоване в селі Білозір'я, де надається повний спектр поштових послуг:

- приймання та видача листів, посилок, бандеролей
- грошові перекази
- передплата періодичних видань
- комунальні платежі та інші фінансові операції

Для зручності мешканців селища Ірдинь, де немає стаціонарного відділення, обслуговування здійснюється через пересувні поштові відділення. Це дозволяє забезпечити регулярний доступ до базових поштових послуг.

Компанія «Нова Пошта» функціонує в с. Білозір'я та забезпечує швидке, цілодобове й безконтактне отримання і відправлення посилок через мережу поштоматів. Поштомати розміщені у зручних локаціях, зокрема біля магазинів та адміністративних будівель, що дозволяє мешканцям оперативно користуватися послугами без черг.

У сфері мобільного зв'язку працюють компанії «Київстар», Lifecell та «Vodafone Україна». Доступ до інтернету забезпечують провайдери «Аватор» і «McLaut». Послуги стаціонарного телефонного зв'язку на території громади надає ПАТ «Укртелеком».

1.5.4 Безпека громади

Із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну питання безпеки населення набуло особливої актуальності. У відповідь на нові виклики одним із ключових напрямів діяльності виконавчого комітету Білозірської сільської ради стало забезпечення громадської безпеки та підвищення рівня захищеності мешканців громади.

З питань безпеки громадян та оборонно-мобілізаційної роботи проводились обстеження наявних приміщень для організації в них найпростіших укриттів та організовано переобладнання наявних підвальних приміщень з метою облаштування в них найпростіших укриттів для учасників освітнього процесу, дообладнано найпростіше укриття для медичних працівників та пацієнтів та працівників і відвідувачів сільської ради. Станом на 01 жовтня 2025 року фонд захисних споруд цивільного захисту на території Білозірської сільської

територіальної громади налічує 7 об'єктів, які класифікуються як найпростіші укриття. Загальна місткість цих споруд становить 550 осіб.

В зв'язку з воєнними діями внесено зміни до плану евакуації населення та плану роботи органів цивільного захисту громади на особливий період, за потреби вказані плани будуть постійно аналізуватись та доповнюватись виходячи з наявної ситуації та виникнення загроз. Постійно здійснювались засідання комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій сільської ради, на яких вирішувались питання техногенної та пожежної безпеки.

З метою допомоги населенню в разі ушкодження агресором об'єктів енергетичної інфраструктури та можливого блекауту, забезпечено роботу трьох Пунктів Незламності, їх обладнання відповідно до встановлених вимог та постійний контроль за їхньою готовністю. З вказаних питань організована цілодобова взаємодія з Черкаською РВА та Черкаською ОВА.

На постійній основі проводиться інша робота, направлена на забезпечення сталої роботи підприємств, установ та організацій Білозірської сільської ради в умовах війни та виконання покладених функцій та обов'язків в сфері цивільного захисту населення в умовах воєнного часу.

На території селища Ірдинь розташована пожежна команда.

Відповідно до діючого законодавства нормативний час прибуття пожежно-рятувального підрозділу до місця виникнення пожежі в сільській місцевості складає 20 хвилин. Враховуючи, що відстань між селищем Ірдинь та с. Білозір'я складає 25 км, що унеможливорює вчасне реагування на пожежі в с. Білозір'я. Тривалий час поставало питання про необхідність ефективного виконання завдань із забезпечення пожежної безпеки на території с. Білозір'я.

У 2020 році було розроблено проєктно-кошторисну документацію для будівництва Центру безпеки громадян. Проте через відсутність фінансування та початок повномасштабної війни реалізацію цього проєкту було призупинено. З метою забезпечення належного рівня пожежної безпеки у 2024 році було підписано договір про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування закладу «Місцева пожежна команда» Степанківської сільської ради.

На території Білозірської громади діють два поліцейські офіцери громади, які забезпечують постійну присутність правоохоронців, оперативне реагування на виклики та підтримання громадського порядку.

Проблемні питання у сфері безпеки.

Попри вжиті заходи, у сфері безпеки громади залишаються актуальні виклики, що потребують системного вирішення. Одним із пріоритетних завдань є **будівництво протирадіаційного укриття (ПРУ) на території Білозірського ліцею**, яке забезпечить належний рівень захисту для учнів та працівників закладу освіти в умовах надзвичайних ситуацій.

Крім того, громада має потребу у **створенні Центру безпеки** — багатофункціонального об'єкта, що виконував би роль координаційного осередку для реагування на надзвичайні ситуації, проведення навчань, зберігання аварійно-рятувального обладнання та забезпечення взаємодії з екстреними службами.

Актуальним залишається питання **модернізації системи оповіщення населення**, розробки чітких алгоритмів дій у кризових ситуаціях, а також **організації регулярного навчання мешканців та працівників установ** щодо правил поведінки в умовах загроз.

Важливим напрямом є **залучення молоді, волонтерів та громадських організацій** до формування культури безпеки, підвищення рівня обізнаності населення та розвитку громадянської відповідальності.

1.5.5 Соціальна сфера

1.5.5.1 Освіта

Мережа закладів освіти Білозірської територіальної громади включає:

- Ірдинський ліцей - заклад загальної середньої освіти з дошкільним підрозділом Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області;
- Білозірський ліцей - опорний заклад загальної середньої освіти Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області;
- Білозірська гімназія - філія Білозірського ліцею - опорного закладу загальної середньої освіти Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області;
- Заклад дошкільної освіти «Червона шапочка» Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області.

Таблиця 6 Структура закладів освіти Білозірської територіальної громади

Назва закладу	Потужність закладу, осіб	Кількість (учнів/вихованців)	Рівень наповнюваності	Кількість персоналу (пед/тех.)
Білозірський ліцей - опорний заклад загальної середньої освіти	700	590	84	80(50/30)
Ірдинський ліцей - заклад загальної середньої освіти з дошкільним підрозділом	250/49	73/14	29/29	35 (20/15)
Білозірська гімназія	250	94	38	22(14/8)
Заклад дошкільної освіти «Червона шапочка»	210	141	67	44(17/27)
Разом		757/155		181

Протягом останніх років у Білозірській громаді, як і загалом по Україні, спостерігається стійка тенденція до зниження рівня народжуваності. Це призводить до поступового скорочення кількості дітей дошкільного віку, що, своєю чергою, впливає на навантаження та ефективність роботи закладів дошкільної освіти.

Таблиця 7 Динаміка кількості дітей дошкільного віку та наповнюваність закладів дошкільної освіти в Білозірській громаді за 2020-2025 роки

Рік	Кількість дітей дошкільного віку (0–6 років)	Наповнюваність ЗДО (осіб)
2020	440	252
2021	410	232
2022	360	197
2023	313	177
2024	276	171
2025	269	155

Зменшення дитячого населення створює виклики для планування освітньої інфраструктури, кадрового забезпечення та оптимізації ресурсів. Така демографічна динаміка потребує адаптації місцевої політики — зокрема, переорієнтації на якість освітніх послуг, інклюзивність, підтримку молодих сімей та створення умов, сприятливих для народження і виховання дітей. У цьому контексті важливо також враховувати потреби

внутрішньо переміщених родин, які оселилися в громаді, адже вони можуть частково компенсувати демографічний спад і потребують інтеграційної підтримки.

Динаміка кількості дітей шкільного віку в Білозірській громаді має нестабільний, хвилюподібний характер. Це зумовлено природними демографічними циклами — змінами у віковій структурі населення — а також значним впливом міграційних процесів, спричинених повномасштабним вторгненням росії. Частина родин виїхала з громади, водночас відбулося збільшення кількості дітей шкільного віку за рахунок внутрішньо переміщених осіб, які оселилися в регіоні.

Освітній процес у ЗЗСО адаптовано до потреб сучасності. Наразі навчається **757 учнів**. З них **681 учні** здобувають освіту **безпосередньо в закладі освіти** (за очною та змішаною формою навчання), з них: **11 учнів** з особливими освітніми потребами та **45 учнів** навчаються на сімейній формі навчання.

Ключовим ресурсом освітньої системи громади є її кваліфікований кадровий потенціал, що забезпечує якість надання освітніх послуг.

Станом на грудень 2025 року загальна чисельність персоналу в закладах освіти громади складає 181 працівник, що включає такі категорії:

- Педагогічний персонал: Загалом працює 99 педагогічних працівників, з них: 79 фахівців зайнято в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО); 20 фахівців зайнято в закладах дошкільної освіти (ЗДО).
- Обслуговуючий та господарський персонал: Налічується 87 працівників, які забезпечують функціонування та належний санітарно-технічний стан освітніх установ.

Основні джерела фінансування загальної середньої освіти в громаді — освітня субвенція та кошти місцевого бюджету. У 2024 році загальні витрати бюджету Білозірської територіальної громади на утримання закладів загальної середньої освіти становили 48 321,01 тис. грн, при цьому освітня субвенція покрила лише 49,0% цієї суми, тобто 23 763,58 тис. грн. Планові показники на 2025 рік: освітня субвенція — 25 940 тис. грн (51%), кошти місцевого бюджету — 24 800 тис. грн. Тобто освітня субвенція в середньому покриває лише половину потреби галузі, що є досить низьким показником.

Таблиця 8 Середня вартість навчання одного учня в ЗЗСО Білозірської територіальної громади, 2025 р.

Назва закладу	Кількість учнів	Плановий Обсяг фінансування у 2025 р., тис. грн	Середня вартість навчання 1 учня, грн
Білозірський ліцей	596	22421	38,3
Ірдинський ліцей	73	8046	110,2
Білозірська гімназія	93	7031,4	75,6
Разом	752	37498	49,9

Планові витрати на загальну середню освіту у 2025 році складуть 39 040 тис. грн, при цьому середня вартість навчання одного учня становитиме 51,6 тис. грн. Цей показник є сильно диференційованим. Значні видатки громади на освіту зумовлені, зокрема, високою вартістю навчання учнів у Білозірській гімназії та Ірдинському ліцеї. У зв'язку з цим питання раціонального використання ресурсів та оптимізації мережі закладів освіти набуває особливої актуальності для громади.

Безпека здобувачів освіти та персоналу стала незмінним ключовим пріоритетом для громади, особливо в умовах воєнних реалій. З метою мінімізації ризиків та забезпечення безперервності навчання, у закладах освіти протягом 2023-2024 впроваджено низку захисних заходів.

Усі заклади освіти облаштовані найпростішими укриттями (НПУ). Укриття в Білозірській гімназії, Ірдинському ліцеї та ЗДО «Червона шапочка» відповідають встановленим вимогам щодо місткості, санітарних норм та оперативного доступу. Навчання в них здійснюється в очному форматі.

Наразі Білозірський ліцей має недостатнє забезпечення захисними спорудами. Укриття ліцею розраховане лише на 100 місць, що не покриває повноцінної потреби. Для часткового вирішення проблеми використовуються об'єкти в межах пішохідної доступності, а саме: укриття Білозірського будинку культури та укриття адміністративної будівлі Білозірської сільської ради. Однак, навіть із залученням цих додаткових ресурсів, потреба в захисних спорудах не покривається повністю. Через цей дефіцит навчальний процес відбувається у змішаному форматі.

У зв'язку з цим, існує нагальна необхідність у будівництві додаткового укриття на території ліцею, яке б забезпечило 100% покриття потреби в захисті для всіх учасників освітнього процесу. З метою реалізації цього завдання, у 2024 році була виготовлена проектно-кошторисна документація (ПКД) по об'єкту «Будівництво споруди цивільного захисту (споруди подвійного призначення з захисними властивостями протирадіаційного укриття) в Білозірському ліцеї опорному закладі середньої освіти Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області за адресою: Черкаська область Черкаський район, с. Білозір'я вул. Лесі Українки, буд.3».

Для негайного сповіщення про небезпеку та виклику екстрених служб всі приміщення закладів освіти обладнані тривожними кнопками. Це забезпечує швидке реагування на будь-які надзвичайні ситуації.

З огляду на ризики, пов'язані з аварійними або плановими відключеннями електроенергії, заклади оснащені генераторами. Це гарантує безперебійну роботу критично важливих систем (опалення, водопостачання, освітлення та зв'язок) під час довготривалих перебоїв.

Таким чином, громада реалізує комплексний підхід, спрямований на створення безпечного та стійкого освітнього середовища, що дозволяє продовжувати навчальний процес навіть у умовах підвищеної загрози.

Протягом 2016–2021 років у закладах освіти громади проведено комплекс енергоефективних заходів. Зокрема, усі котельні переведено на твердопаливні котли, будівлі оснащені сучасними енергоефективними зовнішніми віконними конструкціями та входними дверима. Проведено утеплення будівлі Білозірської гімназії. У рамках програми «Велике будівництво» у 2021 році виконано термосанацію Білозірського ліцею. Наразі утеплення потрібно виконати лише в ЗДО «Червона шапочка», проектно-кошторисну документацію для цього підготовлено у 2025 році.

Як наступний крок для підвищення енергоефективності та енергонезалежності пропонується впровадити поетапну програму встановлення альтернативних джерел енергії (сонячних батарей, вітрових установок, теплових насосів) у закладах загальної середньої освіти громади. Програма має включати технічну підготовку, пілотний проєкт, пошук фінансування, масштабування та навчання персоналу.

Матеріально-технічна база закладів освіти сформована відповідно до вимог чинного законодавства та викликів часу. Зокрема, придбано обладнання для кабінетів природничо-математичних дисциплін, встановлено інтерактивні дошки та інтерактивні панелі; облаштовано три класи безпеки та клас «Захисту України» у Білозірському ліцеї. Крім того, у ліцеї створено лінгвістичний кабінет, побудовано сучасну велопарковку і проведено реконструкцію шкільної їдальні.

Проблемами освітньої інфраструктури громади є потреба в ремонті окремих приміщень закладів освіти та оновленні й розширенні спортивної бази для забезпечення якісного фізичного виховання учнів і розвитку масового спорту.

Підвезення дітей у громаді здійснюється шкільним автобусом; загалом у програмі бере участь 96 учнів. Автобус обслуговує кілька маршрутів, що охоплюють віддалені

мікрорайони села Білозір'я, забезпечуючи регулярне забезпечення доступу до закладів освіти.

У громаді з 2020 року функціонує Центр професійного розвитку педагогічних працівників (ЦПРПП) Білозірської сільської ради — комунальна установа, яка відіграє ключову роль у підтримці та вдосконаленні професійної майстерності освітян громади.

Центр професійного розвитку педагогічних працівників забезпечує підвищення кваліфікації освітян, надає методичну та консультаційну підтримку, сприяє професійному зростанню молодих педагогів і формує програми розвитку відповідно до актуальних освітніх потреб.

Згідно з договором співробітництва між Білозірською, Балаклеївською, Березняківською та Тернівською сільськими територіальними громадами, налагоджено партнерство у сфері надання освітніх послуг у формі спільного фінансування Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Білозірської сільської ради.

Фінансовим результатом такого співробітництва є ефективне використання бюджетних коштів, кадрових і матеріально-технічних ресурсів установи. Кошти, виділені на її утримання з місцевих бюджетів, спрямовуються на покриття витрат, пов'язаних із господарською діяльністю, здійснення капітальних видатків (оновлення або закупівля основних засобів, проведення поточного ремонту тощо), а також на інші витрати, що забезпечують більш якісне надання освітніх послуг.

1.5.5.2 Охорона здоров'я

Медичне обслуговування населення Білозірської громади здійснює КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Білозірської сільської ради до складу якого входить амбулаторія загальної практики сімейної медицини села Білозір'я та фельдшерсько-акушерський пункт селища Ірдинь.

Метою діяльності закладу є надання амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню всіх вікових категорій з народження, проведення профілактичних заходів по попередженню та зниженню захворюваності, раннього виявлення хворих; диспансеризації населення; надання кваліфікованої медичної допомоги населенню на первинному рівні; проведення активної роботи по санітарно-гігієнічному вихованню населення.

Центр має: чотири кабінети сімейного лікаря, кабінет здорової дитини, кабінет лікаря-педіатра, кабінет здоров'я жінки, реєстратуру, два кабінети денного стаціонару, маніпуляційний кабінет для щеплень, кабінет-лабораторія, кабінет фізіотерапії, побутову кімнату, два кабінети адміністрації. Внутрішні приміщення були реконструйовані та перепрофільовані відповідно до потреб первинної медичної допомоги та осіб з інвалідністю. В усіх підрозділах створені належні умови праці.

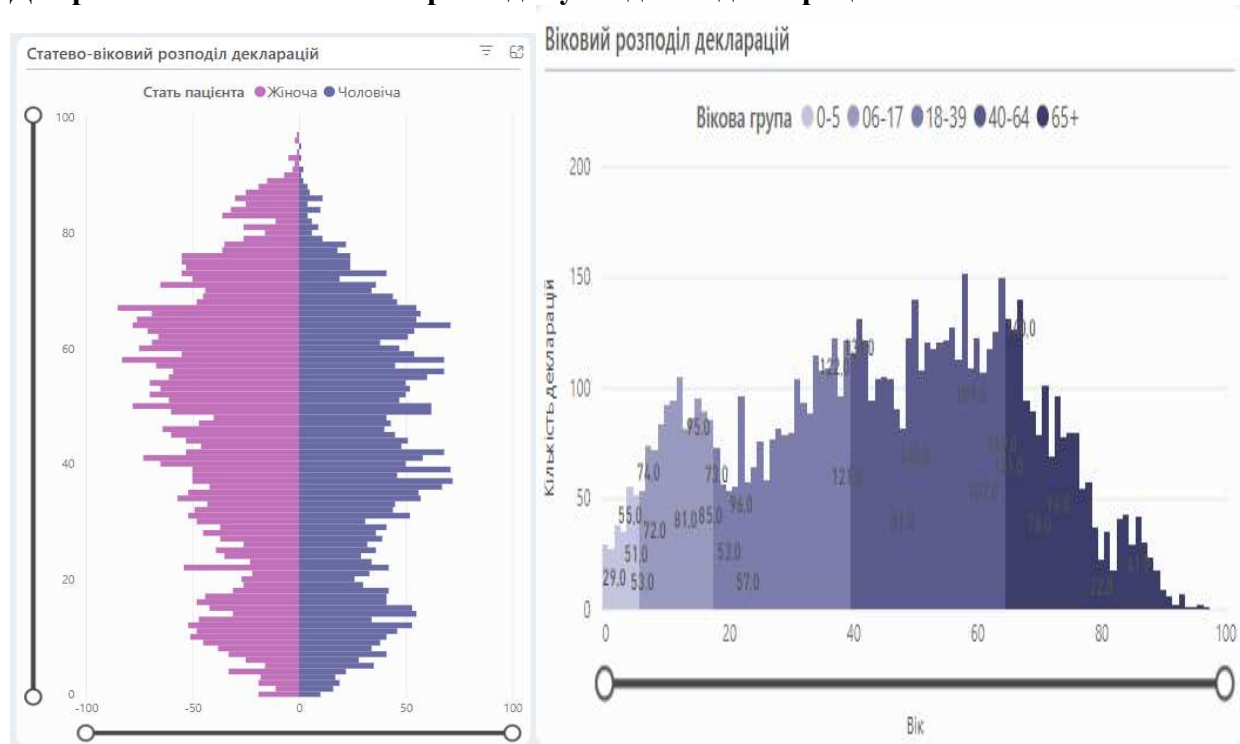
У межах благоустрою медичного закладу було проведено асфальтування прилеглої території, що значно покращило умови доступу для пацієнтів, зокрема осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. З метою забезпечення безпеки під час надзвичайних ситуацій у Центрі облаштовано найпростіше укриття, яке відповідає базовим вимогам цивільного захисту. Крім того, для безперебійного функціонування медичного закладу в умовах можливих перебоїв електропостачання встановлено генератор потужністю 25 кВт, що дозволяє підтримувати роботу основного обладнання та забезпечити надання первинної медичної допомоги навіть у кризових умовах. З метою підвищення енергоефективності та зменшення залежності від традиційних енергоносіїв, котельня закладу оснащена сучасними твердопаливними котлами. У 2025 році поданий проєкт на встановлення сонячних панелей на покрівлі Центру. КНП «ЦПМСД» має автомобілі Opel та Renault Duster для забезпечення медичних потреб мешканців громади. Оновлена матеріальна база лабораторії, що дозволяє робити скринінги на платній основі, що удвічі здешевлює аналізи, ніж у приватних клініках.

Виконавчий комітет Білозірської сільської ради виділяє кошти на оплату комунальних послуг та енергоносіїв.

Окрім штатних сімейних лікарів та лікаря-педіатра, у Центрі громади запроваджено практику щомісячних прийомів вузькопрофільних спеціалістів Черкаської обласної лікарні. Зокрема, пацієнтів консультують кардіолог та гінеколог, а також дитячі обласні фахівці: отоларинголог, невролог, хірург та ортопед. Така форма співпраці між обласним і місцевим рівнями медицини дозволяє мешканцям громади отримувати якісну спеціалізовану допомогу без необхідності виїзду до обласного центру. Раннє виявлення захворювань завдяки доступу до фахівців значно підвищує ефективність лікування, адже своєчасна діагностика — це запорука успішного одужання. Такий підхід сприяє збереженню здоров'я населення, зменшенню навантаження на вторинну ланку медицини та формуванню культури профілактики серед жителів громади.

Оцінка якості надання первинної медичної допомоги в Центрі проводиться постійно. Внутрішній аудит організації роботи: враховується доступність закладів, логістика, потреба в медичному персоналі, повнота виконання Порядку надання послуг первинної медичної допомоги у відокремлених підрозділах, доступність послуг. Зовнішній аудит проводиться пацієнтами Центру. Для них розроблений опитувальник, на основі якого проводиться вивчення звернень клієнтів. Завжди враховуються всі раціональні пропозиції та зауваження. Станом на січень 2025 року мешканцями Білозірської СТГ укладено 7641 декларацію про вибір лікаря первинної медичної допомоги при загальній чисельності громади **8448** осіб. Станом на серпень 2025 року укладено 7661 декларацій.

Діаграма 3 Стативно-віковий розподіл укладених декларацій

Таблиця 9 Віковий розподіл укладених декларацій

Вікові групи	Жіноча	Чоловіча	Усього
0-5	116	119	235
06-17	504	505	1009
18-39	895	961	1856
40-64	1589	1323	2912
65+	1053	576	1629
Усього	4157	3484	7641

Частка консультацій з лікарями ПМД без перескерування до вузькопрофільних спеціалістів складає: 2024 рік – 82%, за 8 міс. 2025 року - 98%. Охоплення профілактичними щепленнями згідно Календаря щеплень за три останні роки знизилось у зв'язку зі значною міграцією дитячого та дорослого населення. Станом на 01.08.2025 року охоплення вакцинацією дітей до 1 року становить 88,3% (2023 рік 100%, 2024 рік – 100%). У Центрі є достатня кількість лікарів, тому кожен клієнт має можливість вільного вибору лікаря. Для зручності клієнтів Центру організовано роботу чергового кабінету, який працює у вихідні дні та надає всі послуги первинної медичної допомоги. В КНП «Центр ПМСД» Білозірської сільської ради за роки його існування склався колектив односторонців. Медичні працівники мають достатньо великий стаж та належну кваліфікацію. Плинність лікарських кадрів відсутня. Але із 5 лікарів: 2 – пенсійного віку та 1 – передпенсійного віку.

Для залучення кваліфікованих кадрів до ЦПМСД у Програмі розвитку охорони здоров'я у Білозірській сільській територіальній громаді на 2026-2028 роки є заходи щодо підтримки як лікарського складу, так і молодших медичних працівників: облаштовані квартири, відшкодовуються 100 % комунальні витрати тим, хто проживає у відомчих квартирах, надаємо фінансову підтримку для виплат премій та заохочень, у тому числі грошових.

З кожним роком збільшується кількість осіб з інвалідністю, у тому числі дітей. У 2023 та 2024 роках фінансування згідно постанови Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 № 1301 «Про затвердження Порядку забезпечення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, інших окремих категорій населення медичними виробами та іншими засобами» (зі змінами) було виділено 310 тис. грн. щороку.

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань» (зі змінами) щорічно оплачуються рецепти на суму 500 тис. грн. Загалом, орган місцевого самоврядування на охорону здоров'я в громаді виділяє більше 3 млн. грн. щорічно.

У громаді функціонують 3 приватних стоматологічних кабінети. Вони повністю покривають потреби громади у даній послугі.

Відкрито 5 аптек для потреб мешканців громади, у селище Ірдинь ліки доставляє приватний підприємець. Майже всі аптеки заключили договір із НСЗУ про реімбурсацію, який дає можливість пацієнтам отримувати ліки за програмою «Доступні ліки» безоплатно або з частковою доплатою за електронним рецептом.

Проблемними питаннями в сфері охорони здоров'я громади є: смертність населення від серцево судинних, онкологічних захворювань. Це негативно впливає на середню тривалість життя населення; необхідність покращення якості надання та доступності медичної допомоги мешканцям територіальної громади, зокрема, селища Ірдинь та району вулиці Миру (аптека); потреба в покращенні матеріально-технічної бази та створенні сприятливих умов для проведення модернізації галузі охорони здоров'я всієї громади: впровадження енергозберігаючих технологій та впровадження розподільчої генерації, оновлення комп'ютерної техніки, придбання програмного забезпечення, придбання приладів та оснащення для фізіотерапевтичного кабінету, закупівля електрокардіографів, камертонів, пікфлоуметрів, лабораторне обладнання – сечовий аналізатор та портативний рентген апарат. Ключовим питанням стоїть введення в штат закладу посад реабілітолога та психолога для здійснення допомоги військовим та їх родинам, родинам загиблих військовослужбовців, внутрішньо переміщеним особам.

1.5.5.3 Культура

На території громади функціонує Центр культури та дозвілля Білозірської сільської ради, до складу якого входять такі заклади:

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

- Білозірський будинок культури, у приміщенні якого розміщено:
Білозірську сільську бібліотеку №1;
Білозірський народний музей.
- Білозірський сільський клуб, де функціонує
Білозірська сільська бібліотека №2
- Ірдинський будинок культури, у якому розташована
Ірдинська селищна бібліотека

Ці заклади відіграють важливу роль у культурному житті громади, сприяють розвитку творчих ініціатив, збереженню історичної спадщини та організації дозвілля для мешканців усіх вікових категорій.

Протягом року Центром культури та дозвілля Білозірської сільської ради організовується близько 50 культурно-мистецьких заходів, включаючи офлайн та онлайн-формати.

Серед основних напрямів діяльності:

- Тематичні виставки у бібліотеках та народному музеї;
- Зустрічі зі здобувачами освіти, спрямовані на культурне просвітництво та патріотичне виховання;
- Комеморативні заходи на вшанування борців за свободу України;
- Акції на підтримку Збройних Сил України;
- Благодійні ярмарки з метою збору коштів та допомоги;
- Психологічні та емоційні заходи для підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема дітей та людей старшого віку.

Ця діяльність сприяє згуртуванню громади, збереженню культурної ідентичності та формуванню стійкості в умовах воєнного стану.

Всі заклади культури працюють у зимовий період. Установи культури громади використовують різні види опалення: Білозірський сільський клуб та Ірдинський будинок культури мають електричне опалення, тоді як Білозірський будинок культури опалюється твердопаливним котлом.

Період 2016–2020 років був часом активного оновлення закладів культури громади. Зокрема, Білозірський сільський клуб та Ірдинський будинок культури отримали повністю відремонтовані внутрішні приміщення, нові вікна, двері та меблі. У Білозірському будинку культури було забезпечено енергоефективність та надійність завдяки капітальному ремонту покрівлі, а також заміні вікон і дверей.

У 2024 році у Білозірському будинку культури відкрито Ветеранський простір — результат спільної ініціативи Білозірської територіальної громади, благодійного фонду «МХП-Громаді» та місцевого бізнесу.

Таблиця 10 Характеристика закладів культури Білозірської територіальної громади

Заклад культури	Рік будівництва/або капітального ремонту	Площа	Проектна місткість (к-сть місць в головному залі)	Існуюча активність (к-сть заходів в рік, гуртки, колективи і т. і)
Білозірський будинок культури	1974	2114,1	385	17 аматорських формувань 223 заходи
Білозірський сільський клуб	2019	306,7	124	2 аматорських формувань 45 заходів
Ірдинський будинок культури	2018	521,4	100	4 аматорських формувань 87 заходів

Для забезпечення ефективної роботи закладів культури громади критично важливо модернізувати культурну інфраструктуру. Це передбачає створення сучасних просторів для дозвілля, включаючи молодіжні центри, мультимедійні хаби, коворкінги, відкриті майданчики для подій та інклюзивні простори.

Крім того для забезпечення якісної та ефективної роботи закладів культури громади необхідно реалізувати низку комплексних заходів, спрямованих на модернізацію та підвищення енергоефективності.

У Білозірському будинку культури заплановані і роботи, які охоплюють:

- Проведення капітального ремонту електропроводки та реконструкція зовнішніх і внутрішніх пандусів для забезпечення повноцінного безбар'єрного доступу.
- Виконання утеплення будівлі в рамках капітального ремонту та переоснащення й встановлення другої входної групи на першому поверсі.
- Проведення капітального ремонту кіно-концертного залу.

Будинок культури селища Ірдинь - проведення капітального ремонту фасаду для покращення зовнішнього вигляду та захисту будівлі.

1.5.5.4 Соціальний захист

Соціальне забезпечення є однією з ключових функцій виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Допомога надається мешканцям громади, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема:

- непрацездатним особам;
- громадянам, які проходять довготривале та дороговартісне лікування;
- людям похилого віку;
- малозабезпеченим та багатодітним сім'ям;
- особам і дітям з інвалідністю;
- учасникам бойових дій, АТО/ООС та членам їхніх сімей;
- родинам загиблих захисників України;
- учасникам ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС;
- внутрішньо переміщеним особам;
- іншим жителям громади, які потребують підтримки.

Соціальну підтримку вразливим категоріям надають такі структурні підрозділи:

Відділ соціального захисту населення виконавчого комітету Білозірської сільської ради;

Центр надання соціальних послуг Білозірської сільської ради;

Служба у справах дітей виконавчого комітету Білозірської сільської ради;

З початком збройної агресії росії проти України робота **відділу соціального захисту виконавчого комітету Білозірської сільської ради** населення набула особливої важливості та була переорієнтована на підтримку внутрішньо переміщених осіб. Із 24 лютого 2022 року у Білозірській громаді зареєстровано 1376 внутрішньо переміщених осіб. Наразі 460 внутрішньо переміщені особи облаштувалися та постійно проживають у громаді, решта скористалися тимчасовим прилистом.

Значна увага також приділялася підтримці ветеранів війни, багатодітних сімей та осіб з інвалідністю. Відділ здійснював прийом заяв на різні види соціальних послуг, включаючи субсидії, допомоги, компенсації, присвоєння статусу багатодітної сім'ї, забезпечення осіб з інвалідністю технічними засобами реабілітації, прийом документів на забезпечення санаторно-курортним лікуванням та матеріальну допомогу за рахунок місцевого бюджету. Для підвищення ефективності соціального захисту база даних осіб, які мають право на пільги, регулярно оновлюється, що дозволяє оперативно реагувати на потреби громадян..

Щорічно відділ соціального захисту населення опрацьовує близько 2500 звернень громадян та надає понад 1000 електронних справ для призначення різних видів допомог, пільг і субсидій.

Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг Білозірської сільської ради Черкаського району Черкаської області» є базовою установою громади у сфері надання соціальних послуг.

Щороку виконавчим комітетом Білозірської сільської ради затверджується перелік соціальних послуг, які надаються відповідно до державних стандартів. Це забезпечує якість, своєчасність і доступність допомоги для кожного мешканця громади. У структурі Центру працює 15 штатних працівників.

У 2024 році відділенням соціальної роботи та відділенням соціальної допомоги вдома виявлено 1729 осіб/сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги. Соціальними послугами охоплено 536 сімей, серед яких: сім'ї ВПО, родини військовослужбовців та ветеранів війни, сім'ї загиблих Захисників, сім'ї зниклих безвісти, сім'ї, що виховують дітей з інвалідністю, одинокі матері, родини опікунів, прийомна сім'я, сім'ї патронатних вихователів, особи похилого віку та інші категорії. Проведено оцінку потреб 127 сімей, які отримали необхідну підтримку. Загалом надано 1156 соціальних послуг, зокрема: інформування (746), соціальна профілактика (123), соціальна адаптація (144), консультування (22), натуральна допомога (26), догляд вдома (82), представництво інтересів (3) та соціальний супровід (5). Задоволено потреби у психологічній (25), юридичній (8), гуманітарній (162) допомозі, сприяння у відновленні документів (90), вирішенні житлово-побутових питань (56), організації лікування та оздоровлення (5), а також реєстрації місця проживання (22). Проведена робота сприяла зміцненню соціальної стійкості мешканців громади та підвищенню доступності підтримки для кожного, хто її потребує.

Реалізуючи ветеранську політику в громаді при Центрі організовано роботу Ветеранського простору (хабу), який розміщений у приміщенні Центру культури та дозвілля Білозірської сільської ради. Цей проєкт є результатом спільної ініціативи Білозірської територіальної громади та БО «БФ «МХП-Громаді», бізнесу громади, які об'єднали свої зусилля для організації надання комплексної допомоги захисникам. Завдяки благодійникам вдалося суттєво поліпшити матеріально-технічну базу простору.

Спільно з ГО «БФ «Хелп фор Юкрейн», організовано Центр життєстійкості, що надає комплексну соціальну послугу з формування життєстійкості особам/сім'ям/групам осіб, що проживають на території Білозірської територіальної громади організовано роботу щодо підтримки ментального здоров'я мешканцям громади: групи взаємопідтримки, тренінги, зустрічі, арт-терапевтичні заходи та психологічна підтримка.

Центр активно співпрацює з освітніми закладами, КУ «ІРЦ» Тернівської сільської ради, КЗ «Центр ПМСД» Білозірської сільської ради, Центром культури та дозвілля Білозірської сільської ради та Службою у справах дітей виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Така взаємодія дозволяє забезпечити міжвідомчий підхід у наданні допомоги сім'ям та дітям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, а також реалізовувати спільні профілактичні, освітні та інноваційні проєкти, спрямовані на розвиток підтримуючого середовища в громаді.

Систематично проводяться інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на пропаганду здорового способу життя, профілактику та попередження соціально-негативних явищ, формування культури ментального благополуччя серед населення. З метою протидії насильству, торгівлі людьми, забезпечення рівних прав жінок і чоловіків, формування відповідального батьківства Центр спільно з організаціями громадянського суспільства проводить групові заняття, тренінги, тематичні акції та вуличні заходи.

Серед напрямів, які потребують вирішення:

- підвищення доступності соціальних послуг шляхом розширення спектра послуг і створення мобільних форм роботи;

- придбання спеціалізованого автомобіля із заводським газобалонним обладнанням, соціальне таксі;
- залучення кваліфікованого психолога у штат Центру;
- розвиток ветеранської політики та програм підтримки родин Захисників України зокрема співпраця з організаціями громадянського суспільства.
- формування системи підтримки ментального здоров'я населення.
- поновлення засобів реабілітації у Пункті прокату;
- фінансова підтримка та розвиток «Банку взаємодопомоги»;
- активнішому залученні волонтерів та фахівців на партнерських засадах;
- підвищення кваліфікації працівників соціальної сфери та зміцнення кадрового потенціалу;
- залучення грантових коштів та участь у проєктах, тощо.

Служба у справах дітей виконавчого комітету Білозірської сільської ради.

На первинному обліку Служби у справах дітей, перебуває 18 дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування з них:

- 13 – в сім'ї піклувальників/опікунів;
- 1 – влаштовано до дитячого будинку сімейного типу;
- 1 – перебуває в державному дитячому закладі;
- 2 - влаштовані на тимчасове перебування до осіб, з якими в дітей на момент залишення без батьківського піклування склалися близькі стосунки.

У двох патронатних родинах виховуються восьмеро дітей, які прибули з інших територіальних громад..

Двоє дітей перебувають на обліку дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Наразі вони проживають з матір'ю.

За поданням Служби у справах дітей, згідно рішень виконавчого комітету Білозірської сільської ради, 28 дітей з числа внутрішньо переміщених осіб, отримали статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Службою у справах дітей здійснюється моніторинг умов проживання, виховання та утримання дітей.

За поданням Служби у справах дітей, згідно рішень виконавчого комітету Білозірської сільської ради, **28 дітей** з числа внутрішньо переміщених осіб, отримали статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Службою у справах дітей здійснюється моніторинг умов проживання, виховання та утримання дітей.

1.5.5.5 Адміністративні послуги

З метою забезпечення реалізації державної політики у громаді у сфері надання адміністративних послуг та дозвільної системи у сфері господарської діяльності, рішенням Білозірської сільської ради № 12-1/VII від 15.03.2016 року було створено відділ з питань організації адміністративних послуг виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Робочим органом цього відділу визначено Центр надання адміністративних послуг.

30 грудня 2016 року відбулося урочисте відкриття нового сучасного приміщення Центру, яке забезпечує комфортні умови як для відвідувачів, так і для працівників. Центр надання адміністративних та соціальних послуг розташований у центрі села Білозір'я, поруч із зупинками громадського транспорту, що забезпечує зручний доступ для мешканців громади.

Центр має окремий, укомплектований кабінет державного реєстратора. У залі обслуговування обладнано сім робочих місць, кожне з яких оснащено комп'ютером та сучасними меблями. Восьме робоче місце призначене для спеціаліста Управління Пенсійного фонду України та спеціаліста Державної податкової служби, які періодично надають консультації жителям громади.

У ЦНАПі забезпечується робота щодо надання адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна» та «відкритого простору», центр об'єднує представників адміністративних органів, адміністраторів ЦНАП, державних реєстраторів, представників інших органів, підприємств, організацій та установ. Для забезпечення належної взаємодії всіх учасників у ЦНАПі працює 3 адміністратора та 2 державних реєстраторів. Адміністратори відділу та спеціалісти діють відповідно до затверджених посадових інструкцій з дотриманням правил внутрішнього трудового розпорядку.

У мешканців громади є можливість зручно отримати 340 послуг: адміністративні послуги органів місцевого самоврядування та територіальних органів державної виконавчої влади (в тому числі послуги соціального характеру).

Враховуючи принцип територіальної доступності та наближення до населення широкого спектру адміністративних послуг функціонує віддалене робоче місце адміністратора у селищі Ірдинь.

У 2017 році, в рамках реалізації проєкту "U-LEAD з Європою" за підтримки SKL International, Центр надання адміністративних та соціальних послуг Білозірської сільської ради отримав та використав грантову допомогу для облаштування віддаленого робочого місця адміністратора в селищі Ірдинь.

У 2018 році реалізовано проєкт «Поліпшення якості надання адміністративних послуг шляхом придбання обладнання з виготовлення паспортів для Центру надання адміністративних і соціальних послуг Білозірської ОТГ».

У ЦНАПі створено Єдине вікно для ветеранів війни та членів їх сімей, яке забезпечує первинний прийом та надання консультацій для отримання адміністративних послуг.

У 2020 році виконавчим комітетом Білозірської сільської ради при Центрі надання адміністративних послуг було створено ЦПП (центр підтримки підприємництва), інформаційні консультації надаються начальником ЦНАПу.

У 2023 році на базі ЦНАПу створено Центр турботи, який забезпечує прийом та всебічну допомогу для внутрішньо переміщених осіб, які вимушено перемістились у Білозірську громаду внаслідок військової агресії з боку російської федерації.

Щорічно Центром надання адміністративних та соціальних послуг, а також віддаленим робочим місцем адміністратора, надається понад 20 000 консультацій.

За рахунок платних послуг у 2024 році до місцевого бюджету було додатково залучено 1 469 216,84 грн,

1.5.5.6 Мережа об'єктів спортивної інфраструктури

Центрами спортивного життя Білозірської територіальної громади є спортивні зали та надвірні спортивні споруди, що функціонують при загальноосвітніх навчальних закладах. Саме ці об'єкти забезпечують базові умови для занять фізичною культурою, проведення тренувань і спортивних заходів серед учнівської молоді та дорослого населення.

На території села Білозір'я функціонує сучасний стадіон, реконструйований у рамках підготовки до Євро-2012. Споруда має одну трибуну на 972 місця, обладнана електронним табло та системою освітлення, що дозволяє проводити матчі у вечірній час. Ігрове поле — з штучним покриттям, що забезпечує комфортні умови для тренувань та змагань незалежно від погодних умов.

У 2016 році, завдяки ініціативі та підтримці почесного громадянина села Білозір'я — Лашкула В.Г., було відкрито манеж навчально-оздоровчого комплексу Білозірської сільської академії футболу «Зоря-Черкаський Дніпро» для дітей та юнацтва Черкаської області. Цей заклад став важливим етапом у розвитку спортивної інфраструктури громади та відкрив нові можливості для системної підготовки юних футболістів.

У 2019 році, завдяки перемозі ГО ФК «Черкащина-Академія» у всеукраїнському проєкті «11Х11 чемпіонів. Футбол заради розвитку молоді та регіонів», у Білозірській громаді було відкрито спеціалізований футбольний майданчик на базі закладу дошкільної

освіти «Червона Шапочка». «Футбол заради розвитку молоді та регіонів», реалізований в Україні за фінансової підтримки уряду Німеччини. Цей проєкт став важливим кроком у розвитку дитячо-юнацького спорту, створивши умови для раннього фізичного розвитку дітей та популяризації футболу серед наймолодших мешканців громади.

Також у 2019 році у рамках громадського бюджету реалізовано проєкт «Білозірська ОТГ – столиця настільного тенісу Черкащини». Ця ініціатива стала важливим кроком у популяризації настільного тенісу серед мешканців громади, особливо дітей та молоді. Завдяки проєкту було оновлено матеріально-технічну базу, проведено серію турнірів, а також створено умови для регулярних тренувань і розвитку спортивних секцій.

До початку повномасштабного вторгнення у Білозірській громаді активно розвивалося спортивне життя, проводилися численні змагання та масові заходи. Серед них — трейловий забіг Irdyn Trail Run, лижний напівмарафон «Хутір Баси–Білозір'я–Ірдинь», турніри з настільного тенісу, шахів та шашок, які збирали учасників з різних куточків регіону. Важливою подією стали Перші спортивні змагання між ОТГ Черкащини на кубок сільського голови Білозірської ОТГ, що заклали традицію міжгромадської спортивної співпраці між громадами Черкащини. Також було організовано тренувальний процес чоловічих команд із настільного тенісу, волейболу та баскетболу..

На сьогоднішній день у Білозірському ліцеї існує нагальна потреба в оновленні та розширенні спортивної бази для забезпечення якісного фізичного виховання учнів та розвитку масового спорту. Серед ключових об'єктів, які потребують створення або модернізації:

- будівництво спортивного залу для проведення уроків фізичної культури, секцій та змагань;
- облаштування на території ліцею волейбольного та баскетбольного майданчика»
- створення зони воркауту для занять на відкритому повітрі;
- прокладання бігових доріжок для занять легкою атлетикою.

1.5.5.6 Інфраструктура торгівлі та сфери послуг

У Білозірській територіальній громаді працюють мережеві торговельні підприємства: «Делікат», «Квіточка», «Файно-маркет», «Мальва» та «Подорожник». У Білозір'ї функціонує добре налагоджена мережа внутрішньої торгівлі, натомість у селищі Ірдинь торговельна інфраструктура розвинена значно слабше. Обслуговування населення здійснюється через 35 закладів торгівлі.

У сфері громадського харчування – 3 заклади. Також до мережі роздрібної торгівлі громади входять 5 аптек та 2 автозаправні станції.

У громаді побутові послуги населенню надають 14 суб'єктів господарювання, основним видом діяльності яких є обслуговування споживачів. Серед наданих послуг — перукарські, пошиття та ремонт одягу, обслуговування на автозаправних станціях, ремонт автомобілів та інші види побутового сервісу.

Таблиця 11 Просторове розміщення об'єктів торговельної та сервісної інфраструктури територіальної громади

Об'єкти торговельної та сервісної інфраструктури	Село Білозір'я	Селище Ірдинь	Всього по громаді
Магазини			
- продуктів	21	2	23
- промислові	9	0	9
- одягу	3	0	3
Аптека	5	0	5
Заклади харчування	3	0	3
АЗС	2	0	2

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Відділення банків	0	0	0
Відділення поштового зв'язку та Нової пошти	2	1	3
Перукарні	4	0	4
Сервіси технічного обслуговування	3	0	3
ветеринарна клініка,	1	0	1
Майстерня з пошиття одягу	3	0	3
Ритуальні послуги	1	0	1
Заклади, що надають послуги масажу.	2	0	2

Діюча торговельна мережа та мережа надання послуг повністю задовольняє попит населення в товарах першої необхідності та базових послугах, крім того на території громади здійснюється виїзна торгівля.

1.6 Містобудівна документація

Білозірська територіальна громада включає три населені пункти. Однією з актуальних проблем є застаріла містобудівна документація, зокрема генеральні плани населених пунктів, які потребують оновлення та розроблення відповідно до сучасних вимог.

У зв'язку з цим виникла необхідність створення **комплексного плану просторового розвитку території громади** — документа, що поєднує містобудівну документацію та документацію із землеустрою. Його мета — забезпечити сталий розвиток, ефективне функціональне зонування, розвиток інфраструктури та раціональне використання земельних ресурсів.

Комплексний план охоплює всю територію громади, включає оновлені генеральні плани населених пунктів і детальні плани територій. Він є основою для:

- реалізації інвестиційних проєктів;
- захисту від незаконної забудови;
- врахування інтересів мешканців, бізнесу та органів влади.

На поточному етапі матеріали комплексного плану просторового розвитку Білозірської територіальної громади вносяться замовником та розробником до містобудівного кадастру на державному рівні.

1.7 Економічний розвиток

Економічний потенціал Білозірської сільської територіальної громади передусім характеризується такими галузями, як сільське господарство, лісозаготівля, переробка деревини, торгівля та надання послуг. Станом на 01.11.2025. у громаді зареєстровано 111 юридичних осіб.

Таблиця 12 Структура юридичних осіб Білозірської сільської територіальної громади

Категорія юридичних осіб	Кількість	Кількість працівників (орієнтовно)
Бюджетні установи	21	321
Суб'єкти підприємництва (ТОВ, ПП, ФГ) з них:	70	405
активні	23	405
неактивні	47	0
Громадські, релігійні організації та інші формування	20	0
Загальна кількість юридичних осіб	111	726

Таблиця 13 Найбільшими суб'єкти підприємництва, які здійснюють діяльність на території громади

№	Назва підприємства	Основні напрямки діяльності:	Кількість працівників
1	ТОВ "Черлис"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	280
2	ТОВ "Білозірське Агро"	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	53
3	ТОВ "ІНТЕР АЛЕКС ТРАНС"	Вантажний автомобільний транспорт	14
4	ТОВ "ГУМАГРОЕКСПОРТ"	Оптова торгівля хімічними продуктами	14
5	ТОВ "АГРОПРОМИСЛОВИЙ ЦЕНТР-ГАРАНТ"	Виробництво добрив і азотних сполук	10

Таблиця 14 Зовнішні підприємства, що ведуть активну діяльність на території громади

№	Назва підприємства	Галузь	Сплачені податки за 2024 рік тис. грн
1	Філія ДП "Черкаське лісове господарство"	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	4485969,33
2	ТОВ "НОВИЙ ЕЛЕВАТОР ЛЛД"	Оброблення насіння для відтворення, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості	157,728
3	СКП "Вод Гео"	Водопостачання, водовідведення та супутні послуги	629,7
4	ТОВ «НВК Урожай»	вирощування зернових (кукурудза, пшениця), олійних (соняшник, ріпак), технічних та кормових культур (люцерна, силосна кукурудза)	241,675

Крім юридичних осіб, на території громади активно працюють **383 фізичних осіб-підприємців**, які переважно орієнтуються на **торгівельну діяльність та надання послуг**.

За останній період одним із ключових інвесторів у сфері альтернативної енергетики стали ТОВ "Альтернативні системи" та ТОВ «Альтернативна енергія», які реалізували проекти з будівництва наземних СЕС загальною потужністю потужністю 5,34 МВт.

Стратегія розвитку територіальної громади полягає у вирішенні спільних проблем мешканців всієї громади та реалізація спільних завдань щодо економічного зростання підвищення конкурентноспроможності, інвестиційної привабливості, якості життя у громаді через ефективне використання ресурсів та реалізацію спільних інтересів влади, громади та бізнесу.

Відповідно для формування сприятливого економічного середовища в населених пунктах територіальної громади, передбачаються наступні завдання:

- розширення сфери зайнятості працездатного населення в сільськогосподарському виробництві, сферах споживчих послуг, інших видах несільськогосподарської діяльності та суттєве зниження безробіття в місцевості; підвищення заробітної плати працівників;
- розширення підтримки розвитку особистого сектору сільського господарства;
- стимулювання подальшого розвитку малого та середнього підприємництва;
- удосконалення інфраструктури та поліпшення оснащеності об'єктів соціальної сфери у тому числі охорони здоров'я, освіти, культури.

Перспективні напрямки для інвестування в громаді.

1. Створення індустріального парку поблизу траси Н-16. Розташування парку біля важливої транспортної артерії забезпечує зручну логістику для бізнесу. Парк має потенціал

стати центром виробництва, переробки та експорту, з готовою інфраструктурою, земельними ділянками та можливістю підключення до комунікацій.

2. Будівництво таунхаусів вздовж траси Н-16. Зростаючий попит на сучасне житло створює можливості для забудовників та інвесторів. Таунхауси — це комфортне житло для молодих сімей, працівників підприємств та внутрішньо переміщених осіб. Близькість до траси Н-16 що, забезпечує зручний доступ до міст Черкаси та Сміла та значно підвищує привабливість локації.

3. Будівництво елеваторів та складів для зберігання сільськогосподарської продукції. Сучасні потужності для зберігання зерна — ключ до зменшення втрат, стабілізації цін і розвитку агробізнесу.

4. Переробна промисловість: виробництво пелет та паливних брикетів. Наявність біомаси та аграрних відходів відкриває шлях до створення підприємств з виробництва альтернативного палива.

5. Будівництво сонячних електростанцій (СЕС) на штучних водоймах. Інноваційний підхід до використання водних площин дозволяє ефективно розміщувати сонячні панелі без вилучення сільськогосподарських земель. Це екологічно чистий проєкт із високим рівнем окупності та стабільним доходом.

6. Створення тепличних господарств. Розвиток теплиць для вирощування овочів, зелені та ягід — це прибутковий напрям із високим попитом. Сучасні технології дозволяють вирощувати продукцію цілий рік, що забезпечує стабільний дохід і нові робочі місця.

7. Риборозведення. Штучні водойми громади можуть бути використані для вирощування риби — коропа, товстолоба, амура та інших видів. Це перспективний напрямок з високим попитом на продукцію в умовах зростаючої зацікавленості до здорового харчування.

8. Створення сучасних деревообробних виробництв. Доступ до сировини створює умови для запуску підприємств з виготовлення меблів, будівельних матеріалів, палет.

9. Розвиток виробничих потужностей у сфері легкої та харчової промисловості. Громада має можливість створити умови для підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, виготовлення текстилю, одягу, продуктів харчування. Це сприятиме зайнятості, розвитку малого бізнесу та формуванню локального бренду.

10. Створення тваринницьких комплексів. Інвестиції в свиноводство, птицеводство, молочне скотарство забезпечують стабільний попит на продукцію, створюють робочі місця та сприяють розвитку переробної галузі. Наявність земель і кормової бази дозволяє запускати сучасні ферми з високою рентабельністю.

1.8 Фінансовий стан та бюджет Білозірської територіальної громади

Бюджет Білозірської сільської територіальної громади (далі – бюджет громади) — це основний фінансовий план, який визначає надходження та витрати грошових коштів для забезпечення функціонування та розвитку територіальної громади, який включає доходи (наприклад, податки, трансферти) та видатки, які поділяються на загальний фонд (поточні витрати, зарплати) та спеціальний фонд (розвиток, інвестиційні проєкти тощо).

Головною метою місцевої влади є створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя. Досягнення зазначених цілей можливе за умов належного рівня економічного розвитку громади, фінансового забезпечення і достатніх джерел наповнення місцевого бюджету. Саме фінансовий аспект є одним із найсуттєвіших, від якого великою мірою залежить успішність функціонування територіальної громади.

Бюджет Білозірської сільської територіальної громади формується відповідно до вимог чинного Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу і входить до зведеного бюджету Черкаської області. Структура бюджету Білозірської сільської територіальної

громади з 2016 року залишається незмінною та складається з власних надходжень та офіційних трансфертів.

За показниками фінансового стану Білозірська сільська територіальна громада займає середні позиції у рейтингу громад Черкаської області (за даними аналітики Департаменту фінансів Черкаської ОДА).

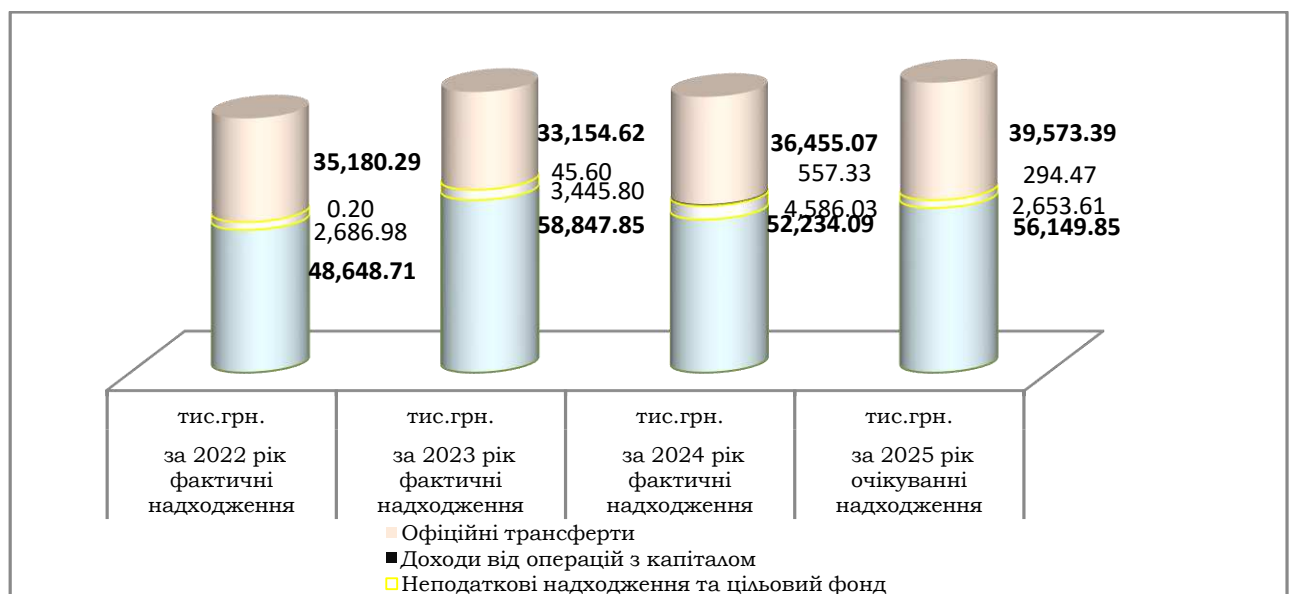
1. Доходи

У Білозірській сільській територіальній громаді у 2022-2025 роках спостерігалися суттєві зміни в обсягах доходів до бюджету громади, що вплинули на зростання обсягів та питомої ваги податкових надходжень. У 2022 та 2023 роках власні надходження збільшилися за рахунок росту ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців у зв'язку із введенням воєнного стану. Збільшення власних надходжень до бюджету громади є основою для підвищення рівня її фінансової незалежності. За інформацією Держаного веб-порталу бюджету для громадян (<https://openbudget.gov.ua/local-budget/2350100000/info/indicators>), питома вага податкових надходжень у періодах з 2022 по 2025 роки залишається стабільно вище 55,67% усіх доходів бюджету Білозірської сільської територіальної громади (табл. 15).

Таблиця 15 Динаміка надходжень до бюджету за 2022–2025 роки

Найменування показника	за 2022 рік фактичні надходження		за 2023 рік фактичні надходження		за 2024 рік фактичні надходження		за 2025 рік очікуванні надходження	
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %
Податкові надходження	48648,71	56,23	58847,85	61,62	52234,09	55,67	56 149,85	56,91
Неподаткові надходження та цільовий фонд	2686,98	3,11	3445,80	3,61	4586,03	4,89	2 653,61	2,69
Доходи від операцій з капіталом	0,20	0,00	45,60	0,05	557,33	0,59	294,47	0,30
Офіційні трансферти	35180,29	40,66	33154,62	34,72	36 455,07	38,85	39 573,39	40,11
РАЗОМ	86 516,17	100,00	95 493,87	100,00	93 832,52	100,00	98 671,32	100,00

Діаграма 4 Динаміка доходів бюджету Білозірської сільської територіальної громади за 2022-2024 роки та очікувані надходження 2025 року

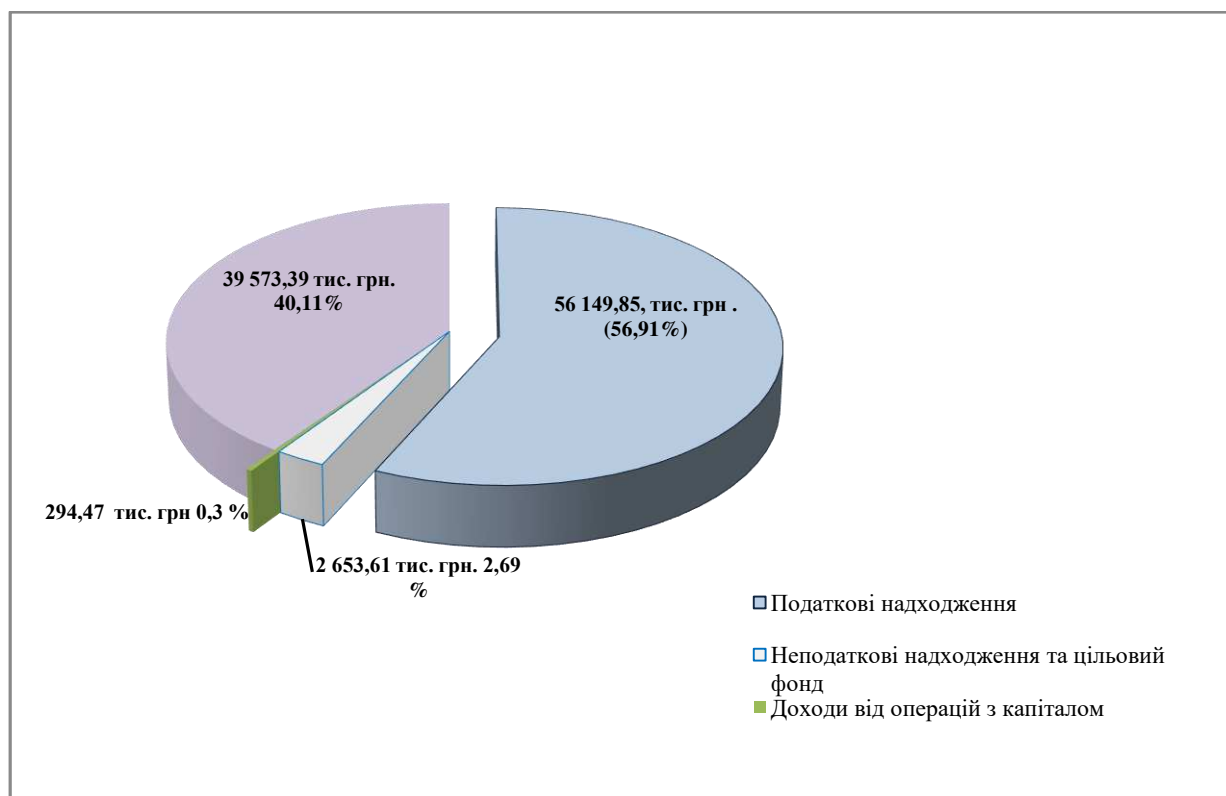

Загальний обсяг доходів Білозірської сільської територіальної громади у 2025 році прогнозується в обсязі понад 98,67 млн. гривень, із них податкові надходження становлять 56,15 млн. гривень, неподаткові надходження та цільовий фонд – 2,65 млн. гривень, доходи від операцій з капіталом – 0,29 млн. гривень та міжбюджетні трансферти – 39,57 млн. гривень (діаграма 4)

У Білозірській сільській територіальній громаді упродовж 2022 - 2024 років спостерігаються стабільні позитивні зміни в обсягах доходів до бюджету громади. Впродовж трьох останніх років збережено постійне зростання надходжень до загального та спеціального фондів громади. План доходів бюджету впродовж 2022-2024 років перевиконувався. У 2022 році дохідну частину лише загального фонду бюджету громади без міжбюджетних трансфертів було виконано на 118,03%, у 2023 році – 108,22%, у 2024 році – 108,15%. За прогнозними розрахунками у 2025 році така тенденція буде збережена.

У 2025 році Білозірська сільська територіальна громада очікує отримати доходи до бюджету громади (без врахування міжбюджетних трансфертів) понад 60 млн. гривень грн., що на 7,62 млн. гривень більше ніж було отримано в 2022 році.

Діаграма 5 Структура очікуваних доходів бюджету Білозірської сільської територіальної громади у 2025 році

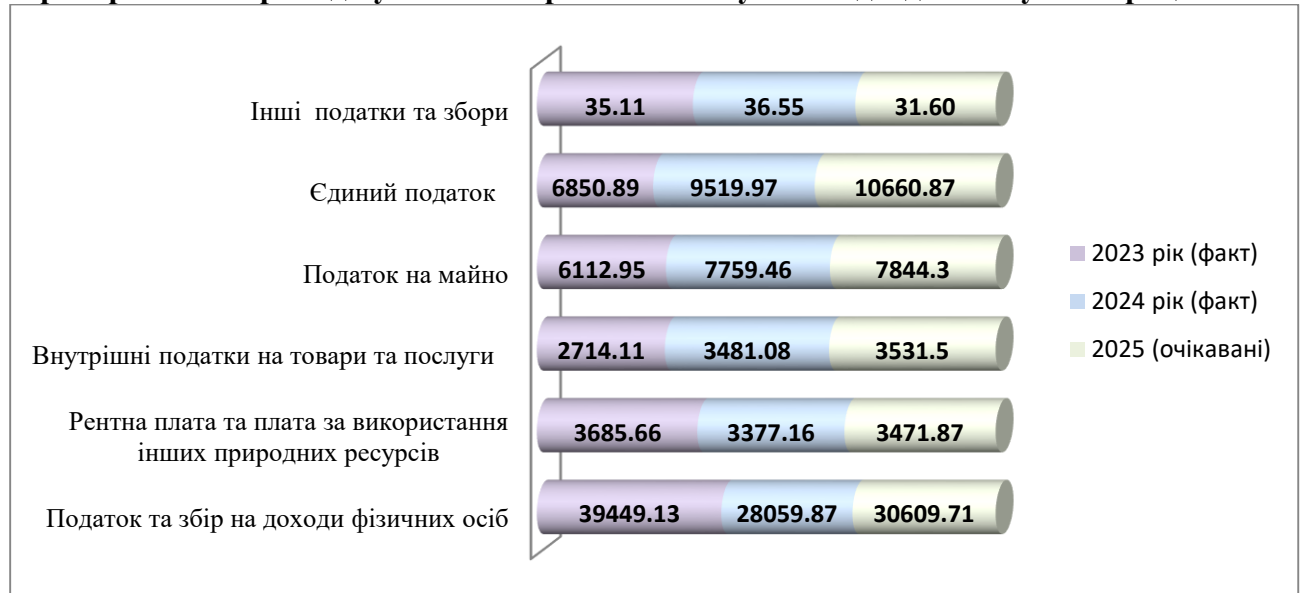
Податкові надходження

У 2024 році більше половини (53,72%) всіх податкових надходжень бюджету Білозірської сільської територіальної громади забезпечив податок з доходів фізичних осіб (в частині, яка скеровується до місцевого бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України) (рис.9). Проте даний показник у 2023 році складав 67,04 % всіх податків і зборів, що на 11,39 млн. гривень більше за показники 2024 року. Дана розбіжність була спричинена надходженням у 2023 році ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що сплачуються податковими агентами у зв'язку із введенням воєнного стану до бюджету громади. Проте при проведенню аналізі надходжень до бюджету громади без врахування вищезазначеного ПДФО, яке надходило до 01.10.2023 року, було відмічено приріст на суму понад 2,28 млн. гривень. або + 8,83 % до показників 2023 року.

Діаграма 6 Структура податкових надходжень бюджету Білозірської сільської територіальної громади у 2023-2024 роках та очікувані надходження у 2025 році

Для бюджету громади вагоме значення мають доходи від сплати місцевих податків і зборів. До бюджету Білозірської сільської територіальної громади надходять наступні місцеві податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; плата за землю; єдиний податок; транспортний податок; туристичний збір (Табл. 16).

Таблиця 16 Динаміка бюджетоутворюючих податкових надходжень Білозірської сільської територіальної громади за період 2023-2024 роки та очікувані надходження 2025 року передивитися суми

Найменування показника	2025 (очікувані)		2024 рік (факт)		2023 рік (факт)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Податок та збір на доходи фізичних осіб	30609,71	54,51	28059,87	53,72	39449,13	67,04
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	3471,87	6,18	3377,16	6,47	3685,66	6,26
Внутрішні податки на товари та послуги	3531,5	6,29	3481,08	6,66	2714,11	4,61
Податок на майно	7844,3	13,97	7759,46	14,86	6112,95	10,39
Єдиний податок	10660,87	18,99	9519,97	18,23	6850,89	11,64
Інші податки та збори	31,60	0,06	36,55	0,07	35,11	0,06
РАЗОМ	56149,85	100	52234,09	100	58847,85	100

Завдяки вчасно прийнятим ставкам місцевих податків та зборів, а також переглянутим відсоткам, ріст по місцевих податках у 2024 році становить 4,32 млн. гривень (33,3%).

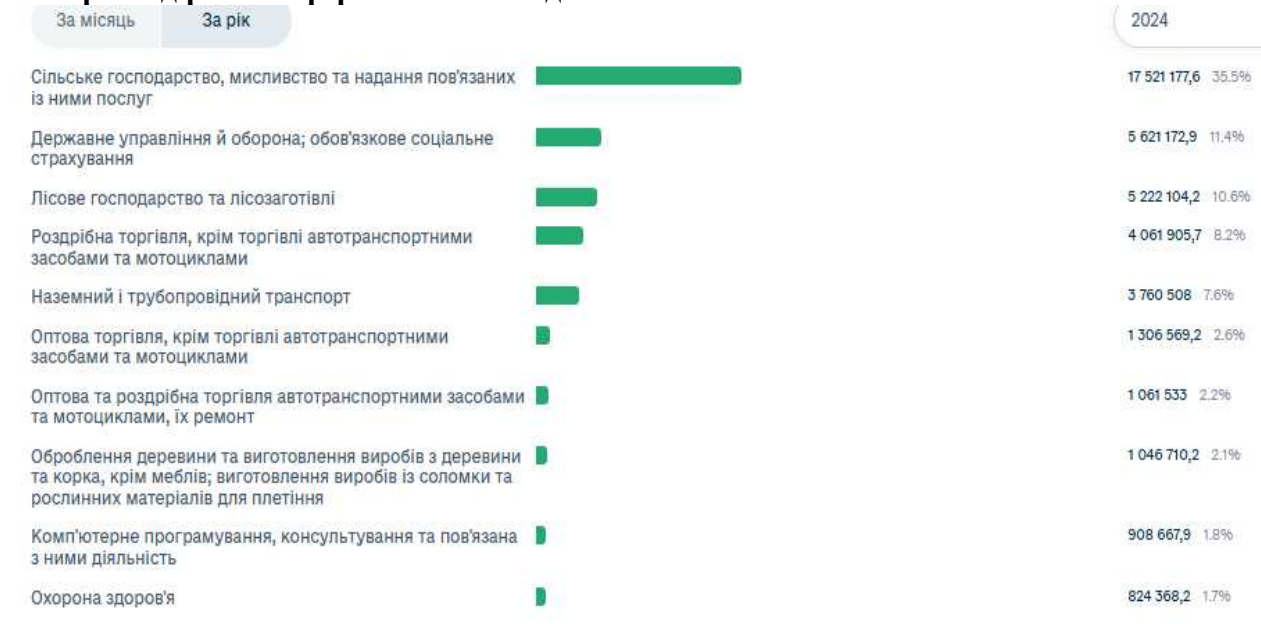
Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Очікується у 2025 році надходження до бюджету громади на 1,23 млн. гривень (7,01%) більше у порівнянні до 2024 року.

Оподаткування місцевими податками у Білозірській сільській територіальній громаді можна вважати задовільним для ведення бізнесу та адекватним для місцевих жителів, з огляду на величину ставок місцевих податків. Детальніше ставки податків по Білозірській сільській громаді можна переглянути на сайті громади.

Сплата податків за видами економічної діяльності до бюджету громади за 2024 рік від різних сфер економічної діяльності відображена на рис.____, (за даними інтерактивної податкової карти України <https://map.tax.gov.ua/community/UA71080050000028174>)

Діаграма 7 Сплата податків за видами економічної діяльності до бюджету громади за 2024 рік від різних сфер економічної діяльності.

Неподаткові надходження

Неподаткові надходження бюджету громади – це доходи, які не є податками та зборами, а включають платежі за послуги (наприклад, державне мито, плата за надання адміністративних послуг, доходи від оренди), доходи від власності, штрафи, інші неподаткові платежі, а також власні надходження бюджетних установ. Ці надходження відіграють важливу роль у формуванні доходів місцевих бюджетів, забезпечуючи фінансову основу для реалізації місцевих програм та функціонування комунальних послуг.

Обсяги неподаткових надходжень до бюджету громади за 2022-2024 роки та очікувані показники за 2025 рік наведені в Таблиці 17.

Таблиця 17 Динаміка неподаткових надходжень Білозірської сільської територіальної громади за період 2023-2024 роки та очікуванні надходження 2025 року

Найменування показника	за 2022 рік фактичні надходження		за 2023 рік фактичні надходження		за 2024 рік фактичні надходження		за 2025 рік очікуванні надходження	
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %
Доходи від власності та підприємницької діяльності	34,64	1,29	50,55	1,47	17,92	0,39	23,92	0,91

Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	408,32	15,24	533,02	15,52	1 469,21	32,11	870,73	32,95
Інші неподаткові надходження	147,97	5,52	283,53	8,25	977,08	21,36	458,75	17,36
Власні надходження бюджетних установ	2 088,09	77,94	2 567,78	74,76	2 110,75	46,14	1 289,19	48,79
РАЗОМ	2 679,02	100,00	3 434,88	100,00	4 574,96	100,00	2 642,59	100,00

Впродовж останніх років основною статтею неподаткових надходжень є власні надходження бюджетних установ. Проте й цей показник зазнає суттєвих коливань і має нестабільний характер, оскільки він залежить, першочергово, від кількості осіб, які харчуються в закладах освіти за рахунок батьківської плати, від обсягу наданих платних послуг бюджетними установами, від здачі частини нежитлового приміщення в оренду, а також від благодійних внесків, грантів, дарунків, безкоштовно отриманого майна тощо.

Разом з тим, у загальній структурі неподаткові надходження хоч і не відіграють суттєвої ролі, проте наповнюють бюджет громади додатковим фінансовим ресурсом.

Офіційні трансферти До місцевого бюджету Білозірської сільської територіальної громади у 2024 році на дійшло офіційних трансфертів в обсязі 36,45 млн. гривень, що становить лише 38,85 % загального обсягу бюджету громади. Понад 68 % усіх офіційних трансфертів, які громада отримала у 2024 році, становила освітня субвенція з державного бюджету. У 2025 році обсяг освітньої субвенції становила майже 65% усіх офіційних трансфертів.

У зв'язку з повномасштабного вторгненням російської федерації на територію України Білозірська сільська територіальна громада не отримує субвенції для розвитку громади.

Загалом, протягом 2022-2024 рр. дохідна частина бюджету громади зростає, а планові показники перевищуються. Також тенденція буде збережена як у 2025 році, так і послуючих роках. В структурі доходів переважають надходження від ПДФО, єдиного податку та податку на майно. Зберігається залежність від офіційних трансфертів з Державного бюджету і знаходиться в межах 35-41%.

Слід приділити додаткову увагу розвитку підприємництва та залученню ряду виробництв. Саме податок на доходи фізичних осіб та плата за землю є найбільш реалістичними джерелами збільшення доходної бази місцевих бюджетів. Основними напрямками збільшення доходів місцевих бюджетів є індексація грошової вартості земель, збільшення величини заробітної плати, ліквідація заборгованостей із заробітної плати, ліквідація тінізації доходів.

2. Видатки

Видатки бюджету громади щорічно зростають пропорційно до зростання доходів. Основними статтями витрат є наступні напрями: освіта, управління, соціальний захист та культура (Таблиця 18).

Таблиця 18 Напрями видатків бюджету Білозірської об'єднаної територіальної громади за 2022-2024 роки та прогнозні за 2025рік

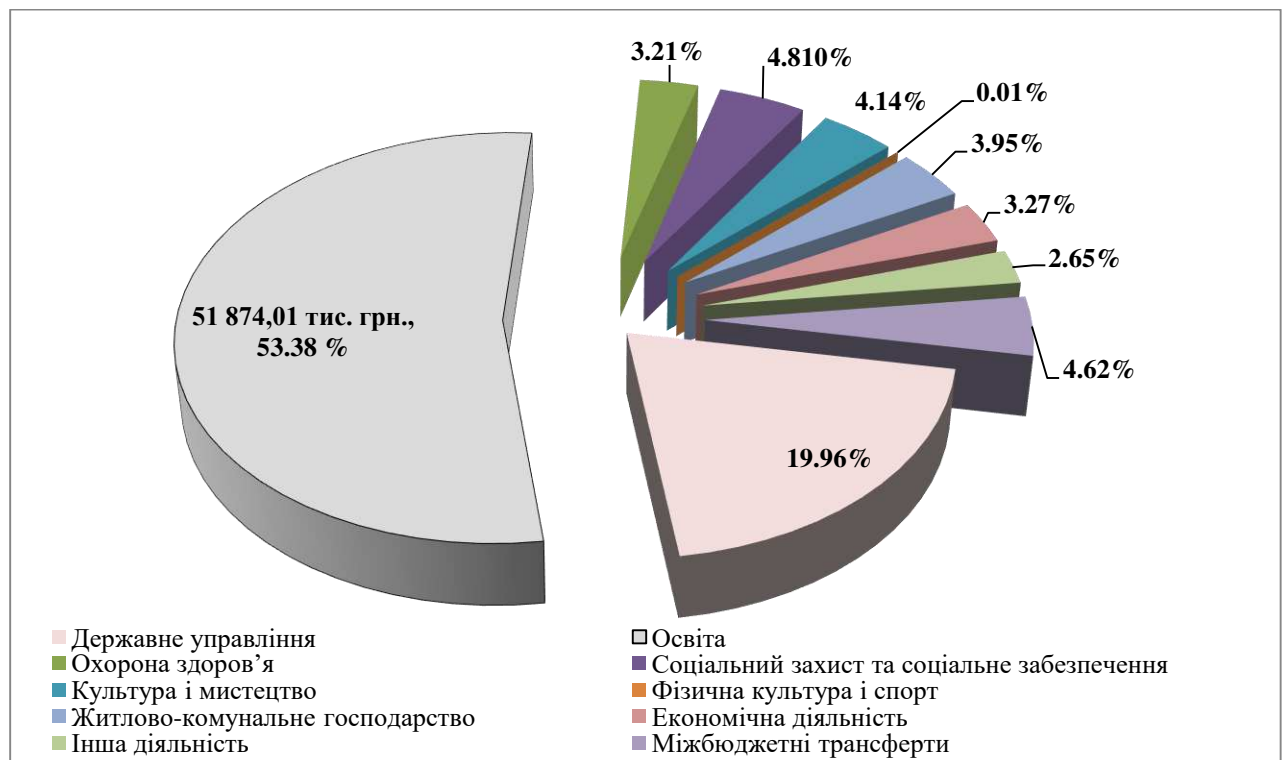
Найменування показника	2025 (прогнозні показники)		2024 (фактичні показники)		2023 (фактичні показники)		2022 (фактичні показники)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Державне управління	22 125,52	20,18	19 397,28	19,96	17 323,09	18,60	14 016,24	15,05
Освіта	60 770,95	55,44	51 874,01	53,38	45 891,99	49,28	42 506,17	45,65
Охорона здоров'я	3 912,88	3,57	3 118,75	3,21	1 516,74	1,63	1 298,86	1,39

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Соціальний захист та соціальне забезпечення	6 178,70	5,64	4 667,41	4,80	3 681,36	3,95	2 930,18	3,15
Культура і мистецтво	5 523,56	5,04	4 027,51	4,14	4 404,13	4,73	2 659,98	2,86
Фізична культура і спорт	25,00	0,02	9,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Житлово-комунальне господарство	3 916,14	3,57	3 840,33	3,95	4 452,88	4,78	4 114,74	4,42
Економічна діяльність	1 932,32	1,76	3 174,44	3,27	7 961,36	8,55	615,04	0,66
Інша діяльність	1 384,20	1,26	2 575,23	2,65	1 162,29	1,25	93,28	0,10
Міжбюджетні трансфери	3 845,65	3,51	4 493,44	4,62	6 722,76	7,22	3 130,00	3,36
РАЗОМ	109 614,92	100,00	97 177,40	100,00	93 116,60	100,00	71 364,49	76,64

За даними, наведених у Табл. 18, спостерігається коливання загальних обсягів видатків бюджету громади. У структурі видатків найбільшу частку займають видатки на освіту (у 2022 році – 45.65%, у 2023 році – 49.28%, 2024 році – 53.38%, у 2025 році – 55,44%). Другими за величиною є видатки на управління і утримання самого органу місцевого самоврядування (у 2022 році – 15.05 %, у 2023 році – 18.60 %, 2024 році – 19.96 %, у 2025 році – 20.18%). З 2022 року зросли видатки на соціальний захист з 3 % до 5.64% у 2025 році.

Діаграма 8 Загальна структура видатків Білозірської територіальної громади

Проте як в 2022-2024 роках, так і у 2025 році. Фінансовий ресурс першочергово спрямовується на забезпечення потреби в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ з урахуванням встановлених законодавством України умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати та на оплату енергоносіїв та комунальних послуг у діючих на даний час умовах, а також на медикаменти, продукти харчування, поточних трансфертів населенню та на підтримку Збройних Сил України та інших сил оборони. (Таблиця 19)

Таблиця 19 Аналіз фактичних видатків загального фонду минулих періодів бюджет Білозірської сільської територіальної громади за січень-грудень 2022-2024 роки, та прогнозні показники 2025 року, тис. грн

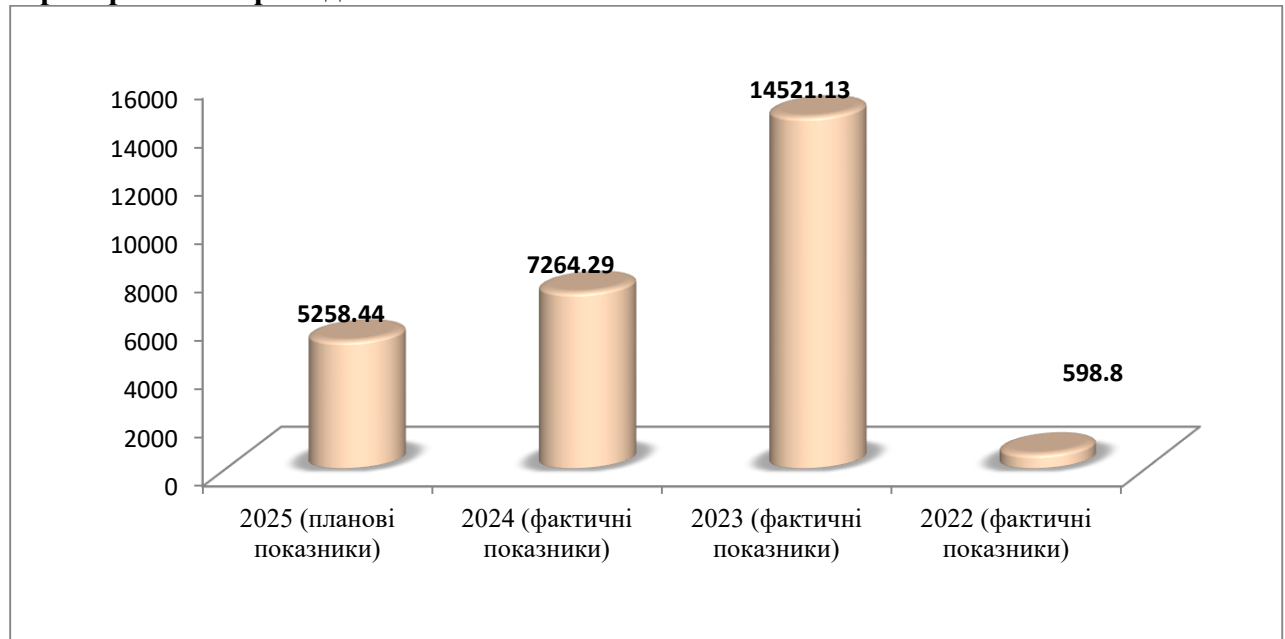
КЕКВ	Найменування	Касові видатки за			Прогнозні показники
		2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
2111	Заробітна плата	45 733,23	45 530,33	54 426,48	61 825,59
2120	Нарахування на оплату праці	9 487,13	9 335,74	11 026,72	12 707,86
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали	0,00	8,00	5,06	15,00
2230	Продукти харчування	139,01	687,97	1 844,90	2 273,50
2271	Оплата теплопостачання	10,78	7,73	0,00	0,00
2272	Оплата водопостачання та водовідведення	1,68	6,23	14,81	30,00
2273	Оплата електроенергії	1 598,19	1 559,04	2 870,11	4 694,41
2274	Оплата природного газу	0,00	0,00	0,00	0,00
2275	Оплата інших енергоносіїв та інших комунальних послуг	2 647,12	2 711,09	1 910,19	2 165,12
2610	Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	4 984,56	5 564,56	6 035,64	5 966,90
2620	Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	2 995,89	5 341,76	3 240,80	3 108,29
2730	Інші виплати населенню	742,90	1 085,00	1 552,94	1 708,81
5000	Інші видатки	2 391,65	5 931,03	5 251,55	6 259,22
ВСЬОГО:		70 732,14	77 768,48	88 179,20	100 754,70

У структурі видаткової частини загального фонду бюджету лівову частку займають видатки, пов'язані з виплатою заробітної плати працівникам бюджетних установ та організацій, та видатки на оплату комунальних послуг і енергоносіїв. (понад 70 % щорічно від обсягу бюджетних видатків загального фонду).

В контексті Стратегії розвитку громади надзвичайно важливим є зростання обсягу капітальних видатків.

Проведений аналіз показує, що обсяг капітальних видатків за останні роки має не стабільний характер (діаграма 9) Це обумовлено різним обсягом вільного залишку, що утворився на початок бюджетного року, перевиконанням дохідної частини бюджету громади, перерозподілом видатків загального фонду та іншими чинниками. Зокрема у 2022 році на капітальні видатки спрямовано майже 0.6 млн. гривень, в той час як у 2023 році було спрямовано понад 14,5 млн. гривень, а у 2024 році - понад 7.0 млн. гривень.

Діаграма 9 Обсяги капітальних видатків по Білозірській сільській територіальній громаді

За результатами аналізу бюджетних видатків громади можна зробити висновок, що доходи використовуються не лише для покриття споживчих потреб, а й для фінансування проєктів розвитку.

1.9 Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету

Орган місцевого самоврядування Білозірської територіальної громади — це Білозірська сільська рада, до складу якої входить Голова ради та 22 депутати (5 депутатів достроково склали повноваження). З урахуванням гендерного балансу, у складі депутатського корпусу переважають жінки — їх налічується 11 осіб, що становить 65% від загальної кількості, тоді як чоловіків — 6.

Відповідно до рішення першої сесії сільської ради восьмого скликання від 17.11.2020 №1-10/VIII «Про утворення постійних комісій Білозірської сільської ради, затвердження їх складу та обрання голів комісій» утворено чотири постійних комісій сільської ради.

1. Постійна комісія з питань бюджету, фінансів;
2. Постійна комісія з питань правопорядку, регламенту, депутатської діяльності, етики місцевого самоврядування, культури молоді та спорту;
3. Постійна комісія з питань земельних відносин, екології та використання природних ресурсів;
4. Постійна комісія з питань економічного розвитку об'єднаної громади, комунальної власності та державної регуляторної політики, з питань освіти, охорони здоров'я, материнства і дитинства.

До складу виконавчого комітету Білозірської сільської ради входить 17 осіб. Серед них — сільський голова, секретар сільської ради, перший заступник сільського голови, заступник сільського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, староста, а також представники комунальних підприємств, підприємницького сектору та закладів соціальної сфери.

У виконавчому комітеті Білозірської сільської ради працює 30 посадових осіб місцевого самоврядування. Структура апарату виконавчого комітету налічує 8 відділів.

У громаді також функціонують виконавчі органи ради, які є окремими юридичними особами:

- Фінансовий відділ Білозірської сільської ради;
- Служба у справах дітей виконавчого комітету Білозірської сільської ради,
- Управління освіти та гуманітарної політики Білозірської сільської ради, яке здійснює управління та методичний супровід таких закладів:
 - Білозірський ліцей-опорний заклад,
 - Білозірська гімназія,
 - Ірдинський ліцей,
 - ЗДО «Червона шапочка»,
 - Центр культури та дозвілля,
 - КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»,
 - Управління містобудування та архітектури Білозірської сільської ради, яке здійснює управління та методичний супровід таких підприємств:
- Комунальне підприємство Білозірської сільської ради;
- Комунальне підприємство «Ірдинське».

1.10 Органи самоорганізації населення та громадські об'єднання

Одним із напрямів діяльності Білозірської сільської територіальної громади є забезпечення інформаційної відкритості. Зокрема, громада активно працює над висвітленням внутрішньої політики, забезпеченням прозорості в роботі органів влади, реалізацією конституційного права громадян на доступ до інформації, а також сприяє розвитку взаємодії між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, політичними партіями, об'єднаннями громадян і засобами масової інформації.

Інформація про діяльність ради регулярно публікується на офіційному сайті Білозірської сільської ради та на її сторінці в соціальній мережі Facebook.

На території Білозірської сільської територіальної громади зареєстровані такі громадські та благодійні організації: ГО «СвітлоДІЯ», ГО «АОБС «ОЛІМП», БО «БФ» РУШІЙНА СИЛА НЕЗЛАМНИХ», ГФ З ОГП «СКОРПІОН», ГО «ЕКОЛОГО-ОЗДОРОВЧИЙ ЦЕНТР "СМАРАГДОВИЙ КРАЙ», ГО «ЕОЦ "СМАРАГДОВИЙ КРАЙ», ГО «БІЛОЗІРСЬКА СПІЛКА ВЕТЕРАНІВ», ГО «ШЛЯХ ДО МРІЇ», ГО «БСС ВІДРОДЖЕННЯ», ГО БТКС «БІЛОЗОРИ», ГО «КРОПИВА», ГО «ФФК «ЗОЛЯ - АКАДЕМІЯ»

Основною метою їхньої діяльності є об'єднання зусиль громади, органів місцевого самоврядування та підприємств задля забезпечення соціально-економічного розвитку населених пунктів, покращення екологічного стану, розвитку спорту, збереження та популяризації народних традицій, організації змістовного дозвілля, а також надання підтримки Збройним Силам України.

РОЗДІЛ 2

SWOT-аналіз Білозірської сільської територіальної громади

На основі аналізу основних тенденцій і проблем соціально-економічного розвитку громади, а також оцінки її природно-ресурсного, економічного, фінансового та людського потенціалу, робоча група визначила сильні та слабкі сторони (внутрішні чинники), а також можливості й загрози (зовнішні чинники впливу).

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
1. Вигідне економіко-географічне положення завдяки близькості до обласного центру — міста Черкаси, а також до міста Сміла. 2. Через територію громади проходить автомобільний шлях національного значення - Автошлях Н16. 3. Через територію проходить залізнична магістраль Гребінка – ім. Т. Шевченка, що забезпечує зручне транспортне сполучення та сприяє економічному розвитку регіону. 4. На території громади розташовані значні масиви хвойно-листяних лісів, а також гідрологічний заказник місцевого значення «Ірдинське болото». 5. Екологічна стабільність: відсутність шкідливих виробництв, офіційне сміттєзвалище в селищі Ірдинь, забезпечено регулярний вивіз побутових відходів і впроваджено систему роздільного збору сміття. 6. Розвинена освітня інфраструктура: наявність закладів дошкільної, загальної середньої освіти, забезпечені сучасними матеріально-технічною базою. 7. Розвинена первинна медицина: сучасне приміщення, укомплектований штат лікарів, належне технічне оснащення. 8. Потужний Центр надання адміністративних та соціальних послуг: зручне розташування, сучасне обладнання, широкий спектр сервісів, підтримка ветеранів, підприємців та ВПО. 9. Налагоджена система соціальних послуг: доступність допомоги для різних категорій населення, підтримка вразливих груп, ефективна робота соціальних установ. 10. Розвинута спортивна база: стадіон євростандарту та футбольна академія як центр підготовки молодих спортсменів. 11. Високий рівень підприємницької активності в торгівельній та аграрній сферах економіки громади. 12. Розвиток процесу цифровізації громади 13. Спроможність до сталого енергозабезпечення через місцеві джерела енергії.	1. Низька частка сільськогосподарських земель у структурі громади ($\approx 16\%$) обмежує можливості для розширення фермерства та агробізнесу. 2. Обмежений промисловий потенціал громади: застаріла інфраструктура, низький рівень інновацій, недостатнє інвестування та відсутність фінансової підтримки підприємств. 3. Проблема зайнятості в реальному секторі економіки громади. 4. Негативна демографічна ситуація: протягом останніх років рівень смертності стабільно перевищує народжуваність у 5–6 разів. 5. Невисокий рівень фінансової спроможності та обмежений бюджетний ресурс громади 6. Стан довкілля та комунальної інфраструктури потребує покращення: несанкціоновані звалища, відсутність системної утилізації в селі Білозір'я. 7. Незадовільний стан водовідведення: у селищі Ірдинь необхідний капітальний ремонт мереж та очисних споруд; у селі Білозір'я повністю відсутня централізована система водовідведення. 8. Вода з джерел автономного водопостачання (криниці, свердловини) не відповідає санітарним нормам. 9. Незадовільний стан дорожньої інфраструктури: більшість комунальних доріг не мають твердого покриття, а дороги загального користування місцевого значення значно зношені. 10. Відсутність сучасних місць для дозвілля молоді.

МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
1. Залучення інвестицій та покращення інвестиційної привабливості. 2. Стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на державному та регіональному рівнях. 3. Залучення фінансування з ДФРР та інших бюджетних програм для розширення підтримки громади. 4. Розвиток міжмуніципального співробітництва для реалізації спільних інфраструктурних, соціальних, туристичних та екологічних проєктів із сусідніми громадами. 5. Євроінтеграційний статус України як кандидата до ЄС створює сприятливе середовище для залучення грантових ресурсів громадою, розвитку міжнародного співробітництва та реалізації проєктів, що відповідають європейським стандартам. 6. Створення нових спортивних, рекреаційних та туристичних об'єктів на території громади. 7. Сприятлива державна політика щодо підтримки сільського господарства та переробної галузі на сільських територіях. 8. Покращення екологічного стану громади через участь у програмах з переробки відходів, очищення водойм та висадження лісових насаджень.	1. Продовження війни (ризик руїнування об'єктів інфраструктури та загроза безпеці населення). 2. Адаптація економіки до умов воєнного часу (супроводжується скороченням спрямування бюджетних ресурсів на соціальні цілі, інфраструктурні проєкти, підтримку місцевого самоврядування). 3. Зменшення кадрового та демографічного потенціалу громади внаслідок міграції та негативного природного приросту. 4. Зменшення економічної спроможності населення в умовах інфляційного зростання. 5. Кліматичні зміни, зокрема підвищення температури та зменшення кількості опадів, призводять до деградації ґрунтів і дефіциту вологи, що знижує аграрну продуктивність та ставить під загрозу продовольчу безпеку регіонів. 6. Поширення інфекційних та хронічних захворювань, зокрема COVID-19 серцево-судинних та онкологічних патологій. 7. Високий рівень тіньової економіки, посилення бюрократичних та корупційних процесів у державі. 8. Зростання тарифів на енергоносії. 9. Зростання корупційних ризиків у зв'язку з воєнними діями, ослабленням контролю та нестабільністю інституцій. 10. Зростання кримінальних проявів через війну та економічну нестабільність.

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для розвитку Білозірської сільської територіальної громади.

Порівняльні переваги. За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками в частині сильних сторін та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найбільш перспективні аспекти, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів і дають сильніший поштовх соціально-економічному розвитку громади (мал. 3).

Виклики. У цьому випадку матриця зв'язків будується між слабкими сторонами та зовнішніми позитивними можливостями, які дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони через використання можливостей (мал. 4).

Ризики. Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш слабкі місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу при впливі негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто найбільш імовірні ризики при подальшій реалізації планів розвитку громади (мал.5).

Протидія Матриця зв'язків між сильними сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш сильні місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу при впливі негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто шляхи нівелювання загроз, які виникатимуть (мал.6).

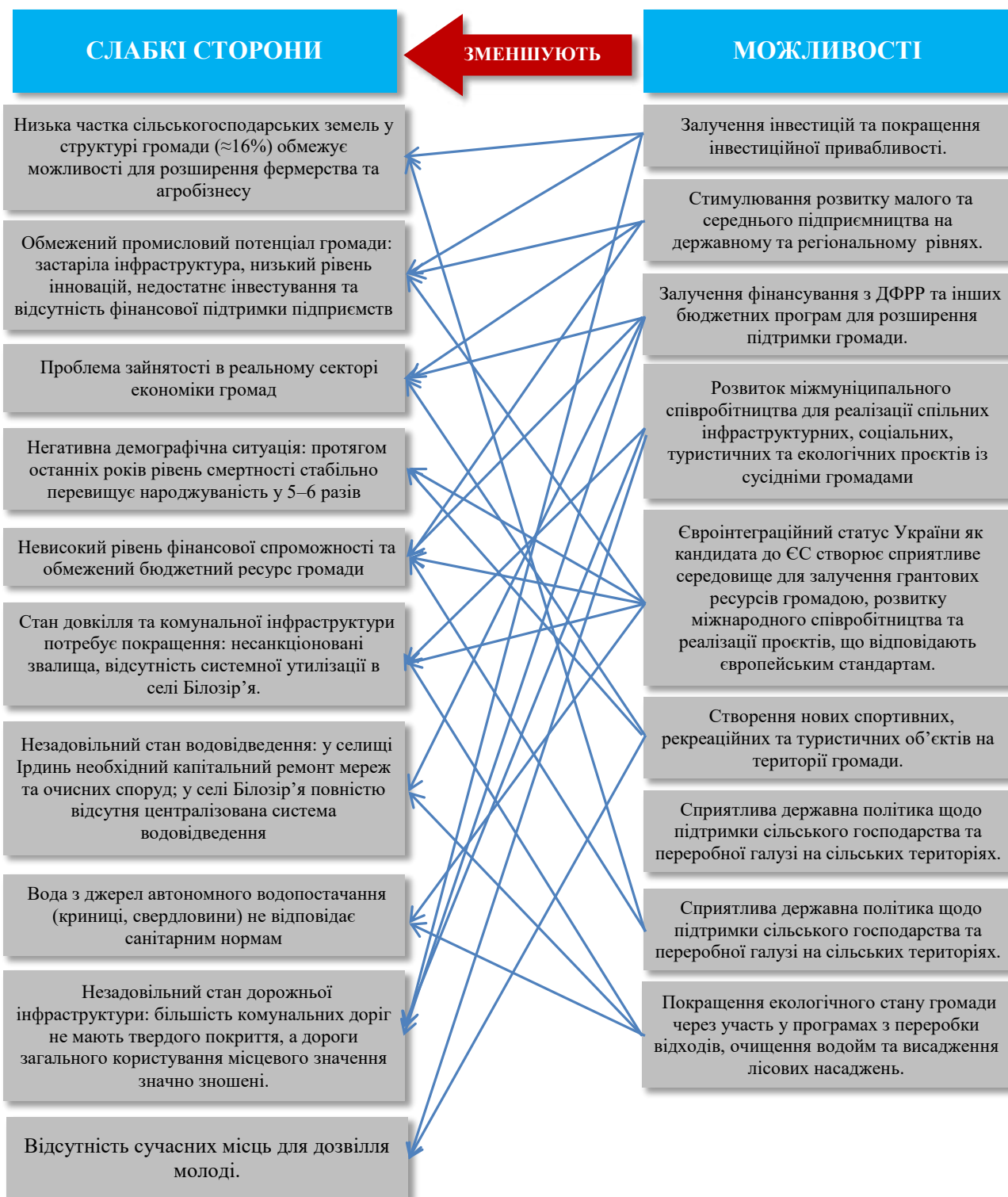
Малюнок 3. Порівняльні переваги

У результаті аналізу сильних сторін та зовнішніх можливостей розвитку, Білозірська громада має низку порівняльних переваг, які створюють сприятливі умови для реалізації стратегічних проєктів, залучення ресурсів та підвищення якості життя мешканців.

Інвестиційна привабливість та логістичний потенціал Білозірської громади формуються завдяки її вигідному економіко-географічному положенню — близькість до обласного центру Черкаси та міста Сміла, а також наявність розвиненої транспортної інфраструктури, зокрема автошляху Н16 і залізничної магістралі. Це створює сприятливі умови для залучення інвесторів, розвитку підприємництва, формування логістичного вузла регіонального значення, реалізації міжмуніципальних інфраструктурних проєктів і розширення торговельних зв'язків.

Освітньо-медична, соціальна та спортивна інфраструктура Білозірської громади формує потужний центр розвитку людського капіталу, соціальної згуртованості та активного способу життя. Це створює сприятливе середовище для залучення державного фінансування, міжнародних грантів і партнерських ініціатив, спрямованих на підвищення якості життя мешканців, розвиток молодіжного спорту та зміцнення соціальної стабільності.

Розвиток екологічного туризму та рекреації базується на природному потенціалі громади — хвойно-листяні ліси, гідрологічний заказник «Ірдинське болото», екологічна стабільність та відсутність шкідливих виробництв. Це поєднується з можливістю створення нових туристичних і рекреаційних об'єктів.

Малюнок 4. Виклики

У процесі стратегічного аналізу було виявлено низку викликів, що постають перед Білозірською громадою. Ці виклики є результатом поєднання внутрішніх слабких сторін із зовнішніми можливостями, які, за умови ефективного управління, можуть бути трансформовані у точки зростання.

Обмеженість аграрного потенціалу громади через низьку частку сільськогосподарських земель ($\approx 16\%$) у структурі території, а також відсутність промисловості та низький рівень інновацій, суттєво стримують економічний розвиток Білозірської громади. Ці чинники ускладнюють розширення фермерства, агробізнесу та створення виробничої бази, що здатна генерувати додану вартість і забезпечувати зайнятість населення.

Водночас, наявні зовнішні можливості — сприятлива державна політика щодо підтримки агросектору, доступ до грантових ресурсів у межах євроінтеграційних процесів, перспективи залучення інвестицій у переробну галузь, а також розвиток малого і середнього підприємництва — створюють реальні умови для подолання цього комплексного виклику. За умови ефективного управління, громада може трансформувати обмеження у точки зростання, модернізуючи економічну структуру та активізуючи місцевий бізнес.

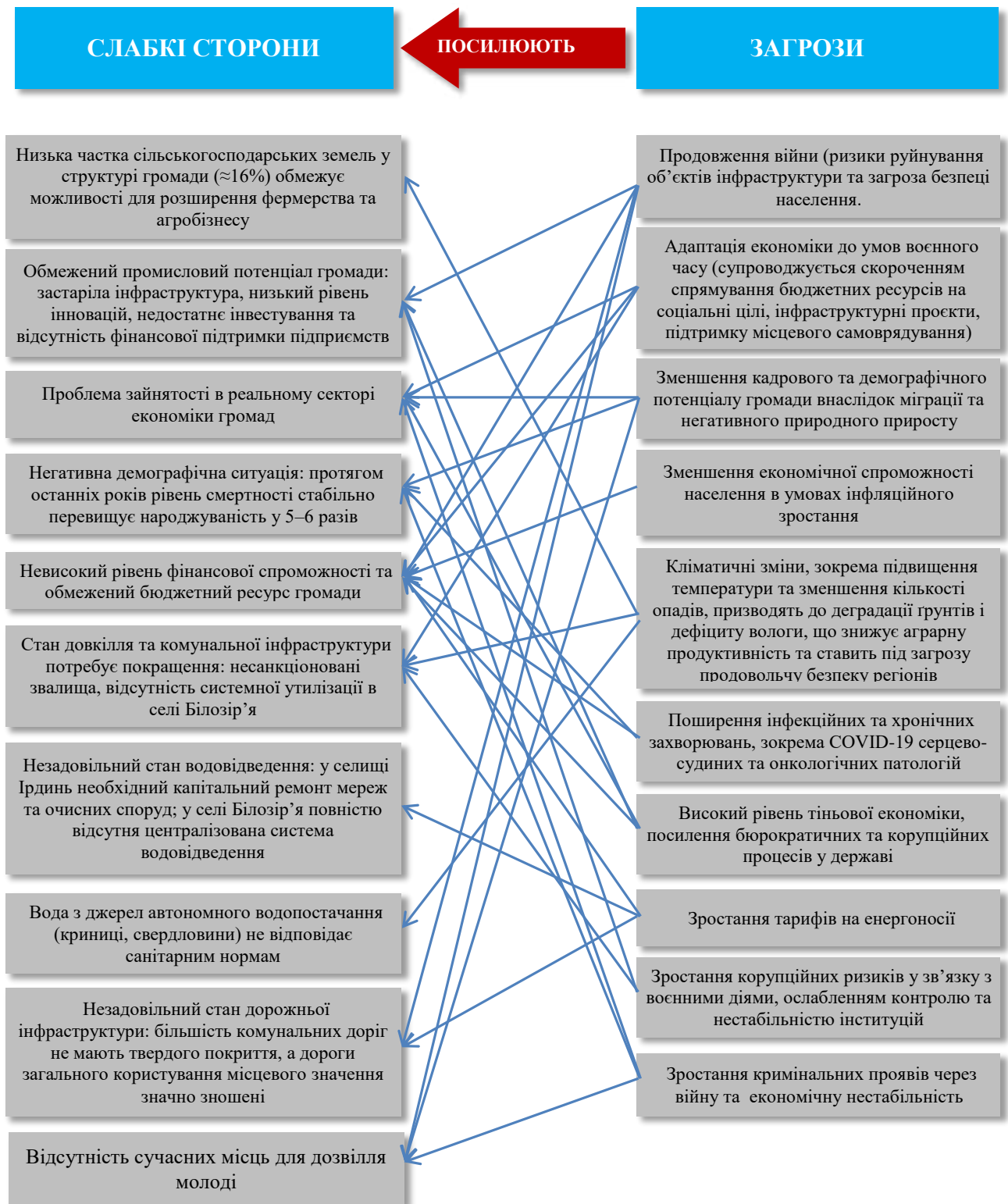
Проблема зайнятості в реальному секторі економіки та негативна демографічна ситуація, що характеризується стабільним перевищенням рівня смертності над народжуваністю, створюють подвійний виклик для соціальної стабільності та сталого розвитку Білозірської громади. Обмежені можливості працевлаштування, особливо для молоді, сприяють міграції, зниженню соціальної активності та посиленню демографічного спаду.

Водночас, громада має потенціал для подолання цих викликів. Розвиток підприємництва, реалізація інфраструктурних проєктів за підтримки Державного фонду регіонального розвитку, створення нових робочих місць у рамках міжмуніципального партнерства — усе це здатне активізувати економічне життя. Паралельно, створення сучасних місць дозвілля для молоді, розширення спектра соціальних послуг та участь у міжнародних програмах можуть сприяти демографічній стабілізації, формуванню позитивного іміджу громади та поверненню молодих родин.

Обмежений бюджетний ресурс громади ускладнює реалізацію стратегічних ініціатив. Водночас, можливість залучення фінансування з державних програм, грантів ЄС та спільних проєктів із сусідніми громадами дозволяє компенсувати дефіцит власних коштів.

Комплексні проблеми екологічної та інженерної інфраструктури громади — це один із ключових викликів, що потребує системного підходу. Наявність несанкціонованих звалищ, відсутність системної утилізації, незадовільний стан водовідведення в селищі Ірдинь, а також невідповідність якості води санітарним нормам створюють загрозу для здоров'я населення та екологічної безпеки. Додатково, зношена дорожня інфраструктура обмежує мобільність і доступ до послуг.

Вирішення цих проблем можливе через участь у державних та міжнародних екологічних програмах, реалізацію інфраструктурних проєктів, міжмуніципальну кооперацію та залучення інвестицій у модернізацію водної, транспортної та екологічної систем громади.

Малюнок 5. Ризики

На сучасному етапі основною загрозою для розвитку Білозірської сільської територіальної громади, як і для всієї країни, залишається війна та її багатогранні наслідки. Особливої актуальності набуває питання енергетичної безпеки, зокрема ризик встановлення обмежень на споживання електроенергії для підприємств і населення. Така ситуація вже мала критичний характер у зимовий період 2022/2023 років і може повторитися з приходом зими 2025/2026 років. Для суб'єктів господарювання громади це становить реальну загрозу їх функціонуванню, що може призвести до зупинки виробництва, втрати робочих місць, зниження доходів працівників та їхніх родин, а також зменшення надходжень до місцевого бюджету.

Серед інших наслідків війни — руйнування інфраструктурних і комунальних об'єктів у результаті ракетних обстрілів, що є особливо небезпечним з огляду на вже незадовільний стан дорожньої інфраструктури, водовідведення, систем водопостачання та екологічної ситуації в громаді. В умовах обмежених ресурсів громада не завжди має змогу оперативно реагувати на ці виклики.

Загалом, усі загрози для економічного розвитку громади є похідними від воєнних дій та їх непередбачуваності. Це включає:

- ризик підвищення податкового навантаження на бізнес і населення з метою наповнення державного та місцевих бюджетів;
- загрозу уповільнення процесів децентралізації;
- низький рівень інвестування в інноваційні проєкти;
- зниження темпів розвитку підприємництва.

Ці виклики особливо актуальні для Білозірської громади, яка має обмежений промисловий потенціал, низьку частку сільськогосподарських земель, а також негативну демографічну ситуацію, що посилюється міграцією населення — особливо молоді, яка шукає кращі умови життя та праці за кордоном.

Зважаючи на обмежені бюджетні ресурси громади, додатковим стримуючим чинником є фінансові та економічні загрози, які можуть мати довготривалий ефект. У період активної фази війни, а також після її завершення, існує ризик перекладання державних фінансових зобов'язань на місцеве самоврядування. За умов недостатності власних доходів, це може призвести до невиконання соціальних стандартів, зростання соціальної напруги та погіршення якості життя населення.

Крім того, складна економічна ситуація в державі, обмежений доступ до кредитних ресурсів, інфляція, зростання вартості енергоносіїв, логістики та сировини створюють ризики банкрутства підприємств, зниження темпів створення нових бізнесів та погіршення фінансового стану діючих суб'єктів господарювання. Це, своєю чергою, зменшує податкові надходження, підвищує рівень безробіття та стимулює виїзд жителів громади за кордон, що ще більше поглиблює демографічну кризу.

Усе це вимагає системного підходу до стратегічного планування, залучення зовнішніх ресурсів, підтримки місцевого бізнесу, розвитку інфраструктури та створення умов для повернення і утримання молоді в громаді.

Малюнок 6. Протидія

У сучасних умовах основною загрозою для розвитку Білозірської сільської територіальної громади, як і для всієї країни, залишається війна та її багатогранні наслідки. Зокрема, актуальними є ризики руйнування інфраструктурних об'єктів, загроза енергетичній безпеці, зростання тарифів, демографічні втрати, економічна нестабільність. Проте громада має низку сильних сторін, які дозволяють ефективно протидіяти цим викликам.

Завдяки вигідному економіко-географічному положенню, близькості до обласного центру — міста Черкаси, а також до міста Сміла, громада зберігає доступ до ринків праці, медичних та освітніх послуг, що знижує ризики демографічного спаду та економічної ізоляції. Це також сприяє утриманню населення, особливо молоді, та підтримці підприємницької активності.

Наявність автошляху Н16 національного значення та залізничної магістралі Гребінка – ім. Т. Шевченка забезпечує стабільне транспортне сполучення, що є критично важливим у період воєнних дій. Це дозволяє оперативно реагувати на надзвичайні ситуації, підтримувати логістику, евакуацію, доставку гуманітарної допомоги та зберігати економічну активність громади.

Екологічна стабільність, зокрема відсутність шкідливих виробництв, наявність офіційного сміттєзвалища та впровадження системи роздільного збору сміття, сприяє зниженню ризиків поширення інфекційних захворювань, підтримці здоров'я населення та збереженню природного середовища. Наявність лісових масивів та гідрологічного заказника «Ірдинське болото» допомагає протидіяти наслідкам кліматичних змін, зокрема деградації ґрунтів і дефіциту вологи.

Розвинена освітня інфраструктура громади, яка включає заклади дошкільної та загальної середньої освіти з сучасною матеріально-технічною базою, є важливим чинником у протидії демографічним загрозам. Вона створює умови для навчання, розвитку та утримання молоді в громаді. Додатково, футбольна академія сприяють соціальній згуртованості, профілактиці девіантної поведінки та формуванню здорового способу життя.

Первинна медична допомога, що надається у сучасному приміщенні з укомплектованим штатом лікарів, дозволяє ефективно реагувати на виклики, пов'язані з поширенням хронічних та інфекційних захворювань, зокрема COVID-19, серцево-судинних та онкологічних патологій.

Центр надання адміністративних та соціальних послуг, оснащений сучасним обладнанням і зручним розташуванням, забезпечує широкий спектр сервісів для населення, підтримку ветеранів, ВПО та підприємців. Це дозволяє зменшити соціальну напругу, забезпечити доступ до державних програм та знизити ризики корупційних проявів.

Налагоджена система соціальних послуг громади забезпечує підтримку вразливих категорій населення, що є ключовим у період економічної нестабільності та зростання тарифів. Це сприяє збереженню соціальної згуртованості та стабільності.

Високий рівень підприємницької активності в аграрній та торгівельній сферах дозволяє зберігати економічну життєздатність громади, створювати робочі місця та формувати податкову базу, що є критично важливим у період адаптації економіки до умов воєнного часу.

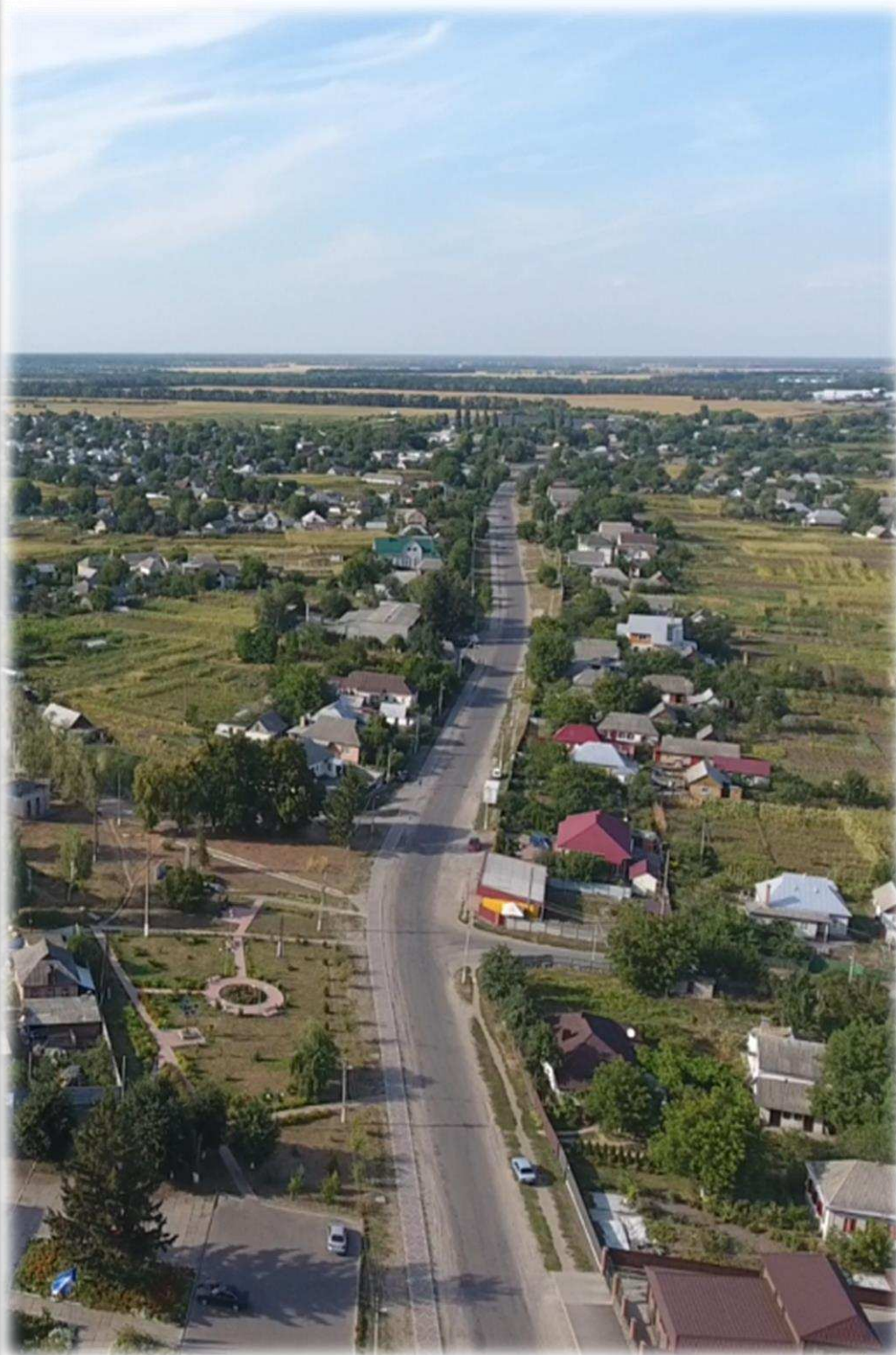
Розвиток цифровізації громади сприяє прозорості управління, доступу до електронних сервісів, зниженню бюрократичного навантаження та протидії тіньовій економіці.

Нарешті, спроможність до сталого енергозабезпечення через наявність СЕС на території громади дозволяє зменшити залежність від централізованих постачальників, та забезпечити енергетичну автономність громади в умовах загальнонаціональної кризи.

Таким чином, сильні сторони Білозірської громади формують основу для ефективної протидії актуальним загрозам, забезпечуючи стійкість, адаптивність та перспективу сталого розвитку навіть у складних умовах воєнного часу так і під час післявоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 3

Сценарії розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Сценарне моделювання є важливою методологічною основою стратегічного вибору, що дозволяє прогнозувати можливі варіанти розвитку подій із значною ймовірністю за певних умов. Сценарій — це послідовність подій, які можуть реалізуватися в майбутньому під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. У його основі лежать базові сценарні припущення, що визначають умови виникнення тих чи інших факторів впливу.

Застосування сценарного моделювання передбачає не лише об'єктивний аналіз соціально-економічної ситуації, а й глибоке дослідження зовнішнього середовища, включаючи потенційні позитивні та негативні тенденції як у державі, так і у світі. Формування сценаріїв розвитку громади здійснюється на основі прогнозованої моделі, яка базується на статистичних інструментах, враховує специфіку функціонування ключових сфер життєдіяльності громади — насамперед демографічні процеси — та спирається на актуальні тенденції внутрішньої і зовнішньої ситуації в Україні та за її межами.

У лютому 2022 року розпочалося повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну. Із 24 лютого в країні запроваджено воєнний стан, який триває й досі. Війна призвела до масштабних руйнувань інфраструктури, порушення економічних зв'язків та значних втрат для держави.

Тривалі бойові дії та обстріли навіть тилових територій ускладнюють можливість повноцінної оцінки наслідків агресії, а також створюють суттєві бар'єри для формування реалістичних прогнозів соціально-економічного розвитку Білозірської громади в середньо- та довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим визначено два основні сценарії розвитку громади: песимістичний та стримано оптимістичний.

3.1 Песимістичний сценарій розвитку

Цей сценарій базується на припущенні, що тривалий вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на громаду як соціально-економічну систему залишається незмінним або погіршується. Основним чинником є продовження війни або її перехід у заморожений стан, що унеможливує створення стимулів для розвитку країни, регіону та громади.

3.1.1 Базові припущення песимістичного сценарію – зовнішні чинники

1. Війна триває протягом кількох років, із періодичними змінами лінії фронту, але без вирішальної переваги жодної зі сторін. Частина територій України залишається під російською окупацією. Такий затяжний конфлікт створює хронічну нестабільність, ускладнює процеси відновлення, стримує інвестиції та посилює соціальну напругу.
2. У країні спостерігається стійка тенденція до скорочення чисельності населення, що зумовлена тривалими військовими діями, масовою еміграцією та падінням рівня народжуваності. Війна спричинила значні людські втрати, переміщення мільйонів громадян як всередині країни, так і за її межі, що призвело до демографічного дисбалансу — особливо у сільських та прифронтових регіонах.
3. Внаслідок тривалих бойових дій, зокрема окупації територій, хімічного та фізичного забруднення ґрунтів, а також мінування місцевості, частина території України була виключена з активної господарської діяльності.
4. Зростають видатки державного бюджету на утримання Збройних Сил України та військово-промислового комплексу, тоді як фінансування інших напрямів поступово скорочується.
5. Ринок праці в Україні зазнав суттєвої дестабілізації внаслідок тривалих військових дій. Основними чинниками стали: масове переміщення працівників у межах країни та за кордон; релокація бізнесу до більш безпечних регіонів або за межі України; втрата кваліфікованих кадрів через мобілізацію; еміграція працездатного населення, особливо молоді та фахівців.

Дефіцит кваліфікованих кадрів у 2027 році у деяких секторах сягнув понад 40%, а до 30% працівників у приватному секторі були мобілізовані.

6. Зменшення рівня корупції в країні відбувається повільно, тоді як бюрократичні процеси стрімко набирають обертів.

7. Зростання тарифів на енергоносії спричиняє хвилю неплатежів як серед населення, так і підприємств. Це, своєю чергою, поглиблює кризу в сфері житлово-комунального господарства та посилює фінансовий тиск на бюджети всіх рівнів.

8. Інвестиційна привабливість України перебуває на критично низькому рівні.

9. Податкове навантаження на бізнес залишається значним, що сприяє збереженню понад половини малого та середнього підприємництва в тіньовому секторі економіки.

10. Стабільність гривні забезпечується переважно за рахунок зовнішніх фінансових впливів та кредитних програм, тоді як рівень інфляції залишається високим. Це, у поєднанні зі зниженням доходів значної частини населення, призводить до падіння купівельної спроможності.

11. Економіка перебуває у стані стагнації, а падіння ВВП триває, що ускладнює процес подолання руйнівних наслідків війни.

12. У контексті затяжного військового конфлікту потенціал місцевого самоврядування залишається обмеженим.

3.1.2 Базові припущення песимістичного сценарію – внутрішні чинники

1. Територіальні громади продовжують виконувати значну частину функцій, пов'язаних із подоланням наслідків війни (будівництво укриттів, допомога ЗСУ, підтримка осіб з інвалідністю та УБД, інтеграція ВПО, забезпечення базових соціальних послуг, участь у відновленні інфраструктури), що створює додаткове навантаження на їхні ресурси.

2. Зростання демографічних ризиків для громади, спричинене втратою дітей, молоді та населення працездатного віку, вже найближчим часом може призвести до вимушеної оптимізації освітніх, медичних і культурних закладів, а також скорочення кількості вузькопрофільних фахівців (лікарів, педагогів, соціальних працівників, працівників сфери культури).

3. Розвиток сільського господарства стримується екологічними змінами, зокрема дефіцитом вологи, підвищенням середніх температур у літній період, зміщенням сезонних циклів та зростанням частоти екстремальних погодних явищ (засухи, зливи, град).

4. Обмежене фінансування суттєво ускладнює процеси відновлення зношеної та застарілої інфраструктури, її модернізації, благоустрою територій, а також покращення умов надання послуг у ключових сферах — освіті, охороні здоров'я, соціальному захисті, культурі та адміністративному сервісі.

5. Інвестиційний клімат у громаді залишається замороженим через тривалі бойові дії, що унеможливорює реалізацію нових економічних проєктів.

3.1.3 Результати песимістичного сценарію

Постійне виконання критично важливих функцій, пов'язаних із війною, у поєднанні зі скороченням надходжень до місцевого бюджету, призводить до хронічного перевантаження фінансової системи громади. Це створює дефіцит ресурсів для забезпечення базових соціальних послуг, поглиблює кадрову нестачу в ключових сферах (освіта, охорона, здоров'я, соціальний захист), а також унеможливорює реалізацію інфраструктурних проєктів, модернізацію об'єктів благоустрою та покращення умов життя населення.

Упродовж найближчих років очікується зростання частки населення старшого віку на тлі скорочення народжуваності та активної міграції молоді з території громади. Така демографічна динаміка призведе до посилення навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту, зменшення трудового потенціалу, а також ускладнить реалізацію

стратегій розвитку, орієнтованих на інновації та економічне зростання Зменшення кількості дітей, молоді та населення працездатного віку призведе до вимушеної оптимізації або закриття навчальних закладів, медичних установ і об'єктів культурної інфраструктури.

Аграрні підприємства громади стикаються з низкою природних викликів, які суттєво впливають на їхню економічну ефективність. Зокрема, дефіцит вологи, аномально високі температури в літній період, зміщення сезонних циклів та часті екстремальні погодні явища (засухи, зливи, град) призводять до зниження врожайності, погіршення якості продукції та нестабільності виробничих процесів.

Ці фактори мають прямий економічний наслідок — суттєве падіння доходів аграрних підприємств, що, у свою чергу, викликає:

- Зменшення надходжень до місцевого бюджету, оскільки аграрний сектор часто є ключовим платником податків у сільських громадах.
- Скорочення кадрового потенціалу — підприємства змушені зменшувати штат, що веде до безробіття, особливо серед молоді та сезонних працівників.
- Зниження інвестиційної привабливості — нестабільність у сільському господарстві стримує зовнішніх інвесторів від запуску нових проектів.
- Згортання супутніх галузей — логістика, переробка, торгівля, які залежать від аграрного виробництва, також зазнають втрат.

Невеликі лісопереробні суб'єкти господарювання змушені скорочувати обсяги виробництва або повністю припиняти діяльність через неможливість стабільно закуповувати деревину. Основною причиною цього є надмірно складні та бюрократизовані процедури участі в аукціонах, непрозорість доступу до ресурсів, а також відсутність гнучких механізмів підтримки малого бізнесу в лісовій галузі. Це призводить до втрати робочих місць, зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів і поступового згортання деревообробного сектору в громаді.

Більшість населення громади й надалі орієнтуватиметься на пошук зайнятості у сфері функціонування бюджетних установ (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист), а також у галузях торгівлі та надання побутових і сервісних послуг, що зумовлено обмеженими можливостями працевлаштування в інших секторах економіки та низькою інвестиційною активністю.

Попри наявний інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість громади залишатиметься недостатньо високою через обмежену кількість вільних земельних ділянок та промислових приміщень, а також загальну невизначеність безпекової ситуації. Можливе незначне зростання внутрішніх інвестицій — як з боку діючих підприємств, так і інвесторів з інших регіонів України. Однак воно не матиме системного чи кардинального впливу на економічний розвиток громади. Відсутність масштабних інвестицій стримуватиме створення нових робочих місць, модернізацію виробничих потужностей та диверсифікацію місцевої економіки.

3.2 Стримано оптимістичний сценарій розвитку

Стримано оптимістичний сценарій розвитку базується на припущеннях про поступове суспільно-економічне відновлення країни після завершення активної фази бойових дій, стабілізацію безпекової ситуації та активне впровадження структурних реформ. За таких умов формується більш сприятливе середовище — як на глобальному та національному рівнях, так і на локальному, що відкриває нові можливості для громад. Завдяки ефективному управлінню, адаптивності та партнерству з державними й міжнародними інституціями, громада здатна максимально використати ці чинники для сталого розвитку, модернізації інфраструктури та покращення якості життя населення.

3.2.1 Базові припущення стримано оптимістичного сценарію – зовнішні чинники

1. Війна з РФ завершується перемогою України, або переходить у заморожений формат по лінії фронту.
2. Демографічна ситуація в Україні поступово покращується: українці повертаються додому після завершення війни, а реалізація комплексної демографічної реформи сприяє зростанню рівня народжуваності.
3. Створюється сприятливе середовище для масштабного національного відновлення, активізації економіки, повернення інвесторів, а також відкриває нові можливості для розвитку громад.
4. Частина території України залишається виключеною з господарської діяльності на найближчі роки та непридатною для ведення сільського господарства.
5. Відбувається поступове відновлення економічної активності в регіонах
6. Об'єкти промисловості, зокрема ВПК, концентруються в центральних та західних областях.
7. Відновлення економіки східних регіонів України відбувається повільними темпами. Нестабільна безпекова ситуація суттєво стримує реалізацію масштабних промислових проєктів, які традиційно були характерними для цих територій.
8. Розширюється перелік територій, що потребують пріоритетної державної підтримки у зв'язку з безпековими, соціальними та економічними викликами.
9. У результаті податкової реформи бізнес поступово виходить із «тіні», що сприяє активізації малого та середнього підприємництва.
10. Для представників малого та середнього бізнесу передбачено низку доступних кредитних і грантових механізмів підтримки.
11. Впровадження і реалізація програм для ветеранів, які потребують реабілітації та адаптації в мирне життя, а також супроводу в започаткуванні та веденні власного бізнесу
12. Економіка демонструє позитивну динаміку — валовий внутрішній продукт країни поступово зростає.
13. Україна стає повноправним членом Європейського Союзу, що відкриває новий етап її інтеграції в європейський політичний, економічний та соціальний простір.
14. Сформовані та активно діють державні й міжнародні фонди повоєнного відновлення України, які забезпечують фінансову підтримку для реалізації ключових інфраструктурних, соціальних, економічних та екологічних проєктів у регіонах.
15. За підтримки ЄС в Україні розвиваються екопроєкти: будується інфраструктура для переробки та сортування відходів, впроваджуються «зелені» технології та заходи проти зміни клімату.
16. Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) суттєво збільшує фінансовий ресурс на реалізацію публічних інвестиційних проєктів.
17. Гривня демонструє стабільність, а рівень інфляції тримається на рівні 5-6%.
18. Завдяки фінансовій та експертній підтримці Європейського Союзу в Україні реалізується комплекс реформ, спрямованих на модернізацію державного управління, правосуддя, економіки та соціальної сфери.
19. Спостерігається поступове зниження рівня корупції та зміцнення демократичних інституцій на національному та місцевому рівнях.

3.2.2 Базові припущення стримано оптимістичного сценарію – внутрішні чинники

1. Громада активно формує власну ідентичність, а її мешканці беруть активну участь у суспільному житті та повоєнному відновленні.
2. Демографічна ситуація в громаді демонструє ознаки стабільності.

3. Здійснено упорядкування майнового фонду та комплексне впорядкування планувальних документів громади.
4. У громаді суттєво покращується підприємницький та інвестиційний клімат.
5. Малий бізнес демонструє позитивну динаміку розвитку та поступово легалізується, виходячи з тіньового сектору економіки.
6. Доходи місцевих бюджетів демонструють позитивну динаміку, що підвищує їхню фінансову спроможність у сфері розвиткових видатків.
7. Зростає купівельна спроможність населення.
8. Громада демонструє ефективне використання державних субвенцій, коштів ДФРР та грантових ресурсів, спрямованих на розвиток інфраструктури.
9. У зв'язку з розвитком промисловості Черкас, громада стає ключовим елементом урбаністичної структури регіону.
10. Громада стає популярною локацією для екологічного та активного відпочинку. Туристичні маршрути, спортивні події та фестивалі стимулюють розвиток зеленого туризму, зокрема, садиб сільського відпочинку.
12. Громада активно взаємодіє з сусідніми територіями, реалізуючи спільні інфраструктурні, соціальні, туристичні та екологічні проекти.

3.1.3 Результати стримано оптимістичного сценарію

3.1.3 Результати стримано оптимістичного сценарію

Громада активно формує власну ідентичність, спираючись на історичну спадщину, культурні традиції та сучасні виклики. Її мешканці беруть активну участь у суспільному житті: ініціюють громадські проекти, долучаються до волонтерських рухів, підтримують місцеві ініціативи та активно сприяють повоєнному відновленню інфраструктури, соціальної сфери та економіки. Така згуртованість і відповідальність створює міцний фундамент для сталого розвитку, формує нову якість життя та зміцнює довіру між громадянами і місцевою владою.

Чисельність населення громади стабілізується, відбувається поступове відновлення соціальної рівноваги та позитивні зміни в демографічній структурі. Проведена реформа у сфері демографії сприяла суттєвому зростанню рівня народжуваності, створила умови для інтеграції ВПО, а життєдіяльність громади - на повернення молоді з-за кордону. Молоді фахівці та підприємці привозять із собою нові знання, досвід, інноваційні ідеї та мотивацію до змін, що сприяє оновленню трудового потенціалу громади, розвитку місцевого бізнесу та активізації громадських ініціатив.

Своєчасна розробка Комплексного плану просторового розвитку, Стратегії розвитку та схем планування із зонуванням земель громади, інвестиційного паспорта громади; проведена інвентаризація комунальних та приватних активів дала змогу сформувати привабливі інвестиційні пропозиції дозволило оптимізувати управління майном, підвищити прозорість та забезпечити ефективне використання ресурсів. Ці напрацювання стали основою для системного підходу до управління територією, що дозволило громаді ефективно залучати зовнішні ресурси, реалізовувати інфраструктурні проекти та підтримувати підприємницькі ініціативи.

Існуючі сільськогосподарські виробництва на території громади, що спеціалізуються на вирощуванні технічних культур модернізуються та збільшують обсяги виробництва продукції. Зростає кількість агропідприємств, які спеціалізуються не лише на вирощуванні, а й на переробці фруктів та овочів, створюючи додану вартість і розширюючи асортимент готової продукції.

Уздовж траси Н-16 створено індустріальний парк площею 15 гектарів, який забезпечив роботою понад 400 мешканців громади. Його концепція поєднує два ключові напрями економічної діяльності: переробну промисловість (первинну та вторинну) та професійну науково-технічну діяльність. Завдяки такому поєднанню, індустріальний парк не

лише сприяє створенню нових робочих місць, а й формує основу для інноваційного розвитку громади. Тут активно залучаються молоді фахівці, розвиваються кластерні ініціативи, а співпраця з науковими установами дозволяє впроваджувати сучасні технології у виробничі процеси.

Зі створення потужної промислової бази в місті Черкаси, Білозірська громада набуває важливого значення як перспективний спальний район. Це супроводжується активним будівництвом сучасного житла — зокрема, таунхаусів уздовж траси Н-16, що забезпечує зручне транспортне сполучення з Черкасами та іншими регіонами.

Розширення житлової забудови сприяє формуванню комфортного середовища для проживання, розвитку місцевої інфраструктури та залученню інвестицій. Білозір'я перетворюється на важливий елемент урбаністичної моделі Черкаського регіону.

Селище Ірдинь перетворюється на унікальну локацію для екологічного та активного відпочинку завдяки створеному Національному природному парку «Ірдинське болото». Природні ландшафти, туристичні маршрути, регулярні спортивні заходи та фестивалі приваблюють все більше гостей. Це стало потужним стимулом для розвитку зеленого туризму, зокрема садиб сільського відпочинку, які пропонують комфортне проживання, локальну кухню та інтерактивні екскурсії. Селище Ірдинь поступово формує власну туристичну ідентичність, поєднуючи природну спадщину з активною громадською ініціативою

РОЗДІЛ 4

Стратегічне бачення Білозірської сільської територіальної громади

Стратегічне бачення розвитку громади було сформульовано на основі матеріалів дослідження соціально-економічного стану, SWOT-аналізу території, а також думок депутатів, представників місцевого самоврядування, бізнесу, внутрішньо переміщених осіб, учасників бойових дій та активних мешканців.

Це бачення відображає унікальність громади, її потенціал та прагнення до сталого розвитку. Реалізація закладених у ньому положень сприятиме підвищенню конкурентоспроможності громади у середньо- та довгостроковій перспективі.

Стратегічне бачення є оптимістичним орієнтиром майбутнього розвитку та основою для формування цілей і завдань Стратегії розвитку громади

БІЛОЗІРСЬКА ГРОМАДА — це простір сталого розвитку, де поєднуються природна спадщина, сучасна інфраструктура та активна громадянська участь. Ми прагнемо бути енергоефективною, екологічно свідомою та соціально згуртованою спільнотою, що підтримує розвиток культури, спорту, підприємництва та інклюзивного середовища для всіх мешканців. Наше бачення — забезпечити безпечне, комфортне середовище для життя, творчості, фізичного розвитку, ведення бізнесу, дозвілля та рівних можливостей

РОЗДІЛ 5

Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Стратегічне бачення розвитку Білозірської сільської територіальної громади буде досягатись завдяки реалізації трьох стратегічних цілей. Кожна стратегічна ціль включає оперативні цілі. Оперативні цілі, своєю чергою, деталізовані у завданнях. Завдання дають відповіді на питання, яким шляхом, яким чином громада досягатиме цілей свого розвитку. Завдання деталізовані у проєктах, які структуровані у Плані заходів з реалізації Стратегії.

ДЕРЕВО ЦІЛЕЙ БІЛОЗІРСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

СТРУКТУРА СТРАТЕГІЧНИХ, ОПЕРАЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ ТА ЗАВДАНЬ

Стратегічна ціль 1.	
Забезпечення економічної стабільності та фінансової самодостатності громади	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду	1.1.1 Розроблення та впровадження інвестиційного паспорту громади
	1.1.2 Створення онлайн-платформи для інвестора
	1.1.3 Провести аудит інфраструктури та визначити пріоритетні зони для інвестування
1.2. Розвиток аграрного сектору та підприємництва	1.2.1 Підтримка комунальних, кооперативних, фермерських та малих/середніх підприємств
	1.2.2 Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу
1.3. Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій.	1.3.1 Створення туристичного бренду громади
	1.3.2 Розвиток туристичної інфраструктури.
	1.3.3 Інтеграція креативних індустрій в економічний розвиток громади
1.4. Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громади	1.4.1 Оновити та виготовити планувальні, містобудівні та землевпорядні документи відповідно до потреб громади
	1.4.2 Впровадити геоінформаційну систему обліку ресурсів громади з інтеграцією до цифрових сервісів управління
Стратегічна ціль 2.	
Розвиток людського потенціалу та комфортного середовища для життя	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
2.1 Формування освітнього середовища, доступного та комфортного для усіх учасників освітнього процесу	2.1.1 Розвиток та формування оптимальної мережі закладів освіти, покращення системи надання освітніх послуг
	2.1.2 Розширення можливостей для здобуття дошкільної та поза-шкільної освіти, орієнтованої на потреби дітей та молоді громади
	2.1.3 Рівний доступ до якісної освіти та зручної інфраструктури для дітей з особливими освітніми потребами
	2.1.4 Оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти та впровадження сучасних цифрових технологій у навчальний процес
2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та публічних послуг на засадах доступності, ефективності й інклюзивності	2.2.1 Покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я в т.ч включаючи закупівлю діагностичних та фізіотерапевтичних приладів
	2.2.2 Організація регулярних виїзних прийомів вузькопрофільних спеціалістів. Співпраця ЦПМСД з лікарнями вторинного рівня
	2.2.3 Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо профілактики захворювань та здорового способу життя
	2.2.4 Облаштування приміщень соціальної інфраструктури відповідно до вимог безбар'єрності та потреб маломобільних груп
	2.2.5 Запровадження електронних сервісів та розширення переліку адміністративних базових соціальних послуг для забезпечення доступності та підтримки вразливих категорій населення громади
2.3 Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп	2.3.1 Розвиток культурної інфраструктури та створення сучасних осередків дозвілля
	2.3.2 Розвиток спортивної інфраструктури та популяризація масового спорту серед усіх вікових груп
	2.3.3 Сприяння розвитку молодіжного руху та формування національно-патріотичних і духовних цінностей серед молоді
	2.3.4 Охоплення адаптивними видами спорту ветеранів та членів їх

	родин
2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади. Сприяння народжуваності	2.4.1 Забезпечення належного рівня безпеки в освітніх, медичних, культурних та комунальних закладах шляхом облаштування сховищ та укриттів відповідно до державних норм
	2.4.2 Запровадження ефективної моделі реагування на надзвичайні ситуації та створення передумов для посилення громадської безпеки
	2.4.3 Запровадження ефективної системи оповіщення населення про надзвичайні ситуації
	2.4.4 Організація та проведення комплексу навчальних заходів з реагування на надзвичайні ситуації для мешканців громади та працівників установ і закладів інфраструктури громади
	2.4.5 Створення сприятливих умов для народження та виховання дітей шляхом запровадження програм підтримки молодих сімей, забезпечення доступу до якісних медичних послуг та дитячих садків
2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури	2.5.1 Покращення якості водопостачання мешканців громади
	2.5.2 Забезпечення належного рівня водовідведення
	2.5.3 Формування сучасної системи поводження з ТПВ
	2.5.4 Відновлення та модернізація транспортної інфраструктури громади
	2.5.5 Забезпечення доступу до якісної питної води через модернізацію систем водопостачання, будівництво артезіанських свердловин, впровадження систем очищення та моніторингу якості води
2.6. Цифрова трансформація громади	2.6.1. Впровадження цифрових сервісів у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, адміністративних послуг та управління громадою
	2.6.2 Створення цифрової платформи громади
	2.6.3 Підвищення цифрової грамотності та інформаційної безпеки мешканців
Стратегічна ціль 3. Сталий розвиток, екологічна відповідальність та соціальна згуртованість	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
3.1 Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади	3.1.1 Модернізація систем освітлення, опалення, водопостачання та водовідведення
	3.1.2 Утеплення будівель, заміна віконних та дверних блоків, встановлення енергоощадного обладнання
	3.1.3 Інтеграція сонячних, вітрових та інших альтернативних джерел енергії.
3.2 Сприяння створенню екологічно свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури	3.2.1 Озеленення громади та догляд за природними територіями для комфортного і здорового середовища
	3.2.2 Проведення інформаційних кампаній і екологічних акцій для формування відповідального ставлення до природи серед мешканців громади
	3.2.3 Розвиток системи екологічного обслуговування населення
3.3 Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади	3.3.1 Проведення культурних, освітніх та спортивних заходів для згуртування громади
	3.3.2 Налагодження міжмуніципального та міжнародного співробітництва для спільного вирішення актуальних питань і посилення регіональної участі громадян
	3.3.3 Сприяння участі мешканців у житті громади через консультації, розвиток самоврядування та підтримку ініціатив

Стратегічна ціль 1. Забезпечення економічної стабільності та фінансової самодостатності громади

Потреба у визначенні такої цілі виникає через відсутність промислового сектору на території, де основними роботодавцями виступають два аграрні підприємства та установи бюджетної сфери. Протягом останніх років ці підприємства забезпечували роботою понад 56% усіх офіційно зайнятих у громаді, з яких 24% були зайняті у сфері сільського господарства. Така структура зайнятості свідчить про обмеженість економічної бази громади, що зумовлює необхідність розвитку нових напрямів, зокрема створення промислових підприємств, особливо в галузі агропереробки. Активне стимулювання малого і середнього бізнесу серед місцевих жителів є ключовими чинниками для забезпечення сталого економічного та соціального розвитку громади, а також для підвищення рівня зайнятості, диверсифікації економіки та зміцнення фінансової спроможності місцевого бюджету.

Метою стратегічної цілі 1 є підвищення якості життя та економічного добробуту мешканців громади. Це передбачається досягти шляхом ефективного використання наявного потенціалу, конкурентних переваг території, місцевих ресурсів, людського капіталу та інноваційного розвитку.

Досягнення стратегічної цілі 1 забезпечується шляхом реалізації наступних оперативних цілей:

- 1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду
- 1.2. Розвиток аграрного сектору та підприємництва
- 1.3. Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій.
- 1.4. Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громад

Оперативна ціль 1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду

Ціль включає три завдання:

1. Розробка та впровадження інвестиційного паспорту громади
2. Створення онлайн-платформи для інвестора
3. Проведення аудиту інфраструктури та визначення пріоритетних зон для інвестування

Підвищення інвестиційної привабливості громади є важливою умовою для залучення бізнесу та стимулювання економічного розвитку. Білозірська громада має низку конкурентних переваг, зокрема:

- вигідне географічне розташування — близькість до міст Сміла та Черкаси
- наявність залізничного сполучення
- значні лісові ресурси (64% території — хвойно-листяні ліси Черкаського бору, Мошнігівського кряжу, заказник «Ірдинське болото»)
- сприятливі умови для розвитку фермерських господарств
- рекреаційний і туристичний потенціал

Для підвищення інвестиційної привабливості громади необхідно:

- регулярно оновлювати інформацію про інвестиційний потенціал
- Розробити та популяризувати інвестиційний паспорт громади, включаючи його англomовну версію для представлення в Україні та за кордоном.
- запустити онлайн-платформу для інвесторів
- провести аудит інфраструктури та визначити пріоритетні зони для інвестування
- формувати сприятливий інвестиційний клімат

Очікувані результати: Залучення нових інвесторів, створення робочих місць, зростання надходжень до місцевого бюджету та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку громади. Усе це в комплексі сприятиме забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку громади, підвищенню її конкурентоспроможності та якості життя населення.

Оперативна ціль 1.2 Розвиток аграрного сектору та підприємництва:

Ціль включає два завдання:

1. Підтримка комунальних, кооперативних, фермерських та малих/середніх підприємств
2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку аграрного сектору Білозірської громади в регіональному контексті свідчить про формування вузькоспеціалізованої моделі господарювання. На території громади агровиробники орієнтовані виключно на вирощування технічних культур. Водночас повністю відсутнє промислове виробництво плодоовочевої продукції, а також не розвинуте тваринництво і переробна галузь. З огляду на державну підтримку у вигляді грантів для розвитку тепличного господарства, садівництва та переробної галузі, перед громадою постає завдання — створити максимально сприятливі умови для започаткування відповідного бізнесу на її території.

Це можливо завдяки трьом формам підтримки:

- Організаційна підтримка: Сприяння створенню кооперативів і агропідприємств та МСП через консультації, юридичний супровід та інтеграцію підтримки в місцеві програми розвитку.
- Фінансова підтримка: Надання пільгових умов оренди, співфінансування проєктів із бюджету та грантів, залучення державних і міжнародних програм (USAID «АГРО», обласні ініціативи). Окрему увагу слід приділити МСП, які потребують доступу до стартового капіталу, мікрокредитування та підтримки у виході на ринки.
- Освітня та інформаційна підтримка: Проведення тренінгів, інформаційна кампанія про переваги кооперації, запуск онлайн-платформи для агровиробників громади.

Також важливим кроком є розширення інфраструктури підтримки бізнесу, що передбачає створення об'єктів, які сприятимуть розвитку підприємницької діяльності на території громади. Серед таких об'єктів — індустріальний парк, логістичні майданчики, демонстраційні ділянки, склади, елеватори та інші елементи виробничої і сервісної інфраструктури.

Очікувані результати: диверсифікація аграрного виробництва, розвиток малого та середнього бізнесу, створення нових робочих місць і покращення економічної стійкості громади.

Оперативна ціль 1.3 Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій

Ціль включає три завдання:

1. Створення туристичного бренду громади.
2. Розвиток туристичної інфраструктури.
3. Інтеграція креативних індустрій в економічний розвиток громади.

Природна база для розвитку туризму в громаді представлена лісовими угіддями (63,8%), що включають Черкаський бір та Мошногірський кряж, унікальною екосистемою Ірдинського болота (з перспективою створення Національного природного парку майже 25 тис. га, більша частина якого розташована саме в межах громади), багатим тваринним та рослинним світом (з червонокнижними видами), а також вже діючими двома екологічними

стежками (загальною довжиною 2,8 і 2,2 км). та кількома рекреаційними об'єктами, зокрема будиночки пасічників, бесідки та зони для відпочинку на природі.

Географічні переваги громади включають безпосередню близькість до обласного центру Черкас, вигідне транспортне сполучення, зокрема близькість вузлової залізничної станції імені Тараса Шевченка, а також сусідство з розвиненими громадами, що відкриває можливості для міжмуніципального співробітництва у сфері туризму.

Завдяки унікальному природному багатству, вигідному географічному розташуванню та високому екологічному потенціалу, Білозірська громада має всі умови, щоб стати регіональним центром екотуризму з власним туристичним брендом, який відображатиме її природну і культурну ідентичність. Поряд із цим необхідно розробити візуальну айдентичку — логотип, кольорову палітру, стиль оформлення інформаційних матеріалів — що стане інструментом просування громади та зможе використовуватися місцевими виробниками, закладами гостинності та учасниками креативних індустрій.

Розвиток туристичної інфраструктури громади має зосереджуватися навколо природних локацій — Ірдинського болота, лісових масивів Черкаського бору та Мошнігирського кряжу. Це передбачає облаштування екостежок, зон для спостереження за птахами, рекреаційних майданчиків, кемпінгів та інформаційних точок для екотуристів.

Очікувані результати: Білозірська громада отримала унікальний туристичний бренд із візуальною айдентикою, що відображає її природну та культурну ідентичність. Розширено туристичну інфраструктуру навколо ключових природних локацій з облаштуванням екостежок, рекреаційних зон і точок для спостереження за природою. Креативні індустрії інтегровані в економіку громади через культурні події, партнерства з місцевими виробниками та створення нових робочих місць у сфері туризму.

Оперативна ціль 1.4 Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громади

Ціль включає три завдання:

1. Оновити та виготовити планувальні, містобудівні та земельпорядні документи відповідно до потреб громади.

2. Впровадити геоінформаційну систему обліку ресурсів громади з інтеграцією до цифрових сервісів управління.

Однією з ключових проблем громади є застаріла містобудівна документація, яка не відповідає сучасним потребам розвитку. Для її вирішення необхідно оновити генеральні плани населених пунктів та розробити нові земельпорядні документи. Важливим кроком є створення комплексного плану просторового розвитку, що об'єднає містобудівні та земельпорядні аспекти. Це дозволить забезпечити ефективне зонування, розвиток інфраструктури та раціональне використання земель. Додатково планується впровадження геоінформаційної системи, яка інтегрується з цифровими сервісами управління для прозорого обліку ресурсів громади.

Очікувані результати: У результаті громада отримає сучасну систему просторового планування, що сприятиме сталому розвитку, залученню інвесторів і підвищенню якості управлінських рішень, актуалізована містобудівна та земельпорядна документація, підвищення ефективності управління територією громади, прозорий облік ресурсів та покращення доступу до даних, оптимізація використання земельних та інфраструктурних ресурсів.

Стратегічна ціль 2. Розвиток людського потенціалу та комфортного середовища для життя.

Забезпечення комфортного, безпечного та гідного життя мешканців — це фундаментальна відповідальність органів місцевого самоврядування, що визначає якість розвитку громади. Створення умов для самореалізації, освіти, працевлаштування та активної

участі громадян у житті громади є ключем до формування сильного людського капіталу. Саме люди — з їхніми знаннями, талантами, ініціативами — є рушієм економічного зростання, інновацій та соціальної згуртованості.

Інвестування в розвиток людського потенціалу сприяє зміцненню конкурентоспроможності громади, підвищенню її привабливості для бізнесу, інвесторів і нових мешканців. Успішна громада — це та, що не лише дбає про інфраструктуру, а й створює середовище, де кожен має змогу реалізувати себе, бути почутим і впливати на спільне майбутнє.

Метою стратегічної цілі 2 є покращення якості життя мешканців громади шляхом розвитку людського капіталу та створення умов для інтелектуального і професійного зростання. Це досягається через модернізацію адміністративних, освітніх, культурних і медичних послуг, а також активне залучення громадян до процесів місцевого самоврядування. У результаті громада отримує більш продуктивне, згуртоване та економічно стійке суспільство.

Досягнення стратегічної цілі 2 забезпечується шляхом реалізації наступних оперативних цілей:

2.1 Формування освітнього середовища, доступного та комфортного для усіх учасників освітнього процесу..

2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та адміністративних послуг соціального характеру на засадах доступності, ефективності й інклюзивності.

2.3 Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп.

2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади

2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури

2.6. Цифрова трансформація громади.

Оперативна ціль 2.1 Формування освітнього середовища, доступного та комфортного для всіх учасників освітнього процесу

Ціль включає три завдання:

1. Розвиток та формування оптимальної мережі закладів освіти, покращення системи надання освітніх послуг.

2. Розширення можливостей для здобуття дошкільної та позашкільної освіти, орієнтованої на потреби дітей та молоді громади.

3. Рівний доступ до якісної освіти та зручної інфраструктури для дітей з особливими освітніми потребами.

4. Оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти та впровадження сучасних цифрових технологій у навчальний процес.

Освітнє середовище громади стикається з низкою системних викликів, що суттєво гальмують його розвиток та обмежують можливості для реалізації потенціалу дітей і молоді. Мережа закладів освіти не є оптимальною з точки зору ефективності та раціонального використання ресурсів: зокрема, Білозірська гімназія та Ірдинський ліцей мають низьку наповнюваність класів, що не лише ускладнює організацію навчального процесу, а й призводить до неефективного витрачання бюджетних коштів, створюючи додаткове фінансове навантаження на бюджет громади. Дошкільна освіта характеризується зменшенням кількості дітей у групах, що призводить до скорочення самих груп і зниження доступності послуг для родин. Позашкільна освіта фактично відсутня, що не задовольняє потреби дітей і молоді у розвитку творчих, спортивних та соціальних навичок. Матеріально-технічна база закладів потребує постійного удосконалення відповідно до вимог часу. Усе це вимагає комплексного, стратегічно виваженого підходу до оновлення освітньої системи

громади з урахуванням принципів доступності, інклюзивності, якості, сталого розвитку, цифровізації та відповідності викликам часу.

Очікувані результати: створення оптимальної та збалансованої мережі закладів освіти, яка відповідає демографічним і територіальним особливостям громади, збільшення охоплення дітей дошкільною освітою та запуск позашкільних програм, що сприятимуть розвитку здібностей молоді, забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, включно з тими, хто має особливі освітні потреби, покращення матеріально-технічної бази освітніх закладів, що дозволить впроваджувати сучасні методики навчання, інтеграція цифрових технологій у навчальний процес, що підвищить його ефективність, інтерактивність та відповідність вимогам часу.

Оперативна ціль 2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та адміністративних послуг на засадах доступності, ефективності й інклюзивності

Ціль включає п'ять завдань:

1. Покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я в т.ч. включаючи закупівлю діагностичних та фізіотерапевтичних приладів.
2. Організація регулярних виїзних прийомів вузькопрофільних спеціалістів. Співпраця ЦПМСД з лікарями вторинного рівня.
3. Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо профілактики захворювань та здорового способу життя.
4. Облаштування приміщень соціальної інфраструктури відповідно до вимог безбар'єрності та потреб маломобільних груп.
5. Запровадження електронних сервісів та розширення переліку базових соціальних послуг для забезпечення доступності та підтримки вразливих категорій населення громади.

Система охорони здоров'я та соціального захисту Білозірської громади виконує важливу роль у забезпеченні базових потреб населення, однак стикається з низкою викликів. Зберігається високий рівень смертності від серцево-судинних та онкологічних захворювань, що негативно впливає на тривалість життя. Матеріально-технічна база медичних закладів потребує оновлення: необхідне придбання сучасного обладнання, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, засобів діагностики та реабілітації. Відсутність у штаті психолога та реабілітолога обмежує можливості підтримки військових, внутрішньо переміщених осіб та родин загиблих. Соціальні служби громади надають широкий спектр послуг, однак потребують розширення мобільних сервісів, зокрема соціального таксі, ветеранських бригад, а також поновлення пункту прокату технічних засобів реабілітації. Зростання кількості осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій населення вимагає посилення інклюзивності, безбар'єрності та цифровізації соціальної підтримки.

Основними заходами для покращення ситуації є: покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, включаючи закупівлю діагностичних приладів, лабораторного обладнання, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення; введення посад реабілітолога та психолога до штатного розпису медичного закладу громади; організація регулярних виїзних прийомів вузькопрофільних спеціалістів; проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо профілактики захворювань та формування здорового способу життя; облаштування приміщень медичних і соціальних закладів відповідно до принципів безбар'єрності та потреб маломобільних груп; запровадження електронних сервісів для оформлення соціальних допомог, пільг, субсидій та інших послуг; придбання спеціалізованого транспорту (соціальне таксі) та створення мобільної бригади Ветеранського простору; розширення співпраці з громадськими неурядовими організаціями та волонтерами для надання соціальних послуг; поновлення пункту прокату технічних засобів реабілітації та розвиток ініціативи «Банк взаємодопомоги».

Очікувані результати:

- Покращення доступності та якості медичної допомоги для всіх мешканців громади;
- Зниження рівня захворюваності та підвищення тривалості життя населення;
- Забезпечення соціального супроводу та підтримки для вразливих категорій населення;
- Підвищення рівня інклюзивності та безбар'єрності соціальних закладів;
- Залучення кваліфікованих кадрів та покращення умов їх праці;
- Цифровізація процесів надання соціальних послуг та підвищення їх ефективності;
- Формування системи підтримки ветеранів, ВПО, осіб з інвалідністю та родин загиблих військовослужбовців;
- Створення умов для сталого функціонування системи охорони здоров'я та соціального захисту навіть у кризових ситуаціях.

Оперативна ціль 2.3 Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп

Ціль включає чотири завдання:

1. Розвиток культурної інфраструктури та створення сучасних осередків дозвілля.
2. Розвиток спортивної інфраструктури та популяризація масового спорту серед усіх вікових груп.
3. Сприяння розвитку молодіжного руху та формування національно-патріотичних і духовних цінностей серед молоді.
4. Охоплення адаптивними видами спорту ветеранів та членів їх родин.

У Білозірській громаді культурне і спортивне середовище потребує оновлення інфраструктури, розширення можливостей для дозвілля та підтримки культурних ініціатив. Існуючі заклади культури мають обмежені ресурси, а спортивна база в навчальних закладах не відповідає сучасним вимогам. Для вирішення цих проблем необхідно оновити існуючі або створити сучасні осередки дозвілля — зокрема ветеранські простори, молодіжні хаби, креативні студії та багатофункціональні культурні майданчики — з метою забезпечення доступу до якісних культурних послуг для всіх вікових і соціальних груп громади.

Окремим напрямом має стати розвиток молодіжного руху, який передбачає створення умов для самореалізації молоді, її активної участі в житті громади, а також формування національно-патріотичних і духовних цінностей через проведення тематичних заходів, таборів, освітніх програм, волонтерських ініціатив і підтримку молодіжних організацій. Така діяльність сприятиме зміцненню громадянської свідомості, розвитку лідерських якостей та формуванню відповідального ставлення до суспільства.

Особливу увагу слід приділити розвитку адаптивного спорту для ветеранів та членів їхніх родин. Це передбачає створення інклюзивних спортивних програм, облаштування спеціалізованих майданчиків, забезпечення доступу до тренерських послуг та психологічної підтримки. Такий підхід сприятиме фізичній реабілітації, соціальній інтеграції та емоційному добробуту учасників бойових дій і їхніх близьких, а також зміцненню зв'язків між поколіннями.

Очікувані результати - формування доступного, інклюзивного та змістовного середовища, яке сприятиме фізичному, творчому і духовному розвитку мешканців громади. Це також посилить соціальну згуртованість і підтримку вразливих категорій населення.

Оперативна ціль 2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади. Сприяння народжуваності

Ціль включає п'ять завдань:

1. Забезпечення належного рівня безпеки в освітніх, медичних, культурних та комунальних закладах шляхом облаштування сховищ та укриттів відповідно до державних норм.

2. Запровадження ефективної моделі реагування на надзвичайні ситуації та створення передумов для посилення громадської безпеки.

3. Запровадження ефективної системи оповіщення населення про надзвичайні ситуації.

4. Організація та проведення комплексу навчальних заходів з реагування на надзвичайні ситуації для мешканців громади та працівників установ і закладів місцевої інфраструктури.

5. Створення сприятливих умов для народження та виховання дітей шляхом запровадження програм підтримки молодих сімей, забезпечення доступу до якісних медичних послуг та дитячих садків.

У Білозірській громаді, попри наявність найпростіших укриттів у більшості закладів, зберігається потреба в системному підході до безпеки населення. Особливо актуальним є будівництво протирадіаційного укриття (ПРУ) в Білозірському ліцеї, яке забезпечить належний рівень захисту для дітей та працівників закладу. Крім того, громада потребує створення Центру безпеки — багатофункціонального об'єкта, що стане координаційним осередком для реагування на надзвичайні ситуації, проведення навчань, зберігання аварійного обладнання та взаємодії з екстреними службами. Необхідно також модернізувати систему оповіщення населення, розробити чіткі алгоритми дій у кризових ситуаціях та забезпечити регулярне навчання мешканців і працівників установ.

Окрему увагу слід приділити створенню сприятливих умов для народження та виховання дітей. У Білозірській громаді спостерігається зниження рівня народжуваності, що зумовлено передусім міграцією молоді до більших міст у пошуках стабільної роботи, житла та життєвих перспектив. Ця тенденція також є частиною загальнодержавної ситуації, спричиненої війною, соціальною нестабільністю та зростанням рівня захворюваності.

Для подолання цих викликів необхідно впровадити комплексні заходи, спрямовані на підтримку молодих сімей, створення мотиваційних програм для молоді, розвиток соціальної інфраструктури та формування позитивного іміджу громади.

Очікувані результати :

- Підвищення рівня готовності громади до надзвичайних ситуацій
- Зменшення ризиків для життя і здоров'я мешканців
- Підвищення рівня народжуваності
- Зменшення відтоку молоді з громади
- Покращення демографічної ситуації та забезпечення сталого розвитку громади.

Оперативна ціль 2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури

Ціль включає п'ять завдань:

1. Покращення якості водопостачання мешканців громади.
2. Забезпечення належного рівня водовідведення.
3. Формування сучасної системи поводження з ТПВ.
4. Відновлення та модернізація транспортної інфраструктури громади.
5. Забезпечення доступу до якісної питної води через модернізацію систем водопостачання, будівництво артезіанських свердловин, впровадження систем очищення та моніторингу якості води.

Житлово-комунальна сфера громади потребує комплексного оновлення, зокрема у напрямках водопостачання, водовідведення, поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) та транспортної інфраструктури. Водопровідні мережі в селищі Ірдинь перебувають у

задовільному стані, тоді як у Білозір'ї водопостачання здійснюється індивідуально, що створює ризики для якості питної води. Особливо критичною є ситуація з водовідведенням: очисні споруди в Ірдині перебувають у зруйнованому стані, що призводить до скиду неочищених стічних вод у річку Ірдинку та становить загрозу екологічній безпеці регіону. Для вирішення цих проблем необхідно завершити модернізацію очисних споруд, підключити всі артезіанські свердловини до системи, а також розглянути можливість створення централізованої каналізації в Білозір'ї. У сфері поводження з ТПВ громада вже має позитивний досвід роздільного збору, однак потребує розширення інфраструктури, збільшення частоти вивезення та залучення партнерів до переробки вторинної сировини. Важливим напрямом також є оновлення дорожньої мережі, зокрема впорядкування узбіч, очищення вулиць і покращення транспортного сполучення між населеними пунктами.

Очікувані результати: підвищення якості життя мешканців, зменшення екологічних ризиків, покращення санітарного стану територій та створення комфортного, безпечного середовища для сталого розвитку громади.

Оперативна ціль 2.6 Цифрова трансформація громади

Ціль включає три завдання:

1. Впровадження цифрових сервісів у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, адміністративних послуг та управління громадою.
2. Створення цифрової платформи громади.
3. Підвищення цифрової грамотності та інформаційної безпеки мешканців.

Цифрова трансформація є ключовим чинником підвищення ефективності управління, доступності послуг та якості життя мешканців. Проте наразі спостерігається недостатній рівень цифрової інтеграції в освітній, медичній, соціальній та адміністративній сферах, а також низький рівень цифрової грамотності серед частини населення, особливо осіб старшого віку. Відсутність єдиної цифрової платформи громади ускладнює комунікацію між мешканцями та органами місцевого самоврядування, а також обмежує доступ до онлайн-сервісів. Для вирішення цих проблем необхідно впровадити цифрові сервіси в ключових сферах, створити інтегровану цифрову платформу громади з можливістю онлайн-звернень, запису до лікаря, участі в громадських обговореннях тощо. Важливо також організувати навчальні курси, тренінги та інформаційні кампанії з підвищення цифрової грамотності для різних вікових груп.

Очікувані результати: покращення доступу до публічних послуг, зменшення адміністративного навантаження, підвищення прозорості управління та активізація участі мешканців у житті громади. Це сприятиме формуванню сучасної, відкритої та технологічно розвиненої громади.

Стратегічна ціль 3. Сталий розвиток, екологічна відповідальність та соціальна згуртованість

Ціль спрямована на формування екологічно безпечного, соціально згуртованого та сталого середовища для життя і розвитку громади. Громада прагне зберігати природні ресурси, впроваджувати екологічно відповідальні практики, зменшувати негативний вплив на довкілля та підвищувати рівень екологічної культури населення через освіту, просвітництво та участь у природоохоронних ініціативах. Особлива увага приділяється підтримці соціально вразливих груп, забезпеченню рівного доступу до послуг, розвитку волонтерства, міжпоколіннього діалогу та зміцненню громадянської активності. Громада також заохочує партнерство між органами влади, бізнесом і громадськими організаціями для реалізації спільних екологічних і соціальних проєктів. Реалізація цієї цілі сприятиме

гармонійному розвитку території з турботою про довкілля, добробут кожного мешканця та формуванням відповідального суспільства, орієнтованого на довгострокову перспективу.

Метою стратегічної цілі 3 — є формування гармонійного, безпечного та екологічно збалансованого середовища, у якому мешканці громади мають рівні можливості для розвитку, самореалізації та участі в суспільному житті.

Досягнення стратегічної цілі 3 забезпечується шляхом реалізації наступних оперативних цілей:

3.1 Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади шляхом впровадження сучасних технологій у житловому фонді та комунальній інфраструктурі.

3.2 Сприяння створенню екологічно свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури.

3.3 Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади.

Оперативна ціль 3.1 . Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади

Ціль включає три завдання:

1. Модернізація систем освітлення, опалення, водопостачання та водовідведення.
2. Утеплення будівель, заміна віконних та дверних блоків, встановлення енергоощадного обладнання.
3. Інтеграція сонячних, вітрових та інших альтернативних джерел енергії.

У громаді вже здійснено низку заходів із підвищення енергоефективності об'єктів соціальної та адміністративної інфраструктури. Станом на кінець 2025 року загальна кількість будівель комунальної власності, що використовуються громадою, становить 12 одиниць. Десять з них повністю оснащені сучасними енергоефективними віконними конструкціями та входними дверима, одна — частково. Всі будівлі опалюються альтернативними видами палива, причому 9 з них — сучасними енергоефективними котлами. Попри досягнення, частина обладнання залишається застарілою, а окремі будівлі потребують додаткового утеплення. Крім того, громада поки не використовує потенціал альтернативних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові установки. Для вирішення цих проблем необхідно провести енергоаудит, завершити модернізацію інженерних систем, утеплити будівлі та інтегрувати відновлювані джерела енергії. Залучення інвестицій, державних програм та партнерських ресурсів дозволить реалізувати ці заходи.

Очікувані результати: зниження енергоспоживання, скорочення витрат на комунальні послуги, покращення умов перебування в закладах та зміцнення екологічної безпеки громади.

Оперативна ціль 3.2 . Сприяння створенню екологічно свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури

Ціль включає три завдання:

1. Озеленення громади та догляд за природними територіями для комфортного і здорового середовища.
2. Проведення інформаційних кампаній і екологічних акцій для формування відповідального ставлення до природи серед мешканців громади.
3. Розвиток системи екологічного обслуговування населення.

Білозірська громада має значний природний потенціал — ліси, заказник «Ірдинське болото», відсутність шкідливих виробництв. Однак наражається на низку екологічних викликів. Відсутність офіційного сміттєзвалища в с. Білозір'я, поодинокі випадки

несанкціонованого захоронення відходів, відсутність інвентаризації зелених насаджень, нестача сучасних зон відпочинку та низький рівень екологічної культури серед населення ускладнюють створення безпечного та комфортного середовища. Хоча в громаді вже запроваджено систему роздільного сміттєзбирання, вона потребує подальшого розвитку, технічного забезпечення та активного залучення мешканців.

Основними заходами для покращення ситуації є: озеленення територій громади регулярний догляд за природними об'єктами, проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розвиток системи екологічного обслуговування населення, залучення громадськості, освітніх закладів та бізнесу.

Очікувані результати: створення екологічно безпечного, доглянутого та свідомого середовища, де мешканці активно залучені до збереження природи та сталого розвитку громади.

Оперативна ціль 3.3 . Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади

Ціль включає три завдання:

1. Проведення культурних, освітніх та спортивних заходів для згуртування громади.
2. Налагодження міжмуніципального та міжнародного співробітництва для спільного вирішення актуальних питань і посилення регіональної участі громадян.
3. Сприяння участі мешканців у житті громади через консультації, розвиток самоврядування та підтримку ініціатив.

У Білозірській громаді спостерігається низький рівень соціальної активності та участі мешканців у процесах прийняття рішень. Через військову агресію РФ призупинено проведення регулярних культурних, освітніх і спортивних заходів, що обмежує можливості для згуртування громади. Додатковим викликом стала демографічна ситуація: частина мешканців виїхала, натомість громада прийняла значну кількість переселенців зі східних і південних регіонів України, зокрема внутрішньо переміщених осіб, які становлять близько 5% від загальної кількості населення. Це створює потребу в інтеграції нових жителів, формуванні єдиного соціального простору та зміцненні довіри. Попри це, громада вже підписала два договори про співробітництво громад в освітній та безпековій сферах. Розвиває партнерство з Нововоронцовською громадою Бериславського району Херсонської області в межах урядової ініціативи «Пліч-о-пліч». У рамках міжнародного співробітництва громада співпрацює з гміною Пухачів (Республіка Польща), а також планує налагодити партнерство з муніципалітетами Франції та Чехії.

Відновлення регулярних культурних, освітніх і спортивних заходів, розвиток місцевої активності через підтримку волонтерських та громадських ініціатив, а також організація відкритих обговорень і консультацій сприятимуть зміцненню соціальної згуртованості та довіри між мешканцями громади. Розширення партнерських зв'язків з іншими громадами України та зарубіжними муніципалітетами дозволить обмінюватися досвідом, реалізовувати спільні проєкти у сферах освіти, культури та туризму, а також активізувати участь мешканців у регіональному розвитку. Такі дії створюють основу для формування відкритої, згуртованої та ініціативної громади, здатної ефективно реагувати на виклики та будувати сталий розвиток.

Очікувані результати - формування згуртованої, соціально активної громади з високим рівнем участі мешканців у місцевому самоврядуванні та сталими партнерськими зв'язками на національному й міжнародному рівнях.

РОЗДІЛ 6

6. Узгодженість Стратегії з державними і регіональними стратегічними документами

**СТРАТЕГІЯ
розвитку Черкаської області на
період 2021-2027 роки**

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців. Дана Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. При розробці Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки.

Стратегічні напрямки розвитку Білозірської сільської територіальної громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Стратегії розвитку Черкаської області на період 2021-2027 років, що була актуалізована у 2025 р. в умовах війни, розуміння актуальних проблем соціально-економічного розвитку області, районів та територіальних громад.

Комплексна система заходів має забезпечити: розвиток людського капіталу, досягнення високої якості життя населення, стимулювання економічного зростання. Ці завдання реалізуються на основі: раціонального використання природних ресурсів, впровадження екологічно збалансованої та інноваційно орієнтованої промисловості, принципів смарт-спеціалізації, підвищення продуктивності агропромислового сектору.

З огляду на це, **Черкаська область** у середньостроковій перспективі має зберегти статус **індустріально-аграрного регіону** з розвиненою дорожньо-транспортною та логістичною інфраструктурою та активним соціально-культурним середовищем, яке сприяє інтеграції громади, розвитку освіти, культури та громадянської активності.

Реалізація Стратегії Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року сприятиме виконанню Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Стратегії розвитку Черкаської області на 2021-2027 роки.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки проведено у таблиці 1.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року Стратегії розвитку Черкаської області на 2021-2027 року проведено у таблиці 2.

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Таблиця 1 Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року		Стратегічні та оперативні цілі ДСРР на 2021- 2027 роки						
		Стратегічна ціль 1 Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах			Стратегічна ціль 2 Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів		Стратегічна ціль 3 Розбудова ефективного багаторівневого врядування	
		1.1 Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь	1.2 Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах	1.3 Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення	2. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів	2.2 Сильна, спроможна та конкурентоздатна регіональна економіка	3.1 Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування кращих практик ЄС	3.2 Розвиток різних форм співробітництва та ефективне управління публічними інвестиціями
Стратегічна ціль 1 Забезпечення економічної стабільності та фінансової самодостатності громади	1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду	+				++		
	1.2 Розвиток аграрного сектору та підприємництва	+				++		
	1.3 Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій	+				++		
	1.4 Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громади	++	+			++		
Стратегічна ціль 2 Розвиток людського потенціалу та комфортного середовища для життя	2.1 Формування освітнього середовища, доступного та комфортного для усіх учасників освітнього процесу		++	++	+			+
	2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та публічних послуг на засадах доступності, ефективності й інклюзивності		++	++	+			
	2.3. Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп		++	++	+			
	2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади. Сприяння народжуваності.		+	+	++			
	2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури		+		++			
	2.6 Цифрова трансформація громади		+		++			
Стратегічна ціль 3 Сталий розвиток, екологічна відповідальність та соціальна згуртованість	3.1 Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади	+			++	+		+
	3.2 Сприяння створенню екологічно свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури	++			+			+
	3.3 Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади	+					++	++

Таблиця 1 Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року Стратегії розвитку Черкаської області на 2021-2027 року

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року		Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Черкаської області до 2027 року																
		Стратегічна ціль 1 Посилення економічної спроможності регіону				Смартспеціалізація регіону С.1. Інноваційні агротехнології, виробництво та переробка сільськогосподарської продукції			Смартспеціалізація регіону С.2.		Стратегічна ціль 2 Відновлення та розвиток людського капіталу			Стратегічна ціль 3 Підвищення стійкості громад				
		1.1 Стимулювання підприємницької активності в регіоні	1.2Розвиток промислового потенціалу	1.3 Відновлення кадрового потенціалу	1.4 Розвиток міжнародної економічної та інвестиційної діяльності	С.1.1. Технологія виробництва та переробки сільськогосподарської продукції	С.1.2 . Технології просування сільськогосподарської продукції	С.1.3.Якість та безпека харчових продуктів	С.2.1.Інновації інформаційно-комунікаційних технологій в секторі регіональної економіки	2.1. Підтримка сім'ї та народжуваності	2.2. Ефективна система охорони здоров'я	2.3. Система освіти, яка відповідає сучасним викликам	2.4. Формування національної ідентичності: молодіжна політика, культура, спорт	3.1.Збереження, реновація та відновлення інфраструктури на засадах інклюзивності та безбар'єрності	3.2. Покращення доступності та якості публічних послуг, розвитку цифрового врядування	3.3.Посилення інституційної спроможності громад, розвиток партнерств та регіональної згуртованості	3.4. Посилення безпеки територіальних громад	3.5. Захист та відновлення навколишнього середовища
Стратегічна ціль 1 Забезпечення економічної стабільності та фінансової самодостатності громади	1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду	++			++	+	+											
	1.2 Розвиток аграрного сектору та підприємництва		+			++	++	+										
	1.3 Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій	+																
	1.4 Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громади						+											
Стратегічна ціль 2	2.1 Формування освітнього середовища,										++							

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Розвиток людського потенціалу та комфортного середовища для життя	доступного та комфортного для усіх учасників освітнього процесу																	
	2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та публічних послуг на засадах доступності, ефективності й інклюзивності										++				++			
	2.3. Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп												++					
	2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади. Сприяння народжуваності.									++				+			++	
	2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури														+			
	2.6 Цифрова трансформація громади								+						++			
Стратегічна ціль 3 Сталий розвиток, екологічна відповідальність та соціальна згуртованість	3.1 Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади													+				
	3.2 Сприяння створенню екологічно свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури																	++
	3.3 Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади															++		

**Проведення моніторингу,
оцінювання реалізації
стратегії та управління
ризиками**

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Процеси впровадження та оцінювання є складовими єдиного стратегічного планувального циклу.

Система реалізації Стратегії. Реалізація Стратегії включає розроблення та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проєктів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності. Реалізація завдань Стратегії передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними структурними підрозділами Білозірської сільської ради за участі представників громадських організацій та бізнесу, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим процесом.

Система управління Стратегією має два рівні: політичний та технічний.

Політичний рівень забезпечує особисто сільський голова, виконавчий комітет, сільська рада. На цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти Робочої групи з управління реалізацією Стратегії та моніторингу, пропозиції щодо внесення змін до Стратегії та її оновлення. Сільська рада для досягнення цілей та виконання завдань Стратегії приймає рішення щодо внесення змін до неї на підставі пропозицій сільського голови.

Технічний рівень управління і моніторингу виконують відповідальні за реалізацію завдань Стратегії структурні підрозділи Білозірської сільської ради.

З метою покращення ефективності їх роботи та координації дій щодо реалізації Стратегії та Плану заходів розпорядженням сільського голови утворюється Робоча група з управління реалізацією Стратегії та моніторингу як постійно діючий консультативно-дорадчий орган (далі – Робоча група). Очолює Робочу групу сільський голова. Повний склад Робочої групи з моніторингу та персональна відповідальність за реалізацію завдань Стратегії визначається розпорядженням сільського голови. До її складу входять представники структурних підрозділів виконавчого комітету Білозірської сільської ради, відповідальних за виконання завдань Стратегії, депутати, підприємці, діячі громадських організацій, активні мешканці, в тому числі які брали участь у її розробці.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя та виконує наступні функції:

- координує дії підрозділів, комунальних установ сільської ради, старости, органів державної влади, підприємств та установ у процесі реалізації Стратегії, проєктів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;
- здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає відділ економічного розвитку та інвестицій виконавчого комітету Білозірської сільської ради.

Процес реалізації Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації. План заходів розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією та затверджується Білозірською сільською радою. План заходів реалізації Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026-2027 роки з перспективою до 2034 року розробляється строком на два роки (на 2026 – 2027 роки), з урахуванням пріоритетів, що визначені Державною стратегією регіонального розвитку України та відповідною регіональною стратегією розвитку.

Проект Плану заходів подається на затвердження Білозірській сільській раді одночасно із проєктом Стратегії або не пізніше ніж через 3 місяці після затвердження Стратегії.

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Підготовка Плану заходів, контроль за станом та строками виконання здійснюється виконавчим комітетом Білозірської сільської ради, а контроль за цільовим використанням коштів – головними розпорядниками коштів.

Моніторинг реалізації Стратегії.

Для відстеження та аналізу динаміки і структурних змін, що відбуваються у громаді відповідно до визначених у Стратегії стратегічних, оперативних цілей та завдань проводиться моніторинг реалізації Стратегії та Плану заходів. Моніторинг є сукупністю заходів із обліку, збору, аналізу та узагальнення інформації про стан реалізації Стратегії та Плану заходів.

Результати моніторингу є основою для висновків про необхідність внесення змін (актуалізації) Стратегії та стимулювання її реалізації.

Моніторинг впровадження Стратегії здійснюється щорічно на основі аналізу кількісних та якісних індикаторів, що демонструють рівень виконання стратегічних, оперативних цілей та завдань, зокрема шляхом порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих проміжних (станом на конкретний період) і фактичних значень показників.

Система показників (індикаторів) для моніторингу реалізації Стратегії розвитку Білозірської сільської територіальної громади на 2026- 2027 роки із перспективою до 2034 року подана у таблиці 1

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії готує Робоча група, узагальнення та формування його тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Голова Робочої групи (селищний голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє його на розгляд сесії сільської ради.

Повний текст звіту підлягає обов'язковому розміщенню на офіційному веб-сайті сільської ради. Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проєкту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Голова Робочої групи (сільський голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє їх на розгляд сесії сільської ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті сільської ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

- результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;
- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп зацікавлених осіб;
- наявних незапланованих змін та впливів;
- діяльності, що обумовила зміни (зокрема незаплановані);
- ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- стійкості результатів Стратегії тощо.

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій виконавчого комітету Білозірської сільської ради. Голова Робочої групи (сільський голова) в термін не пізніше трьох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії сільської ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному веб-сайті громади та/або у місцевих засобах масової інформації.

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Таблиця 7.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Білозірської територіальної громади на період до 2027 року.

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірювання	Базове значення 2025	Проміжне значення 2027	Проміжне значення 2030	Цільове значення 2034	Джерело даних
Стратегічна ціль 1 Забезпечення економічної стабільності та фінансової самодостатності громади							
1.1 Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у громаду	Наявність затвердженого інвестиційного паспорта громади на українській та англійській мові	+/-	-	+	+	+	
	Функціонуюча онлайн-платформа, доступна для користувачів	+/-	-	+	+	+	
	Завершений аудит з переліком пріоритетних зон	шт.	0	4	6	6	
1.2. Розвиток аграрного сектору та підприємництва	Кількість підприємств, що отримали підтримку (фінансову, консультаційну, ресурсну)	шт.	0	4	12	18	
	Кількість створених або модернізованих об'єктів бізнес-інфраструктури	шт.	1	1	2	3	
1.3. Формування туристичної інфраструктури та стимулювання розвитку креативних індустрій.	Наявність затвердженого туристичного бренду громади	+/-	-	+	+	+	
	Кількість нових або модернізованих туристичних об'єктів (локацій, маршрутів, інформаційних стендів, сервісів)	шт.	2	3	4	4	
	Кількість реалізованих проєктів у сфері креативних індустрій за участі місцевих підприємців або митців	шт	0	1	2	4	
1.4. Планування просторового розвитку та цифровізація управління територією громади	Кількість оновлених або виготовлених документів	шт.	0	0	2	4	
	Наявність функціонуючої геоінформаційної системи з інтеграцією до цифрових сервісів управління	+/-	-	-	+	+	

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

Стратегічна ціль 2.Розвиток людського потенціалу та комфортного середовища для життя							
2.1 Формування освітнього середовища, доступного та комфортного для усіх учасників освітнього процесу	Середня наповненість класів	осіб	17,2	19	20	20	
	Рівень задоволеності дошкільною, загальною середньою та позашкільною освітою.	бали від 1 (мін) до 5 (макс)	4/4/2	4,5/4,5/3	4,5/4,5/4	4,5/4,5/4,5	
	Відсоток дітей з ООП, що навчаються в закладах загальної середньої освіти	% у загальній кількості дітей з ООП в громаді	1,8	2,0	2,2	2,5	
2.2 Розвиток системи охорони здоров'я, соціального захисту та адміністративних послуг соціального характеру на засадах доступності, ефективності й інклюзивності	Кількість закуплених діагностичних та фізіотерапевтичних приладів	шт.	0	2	4	5	
	Кількість пацієнтів, які отримали консультації під час виїзних прийомів вузькопрофільних спеціалістів	осіб	100	150	150	150	
	Рівень обізнаності населення щодо профілактики захворювань та здорового способу життя.	%	35	50	70	85	
	Кількість об'єктів соціальної інфраструктури, адаптованих до потреб маломобільних груп		2	5	10	15	
	Кількість нових базових соціальних послуг		8	10	12	14	
2.3Формування якісного культурного і спортивного середовища для всіх вікових та соціальних груп	Кількість новостворених осередків дозвілля	шт.	1	2	3	3	
	Кількість нових або модернізованих спортивних об'єктів	шт.	2	3	3	3	
	Відсоток молоді, залученої до громадської активності	%	10	15	20	25	
	Кількість ветеранів та членів їх родин, які беруть участь у адаптивних спортивних заходах	осіб	-	10	15	25	

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

2.4 Забезпечення безпечного середовища для життя, праці та розвитку мешканців громади	Частка закладів із 100% покриттям потреби в укриттях		99	100	100	100	
	Створення центру безпеки громадян	+/-	-	-	+	+	
	Відсоток охоплення населення системою оповіщення	%	35	100	100	100	
	Кількість навчань/тренінгів, проведених для мешканців та працівників установ	Од.	1	3	5	8	
2.5 Покращення житлово-комунальних послуг і дорожньої інфраструктури	Рівень задоволеності мешканців якістю водопостачання	%	25	40	50	70	
	Частота засмічень/аварій у системі водовідведення	шт	3	2	1	1	
	Відсоток населення, охопленого регулярним вивозом ТПВ	%	50	70	85	95	
	Протяжність відремонтованих, побудованих доріг, велосипедних доріжок, тротуарів	км	1,1	1,5	2,5	3,0	
	Кількість новозбудованих артезіанських свердловин	шт	4	4	7	7	
2.6. Цифрова трансформація громади	Кількість впроваджених цифрових сервісів	шт					
	Наявність та функціональність цифрової платформи	+/-	-	-	+	+	
	Кількість проведених навчальних заходів	шт	2	2	5	8	
Стратегічна ціль 3. Сталий розвиток, екологічна відповідальність та соціальна згуртованість							
3.1 Підвищення енергоефективності житлово-комунального господарства громади	Кількість модернізованих об'єктів	шт	8	9	9	10	
	Кількість утеплених будівель	шт	3	4	4	5	
	Потужність встановлених відновлювальних джерел енергії	кВт	0	30	90	150	
3.2 Сприяння створенню екологічно	Площа озеленених територій	га	0,4	0,6	1,0	1,5	

Стратегія розвитку Білозірської сільської територіальної громади

свідомої громади через озеленення, благоустрій та розвиток екокультури.	Кількість проведених заходів (акцій, флешмобів, лекцій, конкурсів) з екологічної тематики.	шт	4	8	10	12	
	Кількість встановлених індивідуальних контейнерів	шт	0	500	800	1500	
3.3 Створення умов для соціальної згуртованості та активного залучення мешканців до прийняття рішень і реалізації проєктів розвитку громади	Кількість щорічних проведених заходів (фестивалі, тренінги, спортивні змагання, майстер-класи)	шт	15	20	25	25	
	Кількість укладених угод або меморандумів про співпрацю з іншими громадами чи міжнародними партнерами.	шт	3	5	7	8	
	Рівень участі населення у процесах самоврядування (кількість активних ОСН, громадських рад, учасників бюджету участі).	шт	30	50	90	120	